

7/8

2008
ročník 60
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 219** _____ **Biblioterapie – léčba četbou** > Tomasz Kruszewski
- 223** _____ **Knihovnická dílna 2008** > Daniela Wimmerová
- 225** _____ **Elektronická hudební knihovna** > Libuše Hrdá
- 227** _____ **Knihovna Nadace Bohuslava Martinů** > Zoja Seyčková
- 230** _____ **Musica (MUS) – oborová brána pro hudbu a hudební vědu**
> Václav Kapsa
- 233** _____ **JAK NA TO**
Individuální granty dalšího vzdělávání aneb Má cesta za poznáním...
> Daniela Divínová
- 235** _____ **Na cestě za většími prostorami pro šumperskou knihovnu**
> Zdeňka Daňková
- 238** _____ **Klasičtí nizozemské literatury v současných českých (a slovenských) překladech** > Lucie Sedláčková
- 241** _____ **Historie měsíčníku ČTENÁŘ vyčtená z tiráží**
- 250** _____ **Je profese knihovníka úplně zastaralá? – 7. 33 důvodů proč jsou knihovny a knihovníci stále mimořádně důležití** > William Sherman
- 251** _____ **JAK NA TO: Zákoník je také kniha**
Povinné odkládání oděvů a zavazadel v knihovnách
> Petra Koutná
- 253** _____ **Knihovníci v boji o „nového člověka“: snahy o řízení četby v literární kultuře 50. let** > Petr Šámal
- 258** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Knihovny na internetu v Holandsku > Marian Koren
- 262** _____ **Třídění Kongresové knihovny** > Tereza Macháčková
- 264** _____ **Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v květnu 2008**
> Petra Myšková, Věra Pilecká
- 265** _____ **Perličky (nejen) z besedy pro mateřské školy** > Yvona Kozubková
- 266** _____ **Z KNIHOVEN**
- 269** _____ **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 270** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
- 272** _____ **ZE SVĚTA**
_____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 19.**
> Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně), Ing. Aleš Brožek,
Ing. Jan Kaňka, PhDr. Šárka Kašpárková,
PhDr. Ladislav Kurka, PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika,
Mgr. Petra Miturová, Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaeDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: ctenar@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvím poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 14. 7. 2008

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Bibliotherapy – reading as treatment *Tomasz Kruszewski* |219
- > Naxos – electronic music library *Libuše Hrdá* |225
- > Bohuslav Martinů Foundation Library *Zoja Seyčková* |227
- > Musica (MUS) – music and musicology portal *Václav Kapsa* |230
- > HOW TO GO ABOUT IT: Individual further education grants or: My quest for knowledge... *Daniela Divínová* |233
- > In search of larger premises for the Šumperk Library *Zdeňka Daňková* |235
- > Classics of Dutch literature in contemporary Czech (and Slovak) translations *Lucie Sedláčková* |238
- > Is it old-fashioned to be a librarian? Thirty-three reasons why libraries and librarians are still extremely important – 7 *William Sherman* |250
- > HOW TO GO ABOUT IT: Statutes are books too – obligatory deposit of coats and baggage at libraries *Petra Koutná* |251
- > Librarians in the struggle for the “New Man”: attempts to manage people’s reading in 1950s literary culture *Petr Šámal* |253
- > Libraries on the internet in the Netherlands *Marian Koren* |258
- > Library of Congress classification *Tereza Macháčková* |262
- > Summary of theses defended at the Faculty of Philosophy and Arts Institute of Information Studies and Librarianship in May 2008 *Petra Myšková, Věra Pilecká* |264
- > From the libraries |266
- > Regular features

AUS DEM INHALT

- > Bibliotherapie – Heilverfahren mittels der Lektüre *Tomasz Kruszewski* |219
- > Naxos – elektronische Musikbibliothek *Libuše Hrdá* |225
- > Bibliothek der Bohuslav-Martinů-Stiftung *Zoja Seyčková* |227
- > Musica (MUS) – Fachtor für Musik und Musikwissenschaft *Václav Kapsa* |230
- > WIE DARAUf: Individueller Zuschuß der weiteren Bildung oder Mein Weg zum Erkenntnis... *Daniela Divínová* |233
- > Auf dem Wege für größere Räume für die Bibliothek in Šumperk *Zdeňka Daňková* |235
- > Klassiker der niederländischen Literatur in gegenwärtigen tschechischen (und slowakischen) Übersetzungen *Lucie Sedláčková* |238
- > Ist die Profession des Bibliothekars ganz veraltet? 33 Gründe warum die Bibliotheken und Bibliothekare immer außerordentlich wichtig sind – 7 *William Sherman* |250
- > WIE DARAUf: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Pflichtige Ablegung der Kleider und Gepäcke in der Bibliotheken *Petra Koutná* |251
- > Bibliothekare im Kampf um „neuen Menschen“: Anstreben der Lektürelenkung in der Literaturkultur der fünfzigsten Jahre *Petr Šámal* |253
- > Bibliotheken im Internet in Niederlande *Marian Koren* |258
- > Klassifizierung der Kongreßbibliothek *Tereza Macháčková* |262
- > Übersicht der verteidigten Arbeiten auf ÚISK FF im Mai 2008 *Petra Myšková, Věra Pilecká* |264
- > Aus den Bibliotheken |266
- > Regelmäßige Spalten

Milí čtenáři, knihy mohou sloužit k mnoha účelům. Vypovídají o tom i dva texty, které jsme zařadili do prázdninového dvojčísla Čtenáře. První z nich je o biblioterapii, metodě, která se snaží využitím literatury pomáhat osobám s emocionálními či psychickými problémy. Ať už k této disciplíně máme důvěru, nebo ne, myslím si, že mnoho lidí vezme do rukou oblíbenou knihu právě i v situaci, kdy se necítí příliš dobře a tuto terapii si naordinují sami. U mě to funguje zařazeně. Při čtení zapominám na všechny problémy, nebo mě naopak napadá jejich řešení, nad kterým jsem předtím marně přemýšlela několik hodin. Často se také říká, že pokud chcete najít odpověď na nějakou palčivou otázku, je dobré vzít do ruky jakoukoliv knihu, otevřít ji na náhodné stránce a začít se. Zkuste to, i když odpověď třeba nenaleznete, je to hodně zajímavé.

Druhý příspěvek je z trochu jiného soudku. Popisuje, jaká funkce byla knihám a knihovnám v naší kultuře přikládána v padesátých letech minulého století. Jsem moc ráda, že vám tento pohled můžeme zprostředkovat právě nyní, kdy si připomínáme 60. výročí časopisu. Právě o něm se totiž autor textu také zmiňuje, a jak sám předem upozornil, píše „o Čtenáři“.

Dále jsme přichystali informace o několika zajímavých zdrojích (nejen) pro hudební oddělení v knihovnách, přehled aktuálně překládané nizozemské literatury a inspiraci v podobě internetových projektů holandských knihoven.

Výsledek našeho slibovaného putování historií časopisu vám nabízíme uprostřed čísla. Chtěli jsme připomenout některá jména a proměny, které časopis provázely – ať už se jedná o změnu jeho zaměření, názvu, vydavatele či grafického zpracování. Knihovnické časopisy vznikají a zanikají... Čtenář má nyní šedesátiletou tradici nepřerušovaného vydávání, a to nejen díky jeho redaktorům, ale také díky autorům a čtenářům.

Těšíme se s vámi na viděnou na jeho stránkách.

Lenka Šimková

☑ **Česká bibliofilie – nedílná součást národní kultury** je hlavní motto výstavy, kterou hostí Památník národního písemnictví v prostorách Malé výstavní síně od **18. 6. do 31. 8. 2008**. Výstavu zde pořádá Spolek českých bibliofilů (SČB) k 100. výročí svého založení a prezentuje na ní průřez bibliofilské práce i vydávání krásných knih od začátku 20. století.

☑ Ministerstvo kultury ČR, Sdružení knihoven ČR, Svaz knihovníků a informačních pracovníků, Ústřední knihovnická rada ČR zvou na konferenci **Knihovny současnosti 2008**, která se uskuteční ve dnech **16.–18. 9. 2008** v Junior centru SEČ. Stránky konference jsou <http://www.sdruk.cz/sec/>.

☑ Seminář **IVIG 2008** – Informační vzdělávání a informační gramotnost v teorii a praxi vzdělávacích institucí se uskuteční **25. 9. 2008** v aule Univerzity Karlovy, Praha 5, Jionice. Je věnován podmínkám a aktivitám podporujícím informační gramotnost na základních, středních a vysokých školách. Viz <http://knihovny.cvut.cz/ivig/seminare.html>.

☑ Sekce veřejných knihoven SKIP vyhláší již 12. ročník celostátní akce **Týden knihoven** v termínu **6.–12. října 2008**. Letos s mottem Knihovny – rodinné stříbro. Více informací naleznete na <http://skip.nkp.cz/akcTyden08.htm>.

NEUŠLO NÁM

☐ Svitavy mají od června letošního roku novou moderní knihovnu, která se stala součástí vzdělávacího a kulturního centra Fabrika Svitavy.

☐ Národní knihovny České republiky a Íránské islámské republiky navázaly spolupráci. Dne 17. 6. 2008 ředitelé obou knihoven podepsali *Memorandum o porozumění*, díky kterému se budou moci obě instituce vzájemně inspirovat a podpořit v péči o knihovní fondy, které spravují. Na jednání se vzájemně seznámili se současnými prioritami institucí a shodli se na významu digitálního zpřístupňování kulturního dědictví.

Biblioterapie – léčba četbou

Biblioterapie je mezi bibliologickými vědami velmi mladou disciplínou. Je to způsobeno tím, že vznikala na základech psychiatrie a psychologie. Původně byla využívána při léčbě psychických poruch, což je praktikováno v současnosti ve Spojených státech amerických a v západní Evropě. Autor zachycuje v příspěvku období posledních 100 let vývoje této disciplíny.

DEFINICE A ROZDĚLENÍ BIBLIOTERAPIE

Literární text měl však svůj podíl také při léčení fyzicky nemocných osob, a to mnohem dříve, než je uváděno v novodobé psychoterapii. Někteří autoři se snaží počátky biblioterapie najít ve starověku (za vlády Ramsese II.) nebo ve středověku (13. století – nemocnice Al-Mansur v Káhiře)¹.

Jedno je jisté – terapeutický charakter literatury byl objeven v širším měřítku až začátkem 20. století ve speciálním knihovnictví, jehož hlavním cílem bylo založení knihoven a poboček v nemocnicích, v pečovatelských domech, rehabilitačních střediscích, ve věznicích, v centrech pro uprchlíky apod.² Takže první symbolický kontakt lékaře a knihovníka se uskutečnil v nemocnici, kde oba měli jako nástroj práce knihu. Samozřejmě ji využívali každý jiným způsobem, s přihlédnutím k jejich kompetenci a roli při léčbě pacienta. O této problematice bude pojednáno dále.

Poněvadž literatura vztahující se k dané problematice v České republice není obsáhlá,³ je potřeba v úvodu vyjít z podstaty čili z definice. Definice je mnoho, od velmi jednoduchých až po značně složitě. Většinou se uvádí, že biblioterapie je využití literatury při léčbě osob s emocionálními problémy nebo osob psychicky nemocných. Zároveň by měla sloužit jako prostředek k rozvoji lidské osobnosti.⁴ Často je biblioterapie zaměřována za čtenářství. To je osobní zkušenost autora s polskými učiteli, kteří do svých programů zahrnují také lekce „biblioterapie“, i když se soustředí na propagaci čtenářství či jinými slovy – na informační gramotnost (v polském vzdělávacím systému je realizována pod názvem mediální vzdělávání čtenářů).⁵

Hlavní náplní biblioterapie je dosažení změny u klienta (čtenář, uživatel, pacient – dále jen klient), což zahrnuje vlastní pohled na sebe sama a získání nových dovedností, které mu pomáhají lépe zvládat životní problémy.⁶ K biblioterapii můžeme použít nejen knihu ve smyslu prózy, ale i mnohé jiné prostředky – příručky, vademeka, poezii, alternativní materiály – multimedia, film, rovněž také vlastní tvorbu klientů – jejich básně, vyprávění, nahrané dramatické scénky apod. Proto se v odborné literatuře objevují termíny, které souvisejí s touto problematikou, a to poezio-terapie, pohádkoterapie, literaturoterapie, čtenářská terapie a jiné. Na druhé straně však můžeme biblioterapii chápat jako součást arteterapie či kulturoterapie, ale pouze v tom případě, že každý psaný text budeme považovat za projev umění. A tak tomu přece není.

Dříve jsem se zmínil, že v biblioterapii mají lékař (psycholog) a knihovník (především sociální pracovník, pedagog) svou vlastní roli. Záleží poté na typu zvolené biblioterapie. Nejužívanější jsou ty, které na konci 70. let 20. století přiblížila čtenářům Rhea J. Rubin, a to:

- ▶ Biblioterapie klinická – je praktikována v otevřeném nebo uzavřeném prostředí (např. psycho-terapeutická sezení v nemocnicích nebo v soukromých ordinacích s klienty s poruchami emocionálními nebo s poruchami chování). Hlavním prostředkem terapeutickým je literatura sebe-poznávací, vyvolávající mezi jinými také pocity hledání, očištění, projekce.
- ▶ Biblioterapie institucionální – má spíše didaktický charakter. Je používána literatura, která zachycuje zdravotní stav pacienta. Patří sem také relaxační literatura. Adresáty jsou v tomto případě hospitalizovaní pacienti.

► Biblioterapie vývojová – je určena pro skupiny nebo individuální klienty. Jedná se o jedince, kteří nemají zdravotní problémy. Vybrané didaktické texty a texty názorné mají podpořit proces psychologického vývoje a zajistit psychickou vyrovnanost.⁷

Jak je patrné, realizování klinické biblioterapie spadá pouze do kompetence psychoterapeutů. Není možné, aby tuto terapii praktikovali knihovníci, pedagogové, sociální pracovníci, i když by měli určité psychologické vzdělání. Mohou se zde uplatnit jako terapeuti – asistenti, kteří pracují pod vedením psychoterapeuta.

Stejně jako v Polsku je i v Česku počet lékařů-psychiatrů a klinických psychologů, kteří využívají biblioterapii, minimální. Proto jsou metodické úvahy o obsahu klinické biblioterapie pouze v rovině teoretické a nebudou v tomto příspěvku popisovány.

KNIVHOVNÍK-BIBLIOTERAPEUT

Knihovníci však mohou s velkým úspěchem rozvíjet své profesionální schopnosti a dovednosti, které souvisejí s biblioterapií institucionální a rozvíjející, nazývanou někdy též výchovně-humanistická. V Polsku vzbuzuje čím dál větší zájem. Boom nastal v 90. letech minulého století, kdy se začíná vydávat odborná monotematická literatura např. od těchto autorů: Irena Borecká, Wita Szulc, Ewa Tomasik, Bronislava Woźniczka-Paruzel, Elzbieta Barbara Zybert. Biblioterapie se objevuje také v programech vyššího (Vratislav) a vysokoškolského vzdělávání (Toruň, Varšava, Gdaňsk, ad.). Protože vzděláváme především knihovníky a až sekundárně quasi-terapeuty, soustředíme se na otázky poradenství s použitím knihy nebo alternativního materiálu. Cíle tohoto poradenství v určitém stupni navazují a jsou shodné s cíli vývojové biblioterapie.

Hlavním úkolem poradenství je systematická práce s klientem s poruchami chování do té doby, než bude navrácen do jistého pevného společenského standardu. Toto poradenství a práce s ním má napomoci klientovi v pochopení sebe sama a podpořit jej v modifikaci vlastního chování.⁸ Knihovnik-biblioterapeut má zacházet s biblioporadenstvím jako s možností, jak pomoci klientovi při hledání řešení životních problémů prostřednictvím seznámení se stejnou situací v nabízeném textu. První možností je beletrie. Knihovnik by měl selektovat a vybírat ty knihy, které se přímo dotýkají nebo přibližují reálné situaci, resp. budovat vlastní knihovní fond (databázi) pro potenciální klienty. Bylo by dobré, kdyby knihovnik disponoval několika texty, které se týkají jednotlivých problémů, s různým zakončením a různou mírou složitosti situace fiktivního hrdiny. Problém má být popisován nejen v rovině prevence a léčení, ale také různě prezentován vzhledem k samotným klientům. Měli bychom též rozdělit texty podle věku klientů, jejich sociálního zázemí, míry schopnosti sugesce, otevřenosti aj. Některé příběhy musí mít konkrétní zakončení, jiné mohou obsahovat více metafor a možnost svobodného vnímání textu.

Své místo při modifikaci chování klienta mohou mít příručky. Najdeme v nich velké množství příkladů, které mohou pomoci při hledání nových přístupů k řešení problémů. Faktem je, že většina knih je překládána především z amerických originálů, avšak rozdílů nejsou už tak velké jako třeba před 15 lety. Odtud mohou jak polští, tak i čeští knihovníci čerpat a realizovat své záměry. Soubor příruček od Adele Faber a Elaine Mazlish *How to talk so kids will listen and listen so kids will talk, How to talk so kids can learn at home and in school, How to talk so teens will listen and listen so teens will talk*⁹ je určen rodičům, kteří cítí, že mají komplikovaný vztah se svým dítětem. Jsou zde uvedeny příklady správných a neadekvátních reakcí na každodenní situace. Takto inspirované workshopy pro rodiče (někdy také společně pro rodiče a náctileté) by mohly být hlavní náplní práce s klientem, a to jak ve veřejných, tak i ve školních knihovnách. Jiná témata, která lze realizovat s pomocí příruček, jsou např. emoční inteligence, asertivita, umění vyjednávat, schopnost bránit se před manipulací.

Institucionální biblioterapie, jak již autor popisoval dříve, je především uplatňována v nemocničním prostředí. Většinou jsou zde k těmto účelům zaměstnáni knihovníci nebo sociální pracovníci, kteří vedou i nemocniční knihovnu. Kontaktují pacienty a nabízejí nebo doporučují jim knížky, které zlepšují náladu. Proto by nabízená literatura měla být jednoduchá a lehká, ale je

nutné přihlížet ke stupni intelektuální úrovně a čtenářské angažovanosti pacientů. Pro jednoho to může být kniha Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka*, pro intelektuálního čtenáře to mohou být povídky Bohumila Hrabala (samozřejmě ne všechny, protože kniha má pomoci k relaxaci a ne vyvolávat smutek; proto se nedoporučuje např. *Příliš hlučná samota*). Role knihovníka je zde orientována na správnou volbu čili správný výběr knihy pro pacienta. Na rozdíl od výběru knihy bude mít knihovník více práce při výběru alternativních materiálů (např. vzdělávacího filmu), podávajících informace o nemoci pacienta. Tady je nutná konzultace knihovníka s lékařem, který zná zdravotní stav pacienta a dokáže odhadnout, nakolik je vhodné informovat pacienta o postupu v léčení a o dalších detailech jeho nemoci. Konzultace knihovníka s lékařem má ještě větší opodstatnění vzhledem ke klientům, kteří jsou nemocní chronicky, nevléčitelně či smrtelně. Samozřejmě, že každý má právo znát svůj zdravotní stav a nesmíme jej před pacientem zatajovat. Ale velmi záleží na formě, jakou předáváme informaci, která je pro klienta důležitá. Proto knihovnik-biblioterapeut musí mít vysoký stupeň empatie. Bez ní nelze tuto práci vykonávat.

OD TEORIE K PRAXI

Jak už autor upozornil na začátku příspěvku, klinickou biblioterapií se nebudeme zabývat, protože nám chybí podpora psychiatrů. Ačkoliv i zde je zaznamenán vliv a použití literárního textu, které je postaveno na metodách typických pro vývojovou biblioterapii.

Je potřebné si uvědomit, k jakým mechanismům dochází v nitru klienta. Charakteristické prvky chování psychicky nemocných představila už v roce 1949 Caroline Shrodes v nepublikované disertační práci obhájené na Univerzitě v Kalifornii v Berkeley.

Jsou to tyto fáze:

- a) identifikace,
- b) katarze (očistění),
- c) náhled,
- d) přijetí (užití).¹⁰

Ad a) Náš klient prochází fází identifikace s fiktivním hrdinou. Díky tomu se nemusí „obnažovat“ před terapeutem, protože svoje emoce, poznatky nebo myšlenky sděluje prostřednictvím hrdiny. A proto prožitek nebude tolik bolestivý.¹¹ Postupně se přechází do stadia projekce, ve kterém již klient zjišťuje (nejprve nevědomky a později pod vlivem působení profesionála vědomě), že pocituje to, co fiktivní hrdina.

Ad b) Očistění přichází tehdy, když klient odblokuje v sobě nahromaděné emoce, dá průchod zlobě. Projevy zlosti jsou nevyhnutelné, protože v počáteční fázi si klient uvědomuje právě jen negativní pocity. Terapeut si musí toho být vědom, aby mohl adekvátně reagovat.

Ad c) Díky nahlédnutí do sebe sama klient dokáže lépe pochopit sebe i okolí. Literatura jej emocionálně obohacuje čili nabízí nové poznání.¹²

Ad d) Přijetí nového poznání je neefektivnější fází z výše jmenovaných. Klient přijímá nový způsob myšlení a chování. Má nové poznatky, které se liší od těch, jež znal před biblioterapeutickým programem.

Přijetí a uplatnění je základním prvkem vývojové biblioterapie. Dobrým příkladem mohou být lekce s mládeží ve škole např. na téma tolerance. Její nedostatek se projevuje ve vztahu k osobám z etnických menšin např. k Romům, osobám s jinou sexuální orientací nebo osobám mentálně retardovaným. Vybraný a nabízený literární text má způsobit změnu názorů na tyto lidi, skupiny a potvrdit, že všichni se nějak od sebe lišíme, ale to neznamená, že se dělíme na lepší a horší. Jak toho dosáhnout?

Ze všeho nejdříve si musíme ujasnit způsob, jakým nabídneme didaktický, výchovný nebo terapeutický text. Můžeme to udělat třemi způsoby:

- 1) nabídnout knihu (povídku), která prohloubí již probíhající terapii,
- 2) pojmut text jako úvod do diskuse a analýzy terapeutického sezení,
- 3) zadat klientovi domácí úkol – přečíst si text.¹³

V našem případě bude nevhodnější uplatnit druhý způsob, protože otázky týkající se např. tolerance jsou vhodným tématem pro skupinovou práci. Účastníky této lekce mohou být žáci jedné třídy. Pokud má skupina víc než 18–20 osob, bylo by dobré ji rozdělit na dvě menší. Tim získáme lepší kontakt se všemi účastníky a snáz povedeme diskusi. Je nutné si uvědomit, že čím citlivější a více osobní je problém, tím menší tvoříme skupiny nebo dokonce pracujeme individuálně, např. v případě témat, která se týkají obětí násilí.

Skupině přečteme text, který nesmí být nudný a odtržený od reality. Je na naší volbě, zda nabídneme materiál vyvolávající silné emoce nebo je chceme vyvolat později. Můžeme si např. připravit scénku, kde vybraní žáci budou v roli osob diskriminovaných. Scénku si nahrajeme a v průběhu lekce promítneme. Otevírá to cestu k živější diskusi, protože žáci poznají vlastní emoce, které byly vyvolány sehráním těžké role. Vedoucí skupiny vyzývá k diskusi a bedlivě střeží, aby žáci neodbočovali od tématu a také aby jim automaticky nepředal veškeré informace o toleranci. Žáci musí sami popsat toleranci a hledat společné prvky. Bylo by dobré, kdyby nebylo vše dopovězeno. Cílem je, aby žáci odcházeli s pocitem „otevřeného problému“. Jestli o něm budou dále přemýšlet, pak jsme se úspěšně zhostili úkolu a lekce byla na profesionální úrovni.

Kromě klasických dramatických scének můžeme využít i jiných prostředků při zpracování biblioterapeutického scénáře. Jsou zde však určité činitele, které musíme akceptovat: věk a počet účastníků, sociální zázemí, místo realizace sezení, téma a cíl lekce. Jinou strategii volíme, pokud máme stejnou věkovou skupinu, ale z různého prostředí – např. středoškolská mládež a jejich vrstevníci umístění v nápravných zařízeních, a rozhodneme se realizovat téma agrese mezi náctiletými.

Biblioterapii můžeme obohacovat stimulováním klientů k vlastní tvorbě prostřednictvím založení školního časopisu, literárního kroužku, ve kterém by vznikaly vlastní básně nebo krátké epické formy. Narozdíl od klasických literárních kroužků nás nebude zajímat úroveň literárního díla, ale angažovanost a stupeň vyvolaných emocí pod vlivem úvodního textu. Nemusí to poté být jen literární dílo, ale třeba i dopis pro hrdinu. Tady mohou účastníci sezení nabídnout řešení problému, které by bylo nejlepší; vžít se do postavy. Alternativou psaní je i obrázek nebo jiné výtvarné techniky. Tato technika je neefektivnější u dětí do 10 let a u seniorů. Tady biblioterapie vychází z metodik arteterapie nebo terapie cvičení, což svědčí o tom, že všechny metody a techniky pracují s netradičními materiály. Pro tradiční psychoterapii by měly být využívány souhrnně a jejich výběr je na kreativitu profesionála, v našem případě ambiciózního a moderního knihovníka.

Na konec ještě několik slov k biblioterapii pro nejmladší – pohádkoterapii, která získala velkou popularitu v Polsku na přelomu tisíciletí. Terapeutické pohádky (podle psychologického směru) pomáhají dětem především ve věku od 4 do 9 let zbavit se strachu, redukovat emocionální problémy, zklidnit se. S přihlédnutím k cílům této biblioterapie máme na výběr 3 typy terapeutických pohádek – psychoterapeutické, výchovně psychologické a relaxační.¹⁴ Tato terapie je v mnohém shodná se třemi druhy biblioterapií popsanými výše. Hlavní rozdíl mezi klasickou biblioterapií a pohádkoterapií je postaven na samotném textu pohádky, který je napsán profesionálem-knihovníkem. Fabule musí být pro dítě jasná a zároveň musí obsahovat podobný problém, se kterým je náš klient potýká, např. pocit samoty a závislosti, když se narodí sestřička nebo bratříček.

Praktici nacházejí mnoho kladů takovéto terapie:

- ▶ oživení imunologického systému, a tím zaktivizování samoléčby,
- ▶ posílení radosti ze života,
- ▶ vytvoření si odstupů od vlastních problémů,
- ▶ pomoc při zbavování se strachu a úzkosti,
- ▶ zmobilizování aktivity a odvahy,
- ▶ podpora vnitřní spokojenosti a pohody,
- ▶ posílení víry ve vlastní sílu.¹⁵

Tyto výsledky může přinést dobře vedená biblioterapie samozřejmě i v jiných skupinách klientů. Je proto dobré se zabývat touto metodou, tím spíše, že knihovníci jsou svou profesí k tomu před-

určení. Nemusí dlouho hledat nové prostředky k uskutečnění nové profesní výzvy. Postačí jen vstát od stolu a přijít k regálu s knihami. Nejdůležitější je vytáhnout ruku.

přeložila **BARBORA KONESZOVÁ**

ODKAZY:

- 1 BORECKÁ, I. *Biblioterapia. Teoria i praktyka. Poradnik*. Warszawa, 2001, s. 9.
- 2 Více WOŹNICZKA-PARUZEL, B. *Biblioterapia w Polsce i jej przemiany na tle rozwoju teoretycznych koncepcji swiatowych*. In *Biblioterapia i czytelnictwo w srodowiskach osob niepełnosprawnych*. Zbiór studiów, red. B. Woźniczka-Paruzel, Toruń, 2001, s. 13–28.
- 3 Více ČERNÁ, M. – KŘIVÁ, E. *Četba v léčebném procesu. Výzkum čtenářských aktivit handicapovaných pacientů*. Čtenář. 1994, č. 7/8, s. 230–231; KNOTKOVÁ, P. *Brána ke zdraví. Léčení nové generace*. Brno, 1992; ROSOVÁ, M. *Několik poznámek o biblioterapii*. Ladění. 1999, č. 4, s. 9–11.
- 4 BARKER, R. *The social work dictionary*. Silver Springs 1987, p. 15; J. PARDECK, J. PARDECK. *Bibliotherapy: A clinical approach for helping children*. Yverdon, Switzerland: Gordon and Breach Science Publisher, 1993, p. 1.
- 5 Více ANDRZEJSKA, J. *Edukacja czytelnicza i medialna. Poradnik metodyczno-programowy dla wszystkich typów szkół i bibliotek*. Warszawa, 2003.
- 6 Více o vztazích mezi biblioterapií a čtenářstvím KRUSZEWSKI, T. *Biblioterapia w działaniach placówek opiekuńczo-wychowawczych*. Toruń, 2006, s. 51–52; TOMASIK, E. *Czytelnictwo i biblioterapia w pedagogice specjalnej*. Warszawa, 1994, s. 11–13.
- 7 RUBIN, R. *Using bibliotherapy. A guide to theory and practice*, London, 1978, p. 3–5, 7; také HOWIE, M. *Reading therapy and the social worker*. In *Reading therapy*, red. J. Clarke, E. Bostle, London, 1988, p. 18–20.
- 8 LEJEUNE, A. *Bibliocounseling as a guidance technique*. In *Bibliotherapy sourcebook*, red. R. Rubin, London 1978, p. 201.
- 9 Celý soubor byl přeložen do polského jazyka a několikrát vydán vydavatelstvím Media Rodzina v letech 1992–2006.
- 10 SHRODES, C. *Bibliotherapy. A theoretical and clinical-experimental study* [dissertation]. Berkeley (CA): University of California, 1950. HEBERT, T. P. – NEUMEISTER SPEIRS, K. L. *Guided viewing of film. A strategy for counseling gifted teenagers*. Journal of Secondary Gifted Education 2001, nr 4. EBSCO Host Research Databases (2006). [online]. EBSCO Publishing, [cit. 06-01-24]. Dostupný na [www <http://weblinks2.epnet.com/>](http://weblinks2.epnet.com/).
- 11 SHRODES, C. *Application of dynamic personality theory to the aesthetic experience*. In *Bibliotherapy sourcebook*, p. 103.
- 12 Více TOMASIK, E., op. cit., s. 18.
- 13 STANLEY, J. *Reading to heal. How use bibliotherapy to improve your life*. Boston-Shaftesbury-Melbourne, 1999, p. 5.
- 14 MOLICKA, M. *Bajkoteria. O lekach dzieci i nowej metodzie terapii*. Poznań, 2002, s. 153.
- 15 Více FUHRMANN-WÖNKHAUS, E. *Spacer po tęczy. Odprężające opowiadania dla chorych dzieci*. Kielce, 2003, s. 9.

Knihovnická dílna 2008

Knihovna pro rodinu bylo ústřední heslo letošní Knihovnické dílny, která se uskutečnila 23.–24. dubna 2008 v Malém sále Městské knihovny v Praze. Toto setkání knihovníků, které je zaměřeno především na profesionální knihovny, má u odborné veřejnosti značnou oblibu.

První část programu byla věnována **veřejným knihovnám v malých obcích** (uváděla ji autorka tohoto příspěvku). Tato oblast knihovnické práce je stále nedoceňována. Je to hlavně tím, že knihovníci sami stále ještě nedokáží veřejnost a mnohdy ani své zřizovatele informovat o široké škále svých aktivit. V posledních letech došlo k velmi výrazné změně pojetí činnosti těchto knihoven. Společenské změny

a rozsáhlá internetizace poskytly knihovnám možnost změnit se z pouhých „půjčoven knih“ na „komunitní a informační centra“, propojující různé aktivity v obci. Obsah nabízených služeb se velmi rozšířil, a to hlavně v malých obecních knihovnách. Hodně záleží na osobnosti knihovníka, ale nezanedbatelná je i pomoc, kterou „malá knihovna“ dostává od profesionálů z knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí. Knihovny na venkově je třeba neustále zviditelňovat a propagovat jejich práci.

Jak důležitá je také spolupráce se samosprávou na místní i krajské úrovni, ukazují výsledky soutěže **Knihovna roku**. Před několika lety se Svazu knihovníků a informačních pracovníků podařilo navázat spolupráci se Spolkem pro obnovu venkova a vstoupit do soutěže **Vesnice roku**. Obě zastoupené strany se shodly na tom, že do plnohodnotného života obce patří také dobře fungující veřejná knihovna. Proto byla soutěžní pravidla v roce 2000 rozšířena také o hodnocení obecní knihovny. Členy krajských

hodnotitelských komisí se stali i zástupci regionálních organizací SKIP. V celostátní komisi knihovnické po celá léta zastupuje Mgr. M. Kodýmová (Pravdova knihovna v Jarošově nad Nežárkou).

Díky těmto komisařům se postupně zvýšila prestiž knihovnické práce v očích samosprávy (zřizovatelů). V návaznosti na soutěž Vesnice roku postupně vznikla i soutěž Knihovna roku. Je dvoukolová – první kolo na regionální úrovni probíhá v rámci krajského kola soutěže Vesnice roku. Nejlepší knihovna z každého kraje pak může být nominována do celostátního kola. Od roku 2003 je cena Knihovna roku státní cenou, kterou uděluje Ministerstvo kultury ČR. Toto „povýšení“ soutěže však přineslo jisté problémy, o nichž ve svém příspěvku hovořila Mgr. M. Mudrová (MĚK Cheb).

Vítězné knihovny jsou vždy na „dílne“ představovány. **Knihovnou roku 2007** v kategorii „základní knihovna“ se stala Obecní knihovna Bory (kraj Vysočina), o jejíž bohaté činnosti přítomní informovali ocenění knihovníci – manželé Křížovi.

Výše uvedená soutěž položila základ další zajímavé akce. Nominované knihovny se sice každoročně sejdou při slavnostním vyhlášení v Zrcadlové kapli pražského Klementina, ale slavnostní program nedává knihovníkům prostor k vzájemnému poznání a výměně zkušeností. Tato potřeba „lidských kontaktů“ iniciovala vznik projektu **Co venkovské knihovny umějí a mohou** – setkávání knihoven malých obcí (v tomto roce se uskutečnil již počtvrté). Za vydatné pomoci Sekce veřejných knihoven a grantové podpory Ministerstva kultury ČR se příprava a realizace této akce postupně stala právem vítězné knihovny. Součástí programu je automaticky návštěva této knihovny a formou dílny zde účastníci získávají náměty pro svou další činnost. Poznání zajímavého kraje a navázání osobních přátelství jsou bonusem, který si knihovníci odvázejí. Průběh

minulých setkání přiblížila D. Wimmerová (MĚK Kaplice).

Zajímavý komunitní projekt **Romaňi kereka** (Romský kruh) představila D. Vrchlabská z Knihovny města Ostravy. I když se v tomto případě jedná o profesionální knihovnu, nabízí zajímavý námět, jak dobře spolupracovat s národnostními menšinami.

Druhá část programu nazvaná **Knihovna pro rodinu** probíhala pod vedením Mgr. Z. Houškové (NK ČR). Tento blok potvrdil, že veřejné knihovny jsou pro „všechny“, že jejich činnost a nabídky jsou velmi rozsáhlé – každý člen rodiny zde najde pro sebe něco zajímavého.

S modelovým programem sladování profesního a rodinného života **Rodina z pohledu veřejných knihoven**, který byl ověřován v kraji Vysočina a realizován rozvojovým partnerstvím deseti organizací, seznámila přítomné PhDr. B. Jozifková (agentura DEMA a. s.). Program vznikl v rámci iniciativy EQUAL, jeho cílem bylo hledat rovnováhu mezi profesním a rodinným životem s pomocí tří základních pilířů: služby pro rodinu – prorodinná opatření ve firmách – poradenství. Výsledky byly ověřovány v 15 průzkumech v letech 2005–2008. V návaznosti na tento projekt přiblížila PhDr. I. Štrossová činnost Informačního a poradenského centra v Havlíčkově Brodě a jeho spolupráci s veřejnými knihovnami v kraji Vysočina.

PhDr. J. Kahabková z Agentury TIS pak představila soutěž **Podnik přátelský rodině**. Další velmi zajímavý příspěvek **Domácí hospic – Cesta domů a hospicová knihovna** uvedla Mgr. Š. Ryšavá. Právě tato hospicová knihovna získala ocenění **Knihovna roku 2006** v kategorii „informační počín“.

Dále byly představeny knihovny, které obdržely ocenění **Knihovny přátelské rodině** a jejich zajímavé projekty:

- Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově – **Společnost přátelská rodině** (PaedDr. V. Raška);

- MĚK v Semilech – **SMolíček**, projekt na podporu dětského čtenářství (M. Vrbenská);
- MĚK v Třebíči – **Kdo si čte, nezlobí** (Mgr. M. Dočkalová);
- Knihovna A. Marka v Turnově – akce knihovny přiblížila E. Kordová.

Třetí část programu věnovanou **Public relations** moderovala Mgr. J. Štěrbová (Městská knihovna Praha). V tomto bloku si knihovníci připomněli, jak je důležité „dát o sobě vědět“. Konkrétní pomoc nabídla K. Hubertová (Knihovna města Hradce Králové) svým projektem **Já mám stránku, ty máš stránku (webovou)**, oceněným v soutěži **Knihovna roku 2007** v kategorii „informační počín“. Nedílnou součástí činnosti knihovny musí být její propagace, hledání nových trendů a využívání moderních postupů. Téma **Cílové skupiny služeb veřejných knihoven** přiblížila ve svém příspěvku Mgr. J. Štěrbová.

Závěrečný čtvrtý blok programu **Aktuálně, aktuálněji...** proběhl opět v režii Mgr. Z. Houškové (NK ČR). Na zajímavá aktuální témata hovořili:

- PhDr. R. Giebisch, Ph.D. (Vědecká knihovna Olomouc) – *Jak (ne)psát projekty knihoven*;
- B. Tauberová (MĚK Sedlčany) – *Senioři vítáni*;
- Mgr. M. Mudrová (MĚK v Chebu) – *Trénování paměti (www.trenovanipameti.cz)*;
- PhDr. V. Richter (NK ČR) – Projekt *Kopie obálek a anotací v katalogích*;
- Mgr. L. Zemánková (NK ČR) – *Nové služby, noví uživatelé – nová statistika*;
- Mgr. Z. Houšková (NK ČR) – *Kamarádka knihovna*.

Většina uvedených prezentací je zveřejněna na webových stránkách Sekce veřejných knihoven SKIP.

DANIELA WIMMEROVÁ
 > Wimmerova.D@seznam.cz

Elektronická hudební knihovna

Naxos Music Library (www.naxosmusiclibrary.com) je databáze nahrávek vážné hudby dostupných on-line. Žánrově je obsah rozdělen na klasickou hudbu, moderní jazz, rock & pop, současnou instrumentální hudbu, world music, čínskou hudbu, legendy jazzu, folku, blues, gospel a mluvené slovo.

Klasická hudba je členěna do kategorií: balet, komorní, instrumentální, orchestrální, vokální hudba, koncerty, opery, operety a muzikál, filmová a televizní hudba, mluvené komentáře, přírodní zvuky ad. Databáze je určena pouze pro poslech, nikoliv pro stahování a kopírování hudby. Přístupná je na základě předplatného. Roční předplatné pro instituci (min. 5 vstupů) je v současné době cca 20 000 Kč. Jeden vstup pro individuálního předplatitele stojí cca 5 000 Kč. V průběhu roku získá předplatitel přístup k dalším stovkám nových titulů bez dodatečné platby.

Poslech nevyžaduje žádný speciální hudební software. Kvalita zvuku odpovídá datovému toku 64 kb. Zvuk v kvalitě 128 kb je k dispozici za 50% příplatek k ceně předplatného.

Knihovnám (institucím) je umožněno praktikovat pro své uživatele vzdálený přístup do databáze. Tato služba dává knihovně možnost uspokojit poslechem CD i ty zájemce, kteří jsou z důvodu neexistence bezbariérového přístupu ze služeb knihovny dosud vyřazení a také ty uživatele, kterým nevyhovuje výpůjční doba knihovny. Jde především o studenty a učitele hudební výchovy, případně výkonné umělce, kteří mají volný čas až v pozdních nočních hodinách.

V současné době databáze obsahuje více než 20 000 CD, měsíčně přibývá přibližně 500 nových titulů. Sledování novinek je velmi jednoduché. V nástrojové liště pod tlačítkem NEW RELEASES jsou uváděny přehledy novinek podle vydavatelství, RECENT ADDITIONS obsahují novinky posledního týdne. Na některé z nich je ještě upoutávka v podobě buketu na úvodní obrazovce hned po přihlášení. Podcasts přináší každé úterý rozhovory o novinářích.

Na databázi spolupracuje téměř 50 vydavatelství. Základem je vydavatelství NAXOS se

všemi svými značkami včetně Marco Polo (převážně hudba druhé pol. 19. stol. a začátek 20. stol.), Yellow River Chinese, Amadis, Middle Kingdom, White Cloud (příjemná poslechová instrumentální hudba, jazz, world music) a Romophone (přepis historických nahrávek nejslavnějších pěvců a pěvkyní z počátku 20. stol.). Z dalších vydavatelství jsou to např. Chandos, Dinant Records (málo známé italské opery), Gimell (duchovní hudba), Opera Rara (raritní nahrávky, světové premiéry), SDG (duchovní hudba) a další. Vydavatelství jsou přidávána postupně podle toho, jak se daří uzavírat smlouvy. Česká vydavatelství v databázi zastoupena nejsou. Rychlý výběr všech titulů od určitého vydavatelství umožňuje abecední rejstřík.

Významnou součástí databáze jsou *textové informace*. Rychlý přístup k biografickým a diskografiím zajišťuje abecední rejstřík skladatelů. Poznámky ke skladbám jsou k dispozici pod tlačítkem *About This Recording* po vybrání titulu. Jsou většinou v angličtině, někdy též ve francouzštině a lze je vytisknout. Některé tituly jsou propojeny nejen s bukletem, ale i s webovými stránkami www.FreeHandMusic.com, na nichž je možné si za úplaty vytisknout nebo stáhnout noty do *MusicPad Pro*.

Studijní materiály se stručnými přehledy dějin hudby, hudební naukou, slovníkem hudebních pojmů včetně zvukových ukázek a testů jsou soustředěny do samostatné sekce STUDY AREA. Materiály splňují požadavky GCSE – General Certificate of Secondary Education, což je určitý druh anglické kvalifikace pro studenty ve věku 14 – 16 let. V tomto rozsahu jsou často stavěny vstupní testy na univerzitu. Zajímavé textové informace jsou v části RESOURCES. *Audiobook Transcriptions* obsahuje textovou verzi zvukových knih: *The History of Classical Music*, *The History of Opera*, *The Instruments of the Orchestra* a *The Story of Classical Music*. V *Glossary* najdeme stručný výklad hudebních pojmů. *Fundamentals terms* představuje ve 13 tematických celcích základní odborné hudební termíny. *Opera* nabízí libreta a výtahy z libret. *Pronunciation Guide* je zvukovým průvodcem výslovností jmen skladatelů a interpretů. Textové materiály mohou být inspirativní nejen pro učitele hudební výchovy, ale i pro knihovny, které si připravují pořady vlastními silami.

Databáze má i samostatnou dětskou část obsahující *The Story of Classical Music* (tematické přednášky z dějin hudby a interaktivní část zaměřenou na aktivní získávání znalostí), *Music for Kids* – knížka + 10 CD, *Meet the Instruments of the Orchestra!* – vše o orchestru, hudebních nástrojích a dirigentech.

Databáze umožňuje jednoduché i pokročilé vyhledávání. Jednoduché vyhledávání podle klíčového slova je na každé stránce pod označením *Keyword Search*. Kromě slova z názvu titulu (skladby), jména skladatele nebo interpreta zajímavý výsledek přinese hledání po zadání např.: A to Z, Best of, Complete Edition (Special) Complete Works, Discover, Explained, Film (Film Music), Great, Historical, Documents...

Při *pokročilém vyhledávání* lze činit dotaz na skladatele, interpreta, žánr, vydavatelství, hudební nástroj, období, ve kterém skladatel žil, zemi, v níž se narodil, žil nebo tvořil. Lze též učinit dotaz na určitá léta a zjistit, která díla byla v určité době vytvořena (poprvé uvedena). Dotaz může být zúžen např. na určitou zemi. Ve výsledku se objeví abecední soupis skladeb (řazeno abecedně podle skladatele) včetně

odkazu na CD, příslušná skladba je na CD označena.

Funkce *Text Search* umožňuje vyhledání v textech bukletů podle klíčového slova. Může přivést uživatele k informacím, které by jinak pravděpodobně vůbec nenašel.

Zajímavé možnosti má databáze v programu *administrátor*. Lze sledovat a analyzovat statistiky, nastavit dobu limitující délku vstupu pro případ, že by někdo z uživatelů chtěl používat poslech jako hudební kulisu a brzdil tím další zájemce. Určuje a nastavuje se zde, jak se uživatelé do databáze budou přihlašovat (IP adresa, referral URL, username & password) a na kterou stránku se uživatel vrátí po odhlášení se z databáze. Administrátor a pověřené osoby (educator) mohou vytvářet vlastní playlist. Funkce je určena především pro učitele k přípravě na výuku, v knihovně pro pořady,

v nichž se využívají hudební ukázky. Uživatelé, kterým přístup umožňuje instituce, tuto funkci využívat nemohou.

Distributorem databáze je pro Českou republiku **Classic music distribution** – www.classic.cz (classic@classic.cz, p. Tomáš Beck). Firma poskytuje zájemcům měsíční free-trial přístup na nezávazné vyzkoušení.

Knihovna města Hradce Králové zprovozní databázi ve své hudební knihovně od 1. září 2008.

Tento počín jí umožní sponzorský dar firmy Elektrizace železnic Praha a. s., která se rozhodla první rok provozu uhradit. Věříme, že si nová služba získá rychle své uživatele. O zkušenosti s provozem se rádi podělíme.

LIBUŠE HRDÁ > horda@knihovnahk.cz

Knihovna Nadace Bohuslava Martinů

„Kniha je snad neživá věc, ale je v ní obsažen život lidský ve všech svých variacích, kniha nás spojuje s tím, co už dávno přestalo žít a co žije přesto v nás samotných, lidský ideál, touha po něčem krásném a dobrém, touha být skutečně člověkem...“

(Bohuslav Martinů: *Pařížská nábřeží*. In: *Newyorské listy*, 28. 10. 1943)

Bohuslav Martinů a jeho knihovna

Již od dětství byl hudební skladatel Bohuslav Martinů (1890–1959) vášnivým čtenářem. Jak se můžeme dozvědět v životopisné monografii Miloše Šafránka, četl vše, co si mohl ve své rodné Poličce vypůjčit z městské knihovny: Aloise Jiráka, V. B. Třebízského, F. J. Rubeše, ale i Karla Maye. Jak uvádí jeho přítel, houslista Stanislav Novák, za svých studií v Praze např. přečetl všechna hlavní díla Dostojevského šestkrát (Běsy, Bratry Karamazovy, Zločin a trest, Idiota). Z ruských autorů si oblíbil hlavně Gogola, dále četl Gončarova, Tolstého a Turgeněva. Poznával další díla světové lite-

ratury, například Balzaka, Musseta a Maeterlincka. Jako předlohu pro svou symfonickou báseň *Dělníci moře* použil stejnojmenný román Victora Huga, na slova čínské poezie složil tři orchestrální písně *Kouzelné noci* a dva písňové cykly inspirované japonskou poezií *Nipponari*.

Ve svém vzdělávání pokračuje i po příchodu do Paříže v roce 1923. Aby se naučil nový cizí jazyk, čte hlavně díla ve francouzštině. Často se prochází po břehu Seiny, kde objevuje stánky „bukinistů“ – prodavačů knih. Později, ve smutných chvílích v New Yorku za 2. světové války, na toto místo v Paříži vzpomíná: „*Tam v těch nouzových stáncích s knihami [...] najdete vše, co kdy zajímalo, těšilo i znepokojovalo lidskou mysl, od řecké filosofie až po dadaistické verše, středověk, renesanci, naši současnou dobu, všechno smíchané dohromady, knihy vzácné i bezcenné, litografie, obrazy, noty [...] Byla to moje téměř každodenní procházka [...]*“⁴¹

Ve 40. letech Martinů čte méně beletrie a více se zajímá o literaturu faktu, například o antropologii, filozofii, politologii a psychologii.

V Americe, kde žije od roku 1941, se setkává s Einsteinem a velmi se zajímá o jeho teorii relativity, nechává si od něj podepsat vlastní výtisk v angličtině. V četbě beletrie se v této době vrací k ruským autorům (Gogol – opera *Ženitba*, Tolstoj – opera *Čím lidé žijí*), dále je pro jeho tvorbu důležitý např. Antoine de Saint-Exupéry, v 50. letech Nikos Kazantzakis (podle jeho románu *Kristus znovu ukřižovaný* napsal asi svou nejvýznamnější operu *Řecké pašije*). Na sklonku života znovu studuje také orientální literaturu a kulturu, zajímá se i o jógu a spirituální vědy.

Bez soustavné četby by těžko mohlo vzniknout tak rozsáhlé hudební dílo. Martinů napsal skoro 400 skladeb, z toho 6 symfonií, 30 koncertů, skoro 100 komorních skladeb, 16 oper a 15 baletů.

Mohli bychom dále pokračovat ve výčtu knih, které přečetl, i skladeb, které napsal na jejich motivy. Některé oblíbené knihy nejspíš vozil neustále s sebou, nemohlo jich však být mnoho, protože často cestoval a stěhoval se. Martinů životopisec Šafránek se často zmiňuje o inspiraci různými literárními předlohami, ale nikdy neuvádí, které tituly konkrétně Martinů vlastnil. Je znám jen seznam těch knih, které měl Martinů u sebe v posledním období svého života. Knihy z jeho pozůstalosti se totiž nacházejí ve švýcarské nadaci Paul Sacher Stiftung², jejich seznam je k dispozici v Knihovně Nadace Bohuslava Martinů.

Ve fondu Knihovny Nadace Bohuslava Martinů tedy nejsou původní výtisky jeho knih. Pracovníkům Institutu Bohuslava Martinů, kteří knihovnu spravují, se však podařilo mnoho titulů ve starých vydáních, které Martinů četl, sehnat v antikvariátech.

Doufáme tedy, že kdyby v současné době Bohuslav Martinů do „své“ knihovny zavítal, byl by spokojen, a to nejen proto, že by zde našel své oblíbené tituly, ale také proto, že by zde na jednom místě našel shromážděny všechny své noty a partitury, mohl by si poslechnout nahrávky většiny svých skladeb a znovu si pročíst dopisy, které psal svým mnoha přátelům a známým.

Vznik a poslání knihovny

Knihovna Nadace Bohuslava Martinů – tak zní její oficiální název – vznikla v roce 1995

jako součást Institutu Bohuslava Martinů a jejím zakladatelem a hlavním sponzorem je Nadace Bohuslava Martinů. Posláním knihovny je získávat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat veškeré možné materiály, které zájemcům poskytnou dostatečné informační zázemí a které umožní trvalé poznávání a rozšiřování skladatelova díla. Knihovna slouží také k uskutečnění důležitého projektu Nadace Bohuslava Martinů a nakladatelství Editio Bärenreiter: kritické vydání všech děl Bohuslava Martinů s názvem *Souborné kritické vydání děl Bohuslava Martinů*.³

Aby bylo možné posuzovat osobnost a dílo Bohuslava Martinů v kontextu doby, v níž žil a tvořil, je fond knihovny zaměřen na celou problematiku hudby 20. století. Knihovna Institutu Bohuslava Martinů slouží především muzikologům, studentům a badatelům, je ale také otevřena všem dalším zájemcům z řad široké veřejnosti.

Charakteristika knihovního fondu

Knihovna obsahuje přibližně 2500 českých i cizojazyčných **knížních materiálů** (odborné monografie, životopisné studie, dizertace, diplomové práce, sborníky aj.) a odebírá přes 40 titulů domácích a zahraničních hudebních **periodik**, shromažďuje články z novin a časopisů. K dispozici jsou základní světové hudební **slovníky** (např. The New Grove Dictionary of Music – nyní i on-line verze, Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Komponisten der Gegenwart, Universal-Handbuch der Musikliteratur) a všeobecné encyklopedie.

Velkým obohacením fondu bylo také zakoupení pozůstalosti významného českého hudebního publicisty, pedagoga a režiséra Edvarda Herzoga. Díky tomu, že knihovna pravidelně nakupuje v zahraničí, najdou zde návštěvníci ojedinělé, pro jiné knihovny málo dostupné publikace. Knihovna je stále doplňována také o další, hlavně odbornou, muzikologickou literaturu.

Těžištěm fondu, kvůli kterému knihovnu navštěvují muzikologové, studenti hudební vědy a interpreti, jsou však **skladby Bohuslava Martinů a jejich notové a zvukové záznamy**. Najdeme zde notové zápisy téměř všech jeho skladeb, všechny vydané tištěné noty, klavírní výtahy a kapesní partitury, dále kopie auto-

grafů skladeb, jejichž originály najdeme například v Českém muzeu hudby, v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce, ale také ve světě – v Library of Congress, Washington, v archívech vydavatelství Schott Music nebo Bärenreiter a v mnoha dalších. Díky velkorysé podpoře Nadace Bohuslava Martinů je asi jedna třetina autografů již zdigitalizována, v současné době však ještě není možné tyto autografy zpřístupnit na internetu, i když mnozí badatelé na druhém konci světa by tuto možnost jistě uvítali.

Jedinečná je stále se rozrůstající **fonotéka a videotéka**, specializovaná na nahrávky skladeb Bohuslava Martinů z celého světa (cca 300 gramodesek a 700 kompaktních disků) a na skladby současníků Martinů a autorů, jejichž skladby Martinů studoval. Protože u mnoha skladeb skladatele existuje více nahrávek jednoho díla, návštěvníci mohou porovnávat různé interpretace děl. Knihovna shromažďuje kopie dokumentárních filmů a různé unikátní nevěřejné a historické snímky z archivů zahraničních rozhlasů a různých světových orchestrů, videozáznamy koncertů, operních a baletních představení.

K dispozici je dále skladatelova **korespondence** (obsahuje xerokopie dopisů nejen přátelům a příbuzným do Poličky, manželce Charlottě, ale i korespondenci s takovými osobnostmi, jako byl dirigent Sergej Koussevickij, Charles Munch, Václav Talich, Rudolf Firkušný nebo Frank Rybka). Protože Martinů psal několik dopisů denně, je jich zde nashromážděno několik tisíc a po dalších se stále pátá. Knihovna se tak vedle Památníku B. Martinů v Poličce stává dalším důležitým místem,

kde lze studovat kopie materiálů uložených ve sbírkách desítek knihoven, archivů, institucí a soukromých osob z celého světa.

Služby

Zpracování všech dokumentů probíhá postupně v automatizovaném knihovnickém systému KP-Win SQL. Zatím do konce roku 2008 je v prostorách knihovny a institutu pro návštěvníky volně přístupná databáze *Grove Music Online*⁴.

Připojení k internetu umožňuje využívání externích elektronických informačních zdrojů (např. katalogů knihoven) a zajišťuje komunikaci a odborný servis zájemcům z celého světa. Návštěvníkům je k dispozici také poslechová aparatura, DVD a videopřehrávač, klavír a xerox. Vzhledem k jedinečnosti a vzácnosti uchovávaných materiálů poskytuje knihovna Institutu Bohuslava Martinů pouze prezenční služby. Pro studijní účely je však možné získat kopie not a nahrávek, nelze kopírovat rukopisy.

Knihovna je otevřena každý všední den, je však nezbytné, aby zájemci ohlásili svou návštěvu předem telefonicky nebo e-mailem.

www.martinu.cz

Na této adrese najdete mnoho průběžně aktualizovaných informací o životě a díle Bohuslava Martinů. Je zde on-line katalog skladeb a on-line katalog knihovny. Každý měsíc jsou zveřejňovány aktuální novinky o koncertech a operách, o nových nahrávkách a dalších akcích. Zaslání novinek je možné si objednat e-mailem. V sekci *Download* je možné si stáhnout některé ze starších čísel časopisu *Bo-*

huslav Martinů Newsletter, který vychází v angličtině třikrát ročně, nebo výroční zprávy Institutu Bohuslava Martinů.

Nové sídlo knihovny

Od 1. 1. 2008 sídlí knihovna spolu s Institutem a Nadací Bohuslava Martinů na nové adrese – Bořanovická 14, 182 00 Praha 8-Kobylisy, blízko stanice metra C – Kobylisy. Veškeré kontaktní informace najdete též na www.martinu.cz.

ZOJA SEYČKOVÁ > zoja@martinu.cz

POZNÁMKY:

- 1 Bohuslav Martinů. In: Pařížská nábřeží. Newyorské listy, 28. 10. 1943.
- 2 Mecenáš a dirigent Paul Sacher skladatele významně finančně podporoval a v posledních letech života BM žili manželé Martinů na jeho usedlosti v Schönenbergu.
- 3 Jde o souborné vědecké historicko-kritické vydání děl Bohuslava Martinů (všech dokončených a nedokončených skladeb ve všech skladatelem vyhotovených nebo autorizovaných verzích a úpravách, všech souvislých skladebných fragmentů, skic, particellů, nenotových textů a literárních prací) na základě všech dochovaných autografií, rukopisných a tištěných pramenů, filmových, obrazových a zvukových dokumentů. Je určeno i pro potřeby provozovací praxe a řídí se nejnovějšími textově kritickými a filologickými metodami.
- 4 Díky grantu Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy v rámci programu JPD 3.2 Rozvoj dalšího vzdělávání. Grant získal Institut Bohuslava Martinů, o.p.s. v roce 2006 na projekt s názvem „Profesionalizace v oblasti vydávání hudebních materiálů prostřednictvím dalšího vzdělávání hudebních expertů.“

LITERATURA:

- Březina Aleš. Knihovna Bohuslava Martinů. In: Hudební rozhledy, 1995, č. 3, s. 33–34.
- Březina Aleš. Knihovna Bohuslava Martinů II. In: Hudební rozhledy, 1995, č. 4, s. 32–33.
- Novák Stanislav. O Bohuslavu Martinů. Tempo, 1946, č. 2–3, s. 47–52
- Šafránek Miloš. Bohuslav Martinů: život a dílo. Praha, 1961

Musica (MUS) oborová brána pro hudbu a hudební vědu

Musica (MUS) je jednou z oborových bran, které navazují na univerzálně zaměřený projekt Jednotné informační brány (JIB). Shodné technické řešení i obdobná struktura oborových bran a JIB by měly poskytovat značnou výhodu především uživatelům, kteří se v nich setkávají s dobře známým prostředím a totožnými nástroji i vyhledávacími možnostmi. Od roku 2004 probíhá ve spolupráci Národní knihovny České republiky a Univerzity Karlovy v Praze

projekt podpořený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pod názvem „Koordinovaná tvorba oborových informačních bran pro oblast výzkumu: koordinace, hudba, knihovnictví a informatika“, jehož cílem je vytvořit dvě oborové brány a zároveň formulovat a ověřit metodiku pro jejich vytváření. Při řešení tohoto projektu razí cestu především oborová brána KIV pro obor knihovnictví a informační věda, o níž, jakož i o celém projektu, se již vícekrát psalo nejenom na stránkách Čtenáře. Sesterská brána MUS ji s jistým odstupem následuje, nejnověji pak pod správou dalších institucí vznikly na stejném základě založené brány ART (Umění a architektura) a TECH (Technika). V tomto článku chceme představit volby a řešení související s oborovým zaměřením MUS a samozřejmě též samotnou bránu MUS a služby, které ve své stávající podobě po více než ročním zkušebním provozu nabízí.

Východiska a zaměření brány MUS

Komu je oborová brána MUS určena a k čemu by měla být svým uživatelům dobrá? Je evidentní, že s touto prostou otázkou úzce souvisí i definice zaměření brány. Přestože se v názvu výše zmíněného projektu objevuje slovo výzkum, brána je zaměřena poněkud širě než jen na hudební vědu. Je tomu tak proto, že muzikologie je v našich podmínkách poměrně malým oborem, zároveň však s hudbou pracuje řada dalších profesí. Cílovou skupinou uživatelů brány jsou tedy nejen hudební vědci, ale rovněž učitelé a studenti nejrozličnějších hudebních oborů, knihovníci hudebních oddělení a publicisté, hudebníci, a konečně všichni zájemci o kvalitní informace související s hudbou. Cílem MUS je poskytovat jak jednotný přístup k vybraným informačním zdrojům pro oblast hudby a hudební vědy, tak také nabízet rychlou orientaci a podporu při vyhledávání s hudbou souvisejících informací.

Každá oborová brána stojí před otázkou, jakým způsobem a do jaké míry vymezit hranice svého oborového zaměření. Především v případě univerzálně zaměřených katalogů by snadno mohlo dojít k tomu, že by oborová brána jen kopírovala již existující nabídku JIB. Jistou výhodou pro MUS je to, že hudba představuje v rámci knihovních sbírek poměrně jasně vymezený obor – v kolika jen knihovnách nalezneme hudební oddělení. Značnou část hudebních dokumentů přitom představují hudebniny (tj. noty) a nahrávky, tedy typy dokumentů specifické právě pro hudbu. Naproti tomu literatura o hudbě bývá – s výjimkou mála čistě oborových knihoven, které navíc v řadě případů evidují většinu fondu v lístkových katalogích – obvykle rozptýlena v širě zaměřeném knihovním fondu. Snaha vymezit hranice záběru MUS pro nás tedy v tomto případě znamenala hledat způsob, jak vyčlenit informace o hudebních dokumentech z široce zaměřených zdrojů.

Rovněž na poli licencovaných informačních zdrojů je patrná tendence vyčleňovat hudební obsah do samostatných zdrojů či kolekcí. To však je v tuto chvíli pro domácího uživatele spíše nevýhodou. V širší dostupných multioborových zdrojích totiž příliš informací o hudbě zpravidla nenajde, zatímco řada důležitých oborových informačních zdrojů je u nás zatím přístupná pouze pro uživatele jedné instituce či dokonce vůbec ne. To je například případ databází IIMPFT (International Index to Music Periodicals Full Text) a JSTOR – Music Collection zpřístupňujících plné texty hudebních časopisů. Mož-

nosti nástrojů brány usnadňujících uživatelům získání plných textů jsou tak zatím využité jen v omezené míře. V případě dostupnosti těchto zdrojů však MUS bude představovat mocný nástroj pro jejich efektivní využití.

Konečně, oborová brána MUS chce být také cestníkem k vybraným internetovým zdrojům. A právě v souvislosti s touto funkcí brány a s ohledem na potřebu co možná důkladného výběru těchto zdrojů bylo třeba její zaměření dále vymezit. Pečlivý výběr v informačně řídkém prostředí internetu je ostatně tím jediným, co může brána svým uživatelům nabídnout v konkurenci například takového Googlu. Zaměření MUS je vymezeno především geograficky a jazykově – snažíme se sledovat v první řadě domácí zdroje a zdroje jakýmkoli způsobem významné pro studium hudby v českých zemích a v širším středoevropském prostoru. Zaměřujeme se zejména na www dokumenty v češtině či angličtině, méně již v dalších jazycích (především v německé, francouzské či italské). Při výběru zdrojů hraje roli samozřejmě obsah a kvalita. Významná je rovněž jedinečnost zdroje; elektronické verze tiskem vydaných článků či knih přitom nejsou zpracovávány, nýbrž stávající záznamy tištěných dokumentů jsou opatřovány linkem na jejich elektronickou verzi. Věřitelnost zdroje se projevuje mimo jiné uvedením autora či autorů, v případě webových stránek rozhoduje i jejich aktuálnost či to, zda jsou „naživu“. Zpravidla se rovněž vyhýbáme vysloveně komerčně zaměřeným stránkám.

Jaké služby MUS poskytuje?

Jakým způsobem se výše nastíněná východiska projevují v aktuální nabídce brány MUS? Bezpochyby nejvýznamnější službou je možnost souběžného prohledávání zdrojů, které zajišťuje paralelní vyhledávač MetaLib ve Vyhledávači MUS. Mezi připojenými zdroji naleznete zejména katalogy českých i zahraničních knihoven s významnými hudebními fondy, dále specializované oborové databáze (jako například Český hudební slovník osob a institucí), bázi webových zdrojů zpracovávaných přímo pro bránu a konečně některé licencované zdroje (momentálně RILM Abstracts of Music Literature, RIPM Retrospective Index to Music Periodicals, EBSCO Academic Search Premier a ISI Arts & Humanities Citation Index). Obecně jsou licencované zdroje dostupné pouze oprávněným uživatelům a možnost jejich zapojení do MUS limituje vlastnictví licence NK ČR.

Nabídku zdrojů ve Vyhledávači jsme se snažili strukturovat podle druhu dokumentu, a to jak z důvodu již zmíněného významu specificky hudebních druhů dokumentů, tak na základě zkušeností s uživateli, kteří zpravidla již před zahájením rešerše vědí, zda hledají noty, nahrávku či knihu nebo článek. Ve *Snadném hledání* tak mohou uživatelé využít připravené skupiny zdrojů (tzv. předvybrané sady) *Hudebniny*, *Zvukové dokumenty*, *Literatura o hudbě* a *Webové zdroje*. Pokud to bylo v případě katalogů českých knihoven možné, byly do Vyhledávače samostatně připojeny dílčí báze hudebnin a zvukových dokumentů. Přímo pro bránu MUS byly nově definovány dílčí báze českých článků o hudbě (v rámci článkové bibliografie ANL) a knih o hudbě ve fondu NK ČR (na základě Konspektu). Tyto báze v kombinaci s mezinárodní oborovou bibliografickou databází RILM slouží v rámci skupiny zdrojů *Literatura o hudbě* pro rychlý přehled o oborové literatuře a přes své limity dané stupněm zpracovanosti záznamů v jednotlivých katalogích do jisté míry rovněž doplňují v elektronické podobě neexistující bibliografii české muzikologické produkce. V libovolných kombinacích dalších připojených zdrojů může uživatel vyhledávat v *Profi hledání* a registrovaní uživatelé si mohou též podle svých potřeb definovat a uložit vlastní sady zdrojů.

K vyhledaným záznamům poskytuje přidané služby link server SFX, který je vedle Metalibu druhým základním nástrojem brány. V ideálním případě by měl uživatel k vyhledanému bibliografickému záznamu

mu získat pomocí SFX plný text – výše jsme však již zmínili, že plnotextové zdroje pro oblast hudby jsou zatím k dispozici v omezené míře. Rovněž další typická úloha SFX spočívající v možnosti objednání kopií prostřednictvím služeb dodávání dokumentů naráží na skutečnost, že kopie not a nahrávek z autorskoprávních důvodů zpravidla není možno poskytovat. Nabídka SFX MUS tedy zatím sestává z vyhledání exemplářů v knihovnách, vyhledání recenzí nebo nahrávek na vybraných hudebních serverech či vyhledání informací o autorovi v hudebních encyklopediích a na webu. V oblasti přidaných služeb však usilujeme o další rozvoj spočívající především v získání podpory specificky hudebních dokumentů ze strany SFX a doplnění nabídky služeb o další zdroje zahrnující veškeré formy hudebního fulltextu – tedy i zvuk a noty.

Internetové zdroje, o jejichž výběru jsme se rovněž již zmínili, jsou zpracovávány týmem brány MUS do bibliografické báze, která je připojena do Vyhledávače a je možno ji prohledávat například tak, že ve *Snadném hledání* zvolíme skupinu *Webové zdroje*. Obsahuje nejen záznamy www stránek či textových dokumentů, ale například též databázi, které z technických či obsahových důvodů není možné či účelné zapojit do Vyhledávače. Kromě prohledávání je možno sbírku internetových odkazů také prohlížet podle vybraných kategorií konspektu pomocí *Prohlížení MUS*. Kategorie konspektu samozřejmě představují poměrně hrubé třídění, které slouží především pro první orientaci. Prohlížení MUS však hodláme rovněž dále rozvíjet, a to v tom smyslu, že přinejmenším v některých kategoriích bude přidána další úroveň třídění.

V úvodu tohoto článku jsme za jeden z cílů MUS označili orientaci a podporu uživatelů při vyhledávání. Tento cíl v bráně naplňuje zejména složka *Nenašli jste?*, v níž uživatelé najdou nejrůznější pomůcky, rady a tipy pro vyhledávání informací o hudbě. Jedná se například o seznamy hudebních e-časopisů, odkazy na naskenované katalogy hudebnin, na zdroje zpřístupňující digitalizované hudební prameny a tak dále. Pokud ani poté není uživatel při hledání úspěšný, má možnost obrátit se s dotazem přímo na realizační tým brány MUS.

Závěrem bych vás chtěl srdečně pozvat k využití brány MUS. A ať již *najdete* či *nenajdete*, napište nám. Za veškeré vaše připomínky a náměty vám budeme velice vděční.

VÁCLAV KAPSA > Vaclav.Kapsa@nkp.cz

INDIVIDUÁLNÍ GRANTY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ ANEB MÁ CESTA ZA POZNÁNÍM...

Ráda bych se s vámi podělila o zkušenost s procesem přípravy žádosti o poskytnutí individuálního grantu a pokusila se zprostředkovat samotný průběh akce dalšího vzdělávání v rámci programu *Grundtvig* (je součástí Programu celoživotního učení), kterého jsem se zúčastnila v říjnu loňského roku. Svou opovázlivou spisovatelskou aktivitou bych chtěla docílit toho, abych vám pomohla rozšířit přehled možností dalšího vzdělávání či alespoň zbavit vás obav z toho, že získání individuálního grantu je ve vašem případě nemožné.

Pracuji v Masarykově veřejné knihovně Vsetín jako hlavní ekonomka a zároveň jako ekonomka projektu, na nějž prostředky čerpáme ze SROP 3.2 – *Komunitní knihovna celoživotního vzdělávání ve Vsetíně*. Projekt se zaměřuje na ženy na mateřské dovolené, dlouhodobě nezaměstnané a děti ohrožené sociálním vyloučením.

Knihovny v posledních letech zaznamenaly velký posun ve své roli. Nejenže plní svou tradiční funkci, ale stále více se projevují jako vzdělávací, informační a komunitní centra pro všechny vrstvy obyvatelstva. Z tohoto důvodu je naším dlouhodobým cílem rozšíření aktivit k dalším sociálním skupinám – např. seniorům či lidem se specifickými problémy. Jako ekonomku knihovny mě zajímá především možnost vícezdrojového financování neziskové organizace, možnost čerpání grantů z EU, projekty partnerství a vůbec možnosti ve vzdělávání dospělých jakéhokoli věku.

Osobně sice dospělé přímo nevzdělávám, ale mám na starosti fundraising a podílím se na projektovém managementu. K podání žádosti o individuální grant mě motivovala snaha výrazně si zlepšit orientaci v komplikovaném světě pojmů, zákonitostí, vztahů a pravidel Evropské unie, pochopit logiku EU, používat správně dokumenty, zpracovávat projekty a rovněž pokusit se o zdokonalení cizího jazyka.

V rámci třídeního semináře *Knihovny a strukturální fondy EU II – Využití prostředků Evropské unie*

na podporu rozvoje knihoven proběhla 24. 4. 2007 v MVK Vsetín prezentace PaedDr. Rudolfa Šindeláře a Ing. Terezy Babkové z NAEP MŠMT – *Grundtvig – vzdělávání dospělých a další cesty ke vzdělávání*, což bylo mé první setkání s pojmem „program celoživotního učení“. Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP) koordinuje vzdělávací programy mezinárodní spolupráce. NAEP vznikla díky nové generaci Programu celoživotního učení, kam se transformovaly aktivity Národních agentur Socrates a Leonardo da Vinci. Program celoživotního učení tvoří podprogramy Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Jean Monnet a Grundtvig.

A právě program *Grundtvig* je zaměřen na výukové a vzdělávací potřeby osob ve všech formách vzdělávání dospělých a na instituce a organizace nabízející nebo podporující toto vzdělávání. Vybraná vzdělávací akce se musí uskutečnit v zemi zapojené do Programu celoživotního učení a může trvat až 6 týdnů. Jedná se o individuální granty dalšího vzdělávání, které pomohou účastníkům zlepšit jejich znalosti a praktické profesní dovednosti, lépe porozumět pojetí celoživotního učení v Evropě, vyměnit si zkušenosti, navázat mezinárodní kontakty a poznat jinou zemi.

Vedení MVK Vsetín mi důvěřovalo a podpořilo mě v pokusu uspět při podání žádosti o individuální grant. Následovala fáze dlouhodobého procházení databázemi kurzů Grundtvig, kdy si především musíte:

- zvolit oficiální výukový jazyk vzdělávací aktivity – v mém případě to byla angličtina,
- vybrat termín konání výukové akce tak, aby to odpovídalo termínům pro podání žádosti o individuální grant, jež vyhledává NAEP (já jsem podávala svou žádost k 31. 5. 2007, tzn. že jsem vyhledávala akci v době mezi 1. 10. 2007–31. 1. 2008),
- být jisti, že jste zvolili kurz vhodný pro program Grundtvig.

Ještě před podáním žádosti o grant je třeba předběžně se zaregistrovat u organizátora akce, jež by vám měl poslat „předregistrační potvrzení“, které je součástí žádosti o individuální grant. Samotná žádost představovala vyplnění 17 stran A4, kdy mimo všeobecných informací, jako je identifikace žadatele, v jakém typu organizace žadatel pracuje, dosavadní pracovní zkušenosti v oblasti vzdělávání dospělých, vyplňujete údaje o plánované vzdělávací akci, tj. název, pořádající organizace, popis akce. Závěr žádosti tvoří rozpočet na požadovaný grant a část „Zdůvodnění a očekávaný přínos vzdělávací akce“, kdy vysvětlujete:

- jak účast na akci přispěje ke zdokonalení vašich profesních dovedností a ke zkvalitnění vašeho pracovního výkonu,
- jaký přínos pro vaši instituci (a případně pro dospělé účastníky vzdělávání) očekáváte od účasti na akci,
- jak se připravujete na účast na vybrané akci,
- komu a jakým způsobem chcete zprostředkovat výsledky akce a nově získané znalosti apod.

Maximální výše poskytovaného grantu je 1300 euro pro akce v délce do 1 týdne a 1700 euro pro akce delší než 1 týden. Z grantu je možno proplácet např. poplatek za výukovou akci, cestovní náklady, pobytové náklady či jazykový přípravný kurz. Vybrala jsem si vzdělávací akci „EUROPEAN PROJECT PLANNING“ (Evropské projektové plánování). Pořadatelem této akce bylo výukové centrum PIXEL v italské Firencii a termín jejího konání byl 9. 10.–13. 10. 2007.

NAEP shromažďuje a vyhodnocuje žádosti z celé ČR, v tomto případě jich bylo podáno 35, z nichž 17 bylo zamítnuto, 8 žádostí bylo zamítnuto z důvodu formálních nedostatků, 4 žadatelé byli zařazeni na rezervní seznam uchazečů a 6 žádostí bylo schváleno. Samotný kurz byl koncipován

jednak jako výuka v učebně (25 výukových hodin) a dále jako e-learning po návratu účastníků do vlasti. Výuka byla sestavena z 5 modulů, jež odpovídaly jednotlivým výukovým dnům:

1. modul byl zaměřen na získání vědomostí o Evropské unii – historie, instituce, rozpočet, aktivity EU, legislativní procedury. Předpokládal se především individuální přístup – vyhledání si příslušných publikací, samostatné studium.

2. modul byl zaměřen na financování evropských projektů – informační zdroje, vyhledávání výzev, vyhledávání a analýza informací v pokynech pro žadatele, nacházení a vyplňování příslušných dokumentů, orientace v podmínkách apod. Výuka probíhala formou skupinového tréninku, používala se power-pointová prezentace, aktivní výuka ze strany školitelů. Modul byl zakončen praktickým workshopem. Uvádím některé velmi užitečné portály: <http://europa.eu/> (oficiální portál EU), <http://europa.eu/whoiswho/index.html> („Kdo je kdo“), <http://eur-lex.europa.eu> (úřední věstník), <http://ted.europa.eu/> (publikace, brožury apod.), <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (statistiky), <http://www.cordis.europa.eu>.

3. modul obsahoval praktický nácvik vytvoření nadnárodního projektu, v pracovních skupinách se postupovalo od základní myšlenky projektu přes zapracování projektové linie do dokumentů, včetně vypracování rozpočtu projektu. Každá skupina měla k dispozici vlastní PC s internetovým připojením.

4. modul se věnoval aktivnímu vyhledávání partnerů pro předkládání nadnárodních projektů. Opět s praktickou simulací v pracovních skupinách.

5. modul byl specializován na praktický nácvik vyplnění žádosti, vypracování rozpočtu, schvalovací proces apod.

Každá aktivita byla vždy teoreticky vysvětlena a předvedena školiteli s využitím IC technologií, následně probíhaly praktické workshopy.

Výukové centrum PIXEL se již mnoho let věnuje pořádání různých výukových programů, což se v pozitivním smyslu odrazilo na celém průběhu vybrané vzdělávací akce. Ubytování, samotnému školení, organizaci volnočasových aktivit či poskytované výborné italské stravě nebylo zkrátka co vytknout. Navíc fakt, že naše pracovní skupina byla tvořena 17 lidmi z 9 zemí Evropské unie, jejichž spojovacím jazykem celý týden byla anglič-

tina, se skutečně velmi výrazně podílel na pocitu, že moje komunikativní schopnosti v cizím jazyce vlastně nejsou tak špatné, jak jsem si při odjezdu do Itálie myslela.

Každý účastník obdržel CD-ROM, který zachycuje celý distanční trénink tak, jak jsem ho absolvovala ve výukovém centru PIXEL a závěrečný certifikát o absolvování kurzu. Navíc jsem zažádala o vystavení EUROPASS – Mobility. To je doklad, který zaznamenává absolvování evropské studijní stáže. Vydává jej Národní ústav odborného vzdělávání a jejich motto je – „Europass otvírá dveře ke studiu a práci v Evropě“.

Na cestě za většími prostorami pro šumperskou knihovnu

Městská knihovna Šumperk sídlí v tzv. Hacklově vile z 19. století. I když není přímo v centru města, její umístění na cestě od nádraží do města je výhodné, a to nejen pro místní občany, ale také pro ty, kdo do města dojíždějí do školy nebo za prací. Slouží tak nejen potřebám třicetitisícového města, ale také zájemcům z okolních obcí.

V sedmdesátých letech, kdy byla budova účelově rekonstruována pro knihovnu skupinou pro opravu památek šumperského muzea, se jevila těm, kteří se do ní nastěhovali z provizorních prostor, jako knihovna s dostatečnou rezervou. To však po několika málo letech přestalo platit a od 80. let se knihovna neustále potýká s problémem nedostatečných prostor. I přes prostorové problémy, nebo možná právě díky nim, působí knihovna útulně a návštěvníkům se u nás většinou líbí. Slova „máte to tu pěkně“ jsme slyšeli mnohokrát a když jsme odpovíděli, že nemáme dost místa, setkali jsme se s udivenou reakcí typu „a víte, že mne to nenapadlo?“

Provozu na čas poněkud ulevilo otevření městské pobočky na sídlišti Sever v protilehlé části města počátkem osmdesátých let, ale nedostatek prostor v budově ústředí, kde máme k dispozici celkem 450 m² plochy a z toho pouze

220 m² pro uživatele, se projevoval a projevuje stále intenzivněji a činnost knihovny velmi omezuje.

Při zrušení okresní knihovny a převodu financování knihovny na město Šumperk v roce 1997 nebyla do majetku města převedena budova knihovny. Situace se nějakou dobu zdála nadějná, protože Okresní úřad Šumperk, který ponechal budovu knihovny v majetku státu, v nové pozici pronajímatele zajistil řadu oprav, na které dříve v rozpočtu okresní knihovny nebyly peníze. V té době byla vystavěna zvedací plošina pro imobilní uživatele, opravena střecha a dokonce byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce suterénních prostor. První etapa – podřezávka a kompletní izolace zdíva a podlah sice vysušila do té doby pro knihovnu nevyužitelný suterén, nicméně k dokončení úprav – instalaci omítek a nášlapných vrstev podlah již nedošlo. V návaznosti na reformu státní správy a zánik okresních úřadů převzal v roce 2003 totiž správu budovy Úřad státu pro zastupování ve věcech majetkových a ten řešil pouze havarijní opravy. Další rozvoj budovy, případně alespoň dokončení rekonstrukce suterénu se již nepodařilo prosadit. V tomtéž roce požádalo město Šumperk o vydání budovy do svého majetku. Administrativa převodu majetku státu

do vlastnictví města byla mírně řečeno náročná, k samotnému předání budovy došlo až počátkem tohoto roku.

Původně na rozšíření prostor pro knihovnu mysleli pouze knihovníci. Málokdo si uvědomil, kolik práce dá zařadit knihy, když není místo na regále, nebo že kvůli besedě musí nejprve parta nadšenců odklidit knihy, odstěhovat regály, nanosít židle... a po akci zase vše připravit na půjčování.

Příležitost ke změně se naskytla při výzvě města k účasti na zpracování Strategického

města a ta se jím zabývala v dubnu 2006. První reakce některých členů rady byly nedůvěřivé, dostali jsme za úkol získat další podklady. Proto jsme na další jednání RM o měsíc později původní materiál doplnili o řadu tabulek. Velmi se hodily informační zdroje Národní knihovny a SKIP. Z databáze nových a rekonstruovaných knihoven na stránkách Státní technické knihovny (<http://www.stk.cz/skip/Stavby/Stavby.html>) jsme sestavili tabulku porovnání výsledků knihoven v nových a rekonstruovaných prostorách v podobně velkých městech s naší knihovnou. Velmi podrobné srovnání vypracovala Mgr. L. Zemánková z institutu knihovnictví Národní knihovny ČR, využili jsme grafů z mezinárodních průzkumů čtenářství PISA a PIRLS, údaje poskytly také samotné knihovny v nových a rekonstruovaných objektech. Výsledky jasně dokazovaly, že v knihovnách, které mají dobré podmínky pro svou práci, evidují více čtenářů.

Na květnovém jednání rady města, které věnovalo otázkám knihovny nezvykle mnoho času, jsme si mnohé vysvětlili a vyjasnili. Podařilo se změnit původní názor části členů rady – nač chcete rozšiřovat knihovnu, když lidé (hlavně děti) přestávají číst a čtenářů v knihovně máte méně než jinde a postupně jich ještě ubývá. Otázky nebyly jízlivé. Směřovaly vlastně ke statistice a podkladům, které jsme připravili. Diskutovali jsme o otázce četby a o problematice čtenářství, druhotné negramotnosti... Trochu mi to připomínalo maturitu, dokonce jsem dostala podpurnou otázku: „A máte u vás také knihy, které se nepůjčují domů?“ Na ni a na řadu dalších jsem doufám poskytla uspokojivou odpověď, neboť výsledkem byla usnesení Městské rady: *Městská rada bere na vědomí zprávu o činnosti městské knihovny Šumperk za rok 2005 a ukládá odboru RUI zpracovat studii na rekonstrukci Městské knihovny Šumperk a na přístavbu nového pavilonu na zahradě MěK pro rozšíření prostoru půjčoven a v souladu se Strategickým plánem rozvoje města Šumperka zpracovat investiční záměr a vše za-*

plánu. Knihovna využila tohoto pozvání, účast v pracovní skupině znamenala možnost ovlivnit tvorbu tohoto dokumentu. Koncem roku 2005 byl schválen strategický plán, ve kterém jedním z úkolů v oblasti kultury byla rekonstrukce a rozšíření knihovny.

Počátkem roku 2006 jsme na schůzce s místostarostou města jednali o neutěšené situaci knihovny. Dostali jsme za úkol vypracovat materiál, který by naše problémy konkretizoval. Tak vznikla zpráva o činnosti knihovny, kterou jsme pojali daleko obsírněji, než jsme byli do té doby zvyklí. Ukázali jsme nejen to, co se podařilo, ale současně jsme srovnali naši činnost se standardy a s celookresní statistikou. Výsledek srovnání nebyl příliš dobrý, ale výborný ve svém účinku. Vedení města materiál doporučilo rozpracovat a předložit na jednání Rady

členit do investičního plánu akcí na rok 2008. Hledat zdroje pro financování přístavby z fondů EU. Navíc dostala knihovna přidáno 100 000 Kč na knihovní fond. Standard to ještě nenaplnilo, ale alespoň jsme se přiblížili.

Tehdy se mi zdálo, že máme vyhráno a nyní že už půjde vše snadno...

Vyhledávací studie byla zadána koncem roku 2006 a vznikla počátkem roku 2007 (s téměř dvouměsíčním zpožděním). Zpracovatel studie doporučil jako vhodnou variantu přístavbu stávající budovy na zahradu za knihovnou, která je v majetku města. Tou dobou byl již náš projekt ohlášen na KÚ Olomouc a v rámci podpory jsme s projektovými manažerkami absolvovaly obsáhlé školení v přípravě na zpracování projektu do EU.

Původní rozhodnutí zřizovatele vypsát na základě výše zmíněné studie soutěž na zhotovení projektové dokumentace z června 2007 se nezdařil. Po řadě diskusí město nakonec přistoupilo k vypsání veřejné zakázky malého rozsahu na akci „Rekonstrukce a rozšíření Městské knihovny v Šumperku – zpracování studie“. Bylo osloveno pět subjektů, z jejichž předložených návrhů pracovní skupina, složená ze zástupců komory architektů, komory projektantů, zástupců města a knihovny, doporučila do jednání rady a Rada města Šumperka schválila vybrat studii ing. arch. Víta Janků jako podklad pro zpracování nabídky a následně projektové dokumentace na tuto akci. Původní záměr připravit žádost a celý projekt do první výzvy ROP se organizací soutěže poněkud zdržel a nyní již víme, že první výzvu

nestihneme. Současně jsme ale na jednání rady města konstatovali, že tento krok byl prospěšný. Kopie všech projektů získala knihovna do svých fondů a jsou k dispozici případným zájemcům v čítárně.

Aktuálním úkolem současnosti je zpracování projektové dokumentace, na níž rada města uložila vyhlásit soutěž formou otevřeného řízení. V krátké době by se měly podmínky objevit na centrální adrese.

S politickými jednáními současně probíhají práce na přípravě žádosti do Regionálního operačního programu. Předkladatelem žádosti bude město Šumperk a projekt vzniká pod vedením zkušené projektové manažerky města. Knihovna je jedním z partnerů tohoto projektu. V současné době probíhají přípravy. Zároveň seznamujeme šumperskou veřejnost s projektem a s důvody, proč se bez větší knihovny neobejdeme. Názory jsou samozřejmě různé, nicméně veřejnost již obecně ví, že bude nová knihovna a zaznamenáváme spokojené i nespokojené ohlasy a reakce. Těch spokojených je, zdá se, daleko víc.

Rádi bychom vše stihli do druhé výzvy ROP. Stihneme to? Na tuto otázku ještě neumím odpovědět. Nyní v Šumperku víme, nebo možná spíš zatím tušíme, jak je cesta za novou knihovnou komplikovaná a plná nástrah. Společně s vedením města, které se ujistilo o smysluplnosti našeho záměru a všemožně jej podporuje, doufáme, že se nám podaří získat podmínky hodné knihovny 21. století.

ZDEŇKA DAŇKOVÁ > dankova@knihovnaspk.cz

Klasici nizozemské literatury v současných českých (a slovenských) překladech

Nizozemská literatura se v poslední době těší poměrně velké přízni českých vydavatelství. Podíváme-li se na statistiku zhruba posledních deseti let, zjišťujeme, že každoročně vychází až deset literárních titulů přeložených z nizozemštiny. Už tradičně na tom mají svou zásluhu obzvláště některá vydavatelství (např. Argo, Mladá fronta, Nakladatelství Lidové noviny, Odeon, Paseka), která se ujímají u nás bohužel zatím jen málo známých nizozemských autorů. Dále svou nelehkou roli sehrávají zkušení čeští překladatelé (zvláště Olga Krijtová, Veronika Havlíková, Magda de Bruin-Hüblová) a po finanční stránce také významně přispívá Nizozemský literární produkční fond, který podporuje většinu překladů kvalitních nizozemských děl. V neposlední řadě je samozřejmě potřeba zdůraznit i zájem čtenářů o menší evropské literatury, bez nichž by jakékoli literární překladatelské snažení nemělo valný smysl.

Tvrdit ovšem, že nizozemská literatura patří v Evropě k těm malým, není tak úplně na místě, protože tento pojem vlastně zastřešuje písemnictví dvou poměrně početných národů, jednak samotných Nizozemců (často nesprávně nazývaných Holanďanů, podle provincií Severní a Jižní Holandsko), kterých je více než 16 milionů, a dále pak Vlámů, kteří se svými 6 miliony tvoří větší část belgického království. Těchto více než 22 milionů potenciálních čtenářů činí z nizozemské literatury literaturu spíše středně velkou než malou, například v porovnání s českou jazykovou oblastí nebo s oblastmi sever-skými (švédská má devět, finská pět milionů obyvatel).

Nizozemská jazyková oblast má rozhodně co nabídnout, což se projevuje obrovskou literární produkcí i velkým zájmem místních čtenářů o literární dění (literární přílohy novin, autorská čtení, literární festivaly, každoroční březnový Týden knihy). V Česku se literární povědomí o této oblasti zvyšuje jen velmi pomalu, což je možná způsobeno i tím, že Nizozemsko ani Vlámsko nedisponuje žádným

opravdu světově proslulým literátem. Přesto zde najdeme několik autorů, kteří už dávno překročili hranice Nizozemska a Belgie a dali by se s ohledem na jejich význam i rozsah díla označit za žijící či nedávno zesnulé nizozemské klasiky.

Za největšího žijícího nizozemského spisovatele je bezesporu pokládán **HARRY MULISCH** (*1927), i když zlí jazykové s oblibou tvrdí, že si toto místo na nizozemském Parnasu uzurpuje spíše on sám. Každopádně mu už nikdo nevezme místo v tzv. Velké trojce („De Grote Drie“), neboli trojici nejvýznamnějších poválečných spisovatelů v Nizozemsku, kterou tvoří společně s Willemem Frederikem Hermansem (1921–1995) a Gerardem Revem (1923–2006).

Pro nás není bez zajímavosti, že se Harryho otec Karl narodil v Jablonci nad Nisou v tehdejší Rakousku-Uhersku. Po první světové válce tento vysloužilý důstojník emigroval do Nizozemska, kde se oženil s dcerou frankfurtského židovského bankéře. Díky tomu, že Karl Mulisch za druhé světové války kolaboroval s Němci, podařilo se mu manželku i jediného syna uchránit před koncentračním táborem. Tyto rozporuplné životní události se později mnohokrát objeví v díle nizozemského velikána.

Harry Mulisch debutoval už v roce 1947 a od té doby je velmi plodným autorem, jehož tvorba bývá nejčastěji označována za metafyzickou či postmoderní. Jeho díla se vyznačují poměrně náročnou kompozicí, takže nejde o právě snadné čtivo. Mulisch má ovšem onu pozoruhodnou schopnost do svých děl vtáhnout právě tím, jak kombinuje neuvěřitelné množství vlivů a motivů: filozofických, literárních, historických, biblických a mytických, a dále ze všech možných oblastí uměleckých, kulturních i vědeckých. Vytváří tak jakousi mozaiku, kam všechno přesně zapadá a kde se nakonec všechno spojí v celistvý obraz.

Čeští čtenáři z dřívější doby už znají jeho nejslavnější román *Atentát* (*De aanslag*, 1982;

česky 1986, přeložila O. Krijtová), který na osudech jednotlivce mapuje poválečnou historii a zároveň nastoluje základní otázky lidské viny. Dále román *Dvě ženy* (*Twee vrouwen*, 1975; česky 1993, přeložila O. Krijtová), kde autor vystavěl moderní příběh lesbického vzta-hu dvou žen na antickém mýtu o Orfeovi a Eurydice. Po roce 2000 u nás vyšly dva Mulischovy aktuální romány – *Procedura* a *Siegfried*.

Procedura (*De procedure*, 1998; česky 2001, přeložila V. Havlíková) je dílo poměrně náročné právě zmiňovanou strukturou. Jednotlivé kapitoly spolu na první pohled nesouvisí – kniha začíná jakýmsi traktátem na téma starozákonní knihy Genesis. Posléze se přenášíme do Prahy doby Rudolfa II., kde rabi Löw pracuje na svém Golemovi, jehož vznik má hrůzostrašný dopad. Velká část knihy je ovšem věnována vědci Victoru Werkerovi, kterému se podaří z kousků DNA vytvořit živou hmotu, zároveň se však celý život musí vyrovnávat se ztrátou své malé dcerky, která se narodila mrtvá. *Procedura* může oslovit poměrně široké čtenářské spektrum, protože se dá číst jako filozofický román o podstatě stvoření a vzniku života, ale zároveň obsahuje i detektivní zápletku s velmi překvapivým rozuzlením. Překladatelka Veronika Havlíková za tento román obdržela jednu z cen Josefa Jungmanna (prémie Tomáše Hrácha – pro mladé talentované překladatele). Pro české čtenáře je pravděpodobně velmi zajímavá právě kapitola z rudolfínské Prahy, protože Mulisch příběh o Golemovi představuje dost odlišným způsobem, než jak ho známe.

Vidně a tam se shodou okolností dovídá, že Adolf Hitler a Eva Braunová měli syna. Toto zjištění mu pomáhá dát si do souvislostí i řadu

jiných informací, a to mu na závěr dopomůže k pochopení osoby Adolfa Hitlera i jeho krutovlády. Vzhledem k mnoha filozofickým motivům jde opět o poměrně náročnou četbu, ale i zde je možnost číst knihu jako napínavý příběh s tajemstvím.

Dovolte mi zmínit ještě jedno dílo, které český sice nevyšlo, ale které si český čtenář nevládnoucí nizozemštinou může přečíst v překladu slovenském. Jedná se o Mulischovo opus magnum, téměř devítisetstránkový román *Objavenie neba* (*De ontdekking van de hemel*, 1992; slovensky 2006, přeložil Adam Bžoch), jež je shrnutím Mulischova díla a zároveň jakýmsi moderním eposem v próze. V Nizozemsku se ho prodalo více než 600 000 kusů. Mulisch zde opět spojuje svá oblíbená témata jako je Starý zákon, konkrétně Mojžíšova smlouva s Bohem, téma druhé světové války a holokaustu, téma spasení a vykoupení, jež jsou i zde hojně kombinována s motivy historickými, kulturními i vědeckými. Jak je pro Mulische příznačné, román, který se střídavě odehrává v Nizozemsku, na Kubě, v Osvětimi, v Římě a Jeruzalémě, má opět velmi napínavý, přitažlivý a magický děj. Posloužil i pro anglické filmové zpracování známého nizozemského režiséra Jeroena Krabbé. Film mohli vidět na filmových festivalech a ve filmovém klubu na ČT2 i čeští diváci.

Další nizozemský klasik, **CEES NOOTEBOOM** (*1933), je známý hlavně jako romanopisec a autor cestopisů. S Mulischem ho spojuje hlavně to, že jeho dílo bývá také označováno jako metafyzické a postmoderní. V 90. letech u nás vyšla jeho novela *Následující příběh* (*Het volgende verhaal*, 1991; česky 1999, přeložila O. Krijtová) a také jeho nejvýznamnější román *Rituály* (*Rituelen*, 1980; česky 1999, přeložila V. Havlíková).

Jak už název *Rituály* napovídá, pojednává tento román o rituálech každodenního života, které nám umožňují dávat svému životu formu a vyrovnávat se s chaosem kolem nás. Ve třech kapitolách z let 1963, 1953, respektive 1973 se seznamujeme jak s hlavním hrdinou Innim Wintropem, tak jeho duchovními protihráči, Arnoldem Taadsem a jeho sy-

nem Philipem. Život hlavního hrdiny se odvíjí bez vnitřního řádu mezi jeho nestálými vztahy, psaním horoskopů a sledováním vývoje na burze. Naproti tomu otec i syn Taadsovi žijí každý v relativním odloučení a jejich životy podléhají striktní rutině, z níž si sami pro sebe vytvořili rituály naprosto určující jejich každý den i životní naplnění jako celek. Román ukazuje, jak těžké je hledat v dnešním západním světě, kde veškeré tradiční jistoty jako je náboženství a jemu podobné ideologie pozbyly významu, smysl a pevný řád.

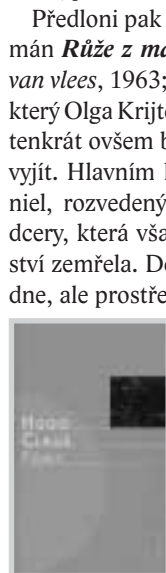
Ve stejném roce jako u nás *Rituály* vychází na Slovensku útlá knížka s názvem *V holandských horách* (In Nederland 1984; slovensky 1999, přeložil A. Bžoch). Je to vlastně příběh v příběhu, rámcové vyprávění, což je Nootboomův oblíbený postup. Nepříliš úspěšný španělský silniční inspektor, který v mládí studoval v Holandsku, ve volných chvílích sepisuje pohádkový příběh, který je zároveň předkládán i čtenáři. Nootboom se v téhle novele nechal částečně inspirovat Andersenovou pohádkou o Zimní královně Kai a Lucia. Příběh je zasazen do jakéhosi mytického Holandska, kde například najdete i hory, odtud slovenský název. Díky jednoduchému příběhu je kniha vhodná i pro nenáročného čtenáře. Nootboom ovšem stejně jako Mulisch pracuje na více rovinách, a proto všechny své knihy prokládá velkým množstvím citátů a odkazů na jiné autory a díla světové literatury, čímž vyhoví i tomu nejnáročnějšímu a nejsečtějšímu čtenáři.

Další dílo z pera věčného cestovatele a hledače odpovědi Ceese Nootbooma, román *Ztracený ráj* (*Paradijs verloren*, 2004; překlad M. de Bruin-Hübllová), připravuje k vydání nakladatelství Paseka. *Ztracený ráj* se inspiruje, jak už je patrné z názvu, básnickým dílem Angličana Johna Milтона *Paradise Lost* (1845). Opět jde o dílo ne zrovna snadné na čtení, poněvadž se jedná o metafikci. Hrdinové jsou vlastně i postavami v knize, kterou jedna hrdinka čte – takže fikce, kterou čteme, splývá s další fikcí a vytváří se tak obraz nekonečného zrcadlového odrazu. Co se týče tematiky, zů-

stává Nootboom věrný svým metafyzickým otázkám po smyslu bytí. Všechny jeho postavy, roztroušené v různých koutech světa, hledají svůj osobní ráj. Nedávno zesnulý **JAN WOLKERS** (1925 až 2007) se sám považoval za pišícího sochaře a malíře, i když se do poválečné literatury zapsal naprosto nesmazatelně, hlavně svými romány a povídkami z 60. a 70. let. Po dlouhá desetiletí v Nizozemsku je pokládán za jednoho z nejčtenějších autorů, také díky mnoha filmovým adaptacím jeho děl. Jeho realistická próza razila cestu při prolamování všemožných tabu, která zkostnatělou nizozemskou společnost svazovala – ve svých knihách mluvil otevřeně o sexu, promiskuitě, nemocech, o kterých se příliš nemluvalo (o rakovině), o smrti lidské i zvířecí, týrání, fanatické kalvinistické víře a příliš tvrdé výchově, která z této víry vycházela. U nás už v 90. letech vyšel výběr z jeho nejznámějších povídek pod názvem *Model* (česky 1997, překlad V. Havlíková).

Předloni pak vyšel jeho román *Růže z masa* (*Een roos van vlees*, 1963; česky 2006), který Olga Krijtová přeložila už na konci 60. let, tenkrát ovšem bez možnosti, že by u nás mohl vyjít. Hlavním hrdinou útlého románu je Daniel, rozvedený otec dvou synů a také jedné dcery, která však před deseti lety v útlém dětství zemřela. Děj se odehrává během jediného dne, ale prostřednictvím retrospektiv a Danielových vnitřních monologů se vracíme hluboko do minulosti. Tím největším břemenem, které si Daniel nese s sebou, je samozřejmě smrt dcery.

Dalším překladem z dílny Olgy Krijtové jsou *Fámy* (*De geruchten*, 1996; česky 2005) všestranného vlámského prozaika, dramatika a režiséra **HUGO CLAUSE** (*1929). Za mistrný překlad získala O. Krijtová v roce 2006 cenu Magnesia Litera. Hugo Claus je jediný žijící vlámský autor, který se svým významem může přiřadit k té nizozemské Velké trojce, kterou jsem již zmiňovala, a mluví se pak

Další dílo z pera věčného cestovatele a hledače odpovědi Ceese Nootbooma, román *Ztracený ráj* (*Paradijs verloren*, 2004; překlad M. de Bruin-Hübllová), připravuje k vydání nakladatelství Paseka. *Ztracený ráj* se inspiruje, jak už je patrné z názvu, básnickým dílem Angličana Johna Milтона *Paradise Lost* (1845). Opět jde o dílo ne zrovna snadné na čtení, poněvadž se jedná o metafikci. Hrdinové jsou vlastně i postavami v knize, kterou jedna hrdinka čte – takže fikce, kterou čteme, splývá s další fikcí a vytváří se tak obraz nekonečného zrcadlového odrazu. Co se týče tematiky, zů-

stává Nootboom věrný svým metafyzickým otázkám po smyslu bytí. Všechny jeho postavy, roztroušené v různých koutech světa, hledají svůj osobní ráj. Nedávno zesnulý **JAN WOLKERS** (1925 až 2007) se sám považoval za pišícího sochaře a malíře, i když se do poválečné literatury zapsal naprosto nesmazatelně, hlavně svými romány a povídkami z 60. a 70. let. Po dlouhá desetiletí v Nizozemsku je pokládán za jednoho z nejčtenějších autorů, také díky mnoha filmovým adaptacím jeho děl. Jeho realistická próza razila cestu při prolamování všemožných tabu, která zkostnatělou nizozemskou společnost svazovala – ve svých knihách mluvil otevřeně o sexu, promiskuitě, nemocech, o kterých se příliš nemluvalo (o rakovině), o smrti lidské i zvířecí, týrání, fanatické kalvinistické víře a příliš tvrdé výchově, která z této víry vycházela. U nás už v 90. letech vyšel výběr z jeho nejznámějších povídek pod názvem *Model* (česky 1997, překlad V. Havlíková).

Další dílo z pera věčného cestovatele a hledače odpovědi Ceese Nootbooma, román *Ztracený ráj* (*Paradijs verloren*, 2004; překlad M. de Bruin-Hübllová), připravuje k vydání nakladatelství Paseka. *Ztracený ráj* se inspiruje, jak už je patrné z názvu, básnickým dílem Angličana Johna Milтона *Paradise Lost* (1845). Opět jde o dílo ne zrovna snadné na čtení, poněvadž se jedná o metafikci. Hrdinové jsou vlastně i postavami v knize, kterou jedna hrdinka čte – takže fikce, kterou čteme, splývá s další fikcí a vytváří se tak obraz nekonečného zrcadlového odrazu. Co se týče tematiky, zů-

Další dílo z pera věčného cestovatele a hledače odpovědi Ceese Nootbooma, román *Ztracený ráj* (*Paradijs verloren*, 2004; překlad M. de Bruin-Hübllová), připravuje k vydání nakladatelství Paseka. *Ztracený ráj* se inspiruje, jak už je patrné z názvu, básnickým dílem Angličana Johna Milтона *Paradise Lost* (1845). Opět jde o dílo ne zrovna snadné na čtení, poněvadž se jedná o metafikci. Hrdinové jsou vlastně i postavami v knize, kterou jedna hrdinka čte – takže fikce, kterou čteme, splývá s další fikcí a vytváří se tak obraz nekonečného zrcadlového odrazu. Co se týče tematiky, zů-

Historie měsíčníku ČTENÁŘ vyčtená z tiráží

Není pochyb o tom, že *Čtenář – Měsíčník pro knihovny* patří k nejstarším bez přerušení vycházejícím celostátním knihovnickým časopisům. O jeho vydávání bylo rozhodnuto na 1. sjezdu českých a slovenských knihovníků, který se konal v květnu 1948 v Brně. Poprvé vyšel jako dvojčíslo 1–2 na přelomu ledna a února 1949 a jeho vydavatelem se stal nakrátko Masarykův lidovýchovný ústav v Praze. V tomto čísle se dovidáme, že „*Čtenář – Měsíčník pro práci se čtenářem vychází místo časopisů Lidová knihovna a Čtenář (vydáváného Ústřední knihovnou hl. m. Prahy)*“.

O dvacet let později – v prvním čísle z roku 1968 – se k historii časopisu vrací dr. Rudolf Málek v článku *Z prehistorie Čtenáře*. Uvádí v něm, že měsíčník „*navázal bezprostředně na čtrnáctideník Městské knihovny v Praze. Převzal nejen název, ale i tiskárnu a grafickou úpravu, obrazové přílohy ad. Prvé číslo pražského Čtenáře vyšlo 1. září 1948 a poslední – osmé – 15. prosince téhož roku...*“

Pozoruhodné však je, že na titulním listě tohoto *Čtenáře* je uváděn IX. ročník! R. Málek k tomu uvádí, že čtrnáctideník *Čtenář* navázal na čtrnáctideník *Knihy a čtenáři*, jehož VIII. ročník vycházel od 15. ledna 1948 do 1. července 1948, avšak uprostřed tohoto roku změnil tradiční název, „*aby více zdůraznil orientaci na službu čtenářům Městské knihovny...*“ Dál vysvětlil, že název časopisu si Městská knihovna v Praze vypůjčila od třebíčského knihovníka Františka Křestana (s jeho svolením), který měsíčník s názvem *Čtenář* vydával od roku 1930.

A jak to bylo s časopisem *Lidová knihovna*, o němž se zmiňuje text v prvním čísle z roku 1949? Zjistili jsme, že v roce 1938 měsíčník s názvem *Lidová knihovna – Časopis pro obecní knihovny na venkově* založil a řídil známý berounský knihovník dr. Josef Poche. Jisté také je, že knihovnických měsíčníků či čtvrtletníků vydávaných knihovny v mnoha knihovnách v různých koutech první Československé republiky, vycházelo několik. Měsíčník *Čtenář* vzniklý v roce 1949 měl být pro knihovny odbornou platformou výměny zkušeností a zprostředkovatelem nových trendů v knihovnickém oboru. Že několik let sloužil i k jiným cílům, zmiňuje P. Šámal v článku na s. 253–258. Částečně o tom vypovídají i údaje z tiráží, které vám předkládáme.

— 1

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenářem

Ročník: 1, č. 1–2; leden–únor (1949)

Vydavatel: Masarykův lidovýchovný ústav v Praze

Řídí a za redakci odpovídá: Josef Vinárek

Počet čísel / stran / cena: 10, 32 s., 4 Kčs

Poznámka: Vychází měsíčně s výjimkou červenec–srpen; obsah roku 1949

— 2

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenářem

Ročník: 2 (1950)

Vydavatel: Ministerstvo informací a osvěty, Praha

Řídí a za redakci odpovídá: Josef Vinárek

Počet čísel / stran / cena: 10, 28 s., 4 Kčs

Poznámka: Vychází měsíčně s výjimkou červenec–srpen; resumé rus., angl.

— 3

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenářem

Ročník: 3 (1951)

Vydavatel: Ministerstvo informací a osvěty (č. 1–3);

Ministerstvo informací a osvěty v nakladatelství Osvěta

(č. 4); Ministerstvo informací a osvěty ve vydavatelství Osvěta (od č. 5);

Řídí a za redakci odpovídá: Josef Vinárek (č. 1, 2);

Vladimír Černý (č. 3)

Šéfredaktor: Norbert Pitthard (č. 4), od č. 5 šéfredaktor vydavatelství

Řídí redakční kruh: Dr. F. Boháček, J. Frey, L. Lipovský, Dr. R. Málek, J. Vinárek (od č. 4)

Za redakci odpovídá: Vladimír Černý (4–11);

Jarmila Houšková–Juricová (od č. 12)

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., (52 s. dvojčíslo

8–9), 4 Kčs, formát 190x260 mm

Poznámka: Vychází měsíčně s výjimkou prosince; resumé rus., angl., jen v č. 1–2; obsah roku 1951

— 4

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenáři

Ročník: 4 (1952)

Vydavatel: Ministerstvo informací a osvěty

ve Vydavatelství Osvěta, Praha

Šéfredaktor vydavatelství: Norbert Pitthard

Řídí redakční kruh, za redakci odpovídá: Jarmila Houšková–Juricová (č. 1); od č. 2 vedoucí redaktorka

Počet čísel / stran / cena: 11, 48 s., (dvojčíslo 7–8), 7 Kčs, formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Vychází měsíčně, v červenci 7–8; obsah roku 1952

— 5

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenáři

Ročník: 5 (1953)

Vydavatel: Ministerstvo informací a osvěty ve Státním osvětovém nakladatelství Osvěta (č. 1); v nakladatelství Orbis n. p. Praha (č. 2); Ministerstvo školství a osvěty v nakladatelství Orbis (č. 3–10);

Ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis (č. 11, 12)

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka:

Jarmila Houšková–Juřicová

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 7 Kčs; 1,40 Kč (od č. 7); dvojičíslo 8–9, 48 s., 2,80 Kč; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Vychází měsíčně s výjimkou srpen–září; obsah roku 1953

— 6

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenáři

Ročník: 6 (1954)

Vydavatel: Ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková–Juřicová

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 1,40 Kčs (dvojičíslo 8–9, 48 s., 2,80 Kčs; č. 12, 40 s., 1,40 Kčs); formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Vychází měsíčně s výjimkou srpen–září; obsah roku 1954

— 7

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci se čtenáři

Ročník: 7 (1955)

Vydavatel: Ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková–Juřicová

Počet čísel / stran / cena: 12, 32 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Obsah roku 1955

— 8

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci vesnických knihoven

Ročník: 8 (1956)

Vydavatel: Ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis; Nakladatelství Orbis (od č. 8)

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková–Juřicová

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Obsah roku 1956

— 9

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci vesnických knihoven

Ročník: 9 (1957)

Vydavatel: Nakladatelství Orbis; Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis (od č. 5)

Řídí redakční kruh: A. Kalivodová, O. Kapsa, J. Lipovský, dr. R. Málek, D. Vančura

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů

Poznámka: Obsah roku 1957

— 10

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci vesnických knihoven

Ročník: 10 (1958)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Nové podmínky soutěže Budujeme vzornou lidovou knihovnu

Poznámka: Obsah roku 1958

— 11

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci vesnických knihoven

Ročník: 11 (1959)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh: A. Kalivodová, O. Kapsa, dr. R. Málek, F. Novotný, D. Vančura

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch, technická redaktorka Věra Suchánková

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Zákon ze dne 9. 7. 1959 č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon)

Poznámka: Obsah roku 1959; místní rejstřík

— 12

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci vesnických knihoven

Ročník: 12 (1960)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh, vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch, technická redaktorka Věra Suchánková

Grafická úprava: Miloslav Jágr, Vít. Holík (č. 3)

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Nové organizační řady lidových knihoven

Poznámka: Obsah roku 1960; místní rejstřík

— 13

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven

Ročník: 13 (1961)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Řídí redakční kruh: E. Effenberger, O. Kapsa, M. Kalina, dr. R. Málek, F. Novotný, F. Ochman, D. Vančura

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch, technická redaktorka Věra Suchánková

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 24 s., 1,40 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Dějiny KSČ – škola socialismu, obraz. příloha k 40. výročí založení KSČ

Poznámka: Obsah roku 1961; místní rejstřík

— 14

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven

Ročník: 14 (1962)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis; slovenské vydání vychází v Matici slovenské

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková

Zástupce: Ondrej Kučera (do č. 9), Štefan Ďurovič

(od č. 10)

Redaktoři: Štefan Ďurovič, Karel Mlčoch, Želmíra Brozmannová–Rosinská (od č. 6), technická redaktorka Věra Suchánková

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Malá bibliografie; Obraz. příloha k XII. sjezdu KSČ

Poznámka: Obsah roku 1962; resumé rus., něm.

— 15

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven

Ročník: 15 (1963)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis; slovenské vydání vychází v Matici slovenské

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková

Zástupce: Štefan Ďurovič

Redaktoři: Želmíra Brozmannová–Rosinská, Karel Mlčoch

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Malá bibliografie; Přehled odborné literatury pro pracovníky lidových knihoven

Poznámka: Obsah roku 1963; místní rejstřík; resumé rus., něm.

— 16

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven

Ročník: 16 (1964)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis; slovenské vydání vychází v Matici slovenské

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková

Zástupce: Štefan Ďurovič

Redaktoři: Želmíra Brozmannová–Rosinská, Karel Mlčoch, Olga Národová (od č. 7)

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Ukázky z děl českých a slovenských výtvarníků; Malá bibliografie; Podmínky soutěže Budujeme vzornou lidovou knihovnu; Co nového vyjde v roce 1965 – výběr doporučených titulů z edičních plánů českých nakladatelství na rok 1965 pro menší lidové a odborové knihovny; Jak žít / Jak budou nové objevy měnit náš život

Poznámka: Obsah roku 1964; místní rejstřík; resumé rus., něm.

— 17

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven

Ročník: 17 (1965)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Ukázky výtvarných, ilustračních a fotografických děl; Malá bibliografie; Co nového vyjde v roce 1966

Poznámka: Obsah roku 1965; místní rejstřík; resumé rus., něm.

— 18

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci knihoven;

od č. 9 Měsíčník pro práci s knihou

Ročník: 18 (1966)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Ukázky výtvarných děl; Knihovnická ABCDa 1–12: Organizace knihoven; Meziknihovní výpůjční služba; Budování knižních fondů; Práce se čtenářem; Bibliograficko–informační a poradenská služba v lidových knihovnách; Knihovnická technika; Katalogy (seznamy knih); Práce s doporučující bibliografií v lidové knihovně; Problematika kolektivních forem práce; Plánováním a vykazováním činnosti; Evidence činnosti a výkaznictví; Co nového vyjde v roce 1967

Poznámka: Obsah roku 1966; místní rejstřík; resumé rus., něm.

— 19

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou

Ročník: 19 (1967)

Vydavatel: Ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis; Ministerstvo kultury a informací v naklad. Orbis (od č. 3);

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; Karikatury autorů a kresby; Život kolem knih – Kapitoly z dějin české knižní kultury; Co nového vyjde v roce 1968; Přehled dějin české literatury pro mládež I., II., III.; Malá bibliografie; Vybrané kapitoly o řízení knihovnictví 1–6 (Jiří Cejpek)

Poznámka: Abecední jmenný a předmětový rejstřík 1967; místní rejstřík; resumé rus., něm.

— 20

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou

Ročník: 20 (1968)

Vydavatel: Ministerstvo kultury a informací v nakladatelství Orbis; Ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis (od č. 10)

Vedoucí redaktorka: Jarmila Houšková, redaktor Karel Mlčoch

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Počet čísel / stran / cena: 12, 40 s., 2,50 Kčs; formát B5

Přílohy: Portréty spisovatelů; ilustrace k článkům

Grafická úprava: Miloslav Jágr
Přílohy: Portréty spisovatelů; Kapitoly o knihovnictví 1981–1983; Vztah dítěte ke knize; Přehled titulů zařazených do ústředního nákupu pro veřejné knihovny z prostředků MK ČSR na rok 1984

Poznámka: *Abecední... 1983; resumé rus., něm., angl.*
— 36

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 36 (1984)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Jarmila Houšková, Hana Jirkalová, Vladimír Voznička, technická redaktorka Věra Suchánková (v č. 1)

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., od č. 2 různé str. 36–40 s., 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 72 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Portréty spisovatelů; Výklad Ministerstva školství ČSR čj.: 20 800/84–24 o školních knihovnách; Pokus o zkoumání recepce literárního díla u dětí

Poznámka: *Abecední... 1984; resumé rus., něm., angl.*
— 37

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 37 (1985)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Jarmila Houšková, Vladimír Voznička, od č. 10 Dana Vošahlíková, od č. 2 technický redaktor Jiří Šíman

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., od č. 2 různé str. 32–40 s., 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 72 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Portréty spisovatelů; Predikční model dětského čtenáře; Dějiny KSC a budování rozvinutého socialismu v ČSSR – Výběrová bibliografie knižní a časopisecké produkce z let 1981–1985; Informace Ministerstva školství ČSR

Poznámka: *Abecední... 1985; resumé rus., něm., angl.; poprvé uvedeno ISSN 0011-2321*

— 38

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 38 (1986)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Jarmila Houšková, Vladimír Voznička, Dana Vošahlíková, technický redaktor Jiří Šíman

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., 36 s. od č. 2; 48 s. (č. 12), 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 76 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Portréty spisovatelů; Predikční model dětského čtenáře

Poznámka: *Abecední... 1986; resumé rus., něm., angl.*
— 39

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 39 (1987)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Jarmila Houšková,

Vladimír Voznička, Dana Vošahlíková, technický redaktor Jiří Šíman

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., od č. 3 různé str. 36–40 s., 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 72 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Portréty spisovatelů; 70. výročí VŘSR

– Výběrová bibliografie knižní a časopisecké produkce z let 1970–1986; Dálkový kurs racionálního čtení; Zásady činnosti odborových knihoven a jejich ekonomického zabezpečení; 40. výročí února 1948 v Československu – Bibliografie knih, článků a statí z let 1976–1987

Poznámka: *Abecední... 1987; resumé rus., něm., angl.*
— 40

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 40 (1988)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Jarmila Houšková, Vladimír Voznička, Dana Vošahlíková, technický redaktor Jiří Šíman

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., od č. 2 různé str. 32–36 s., 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 68 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Dálkový kurs racionálního čtení; Portréty spisovatelů; Vzorový knihovní řád pro státní vědecké knihovny (návrh); Kdy to bylo – Pokus o datář knihovnictví ČSR 1945–1988; Zásady metodické činnosti knihoven; Zásady činnosti československé skupiny IAML (AIBM)

Poznámka: *Abecední... 1988; resumé rus., něm., angl.; Připomenuto 40. výročí vzniku Čtenáře*

— 41

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 41 (1989)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktor a redaktoři: Vladimír Voznička, Dana Oujezdská (do č. 5), Václava Melčová, Věra Kuldásková (od č. 6), technický redaktor Jiří Šíman, sekretářka redakce Ivana Klimtová

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., 36 s., od č. 2, 3,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 76 s., 7 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Představujeme česká nakladatelství; Portréty spisovatelů; Stručné dějiny Státní knihovny ČSR v datech od založení Karlovy univerzity do roku 1958 (Petr Voit)

Poznámka: *Abecední... 1989; resumé rus., něm., angl.*
— 42

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 42 (1990)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktor a redaktoři: Vladimír Voznička, Václava Melčová, Věra Opatrná, technický redaktor Jiří Šíman, sekretářka redakce Ivana Klimtová, od č. 6 Vlasta Matějková

Počet čísel / stran / cena: 11, 28 s., 32 s. od č. 2, 36 s. od č. 5, 5,50 Kčs, dvojčíslo 8–9: 76 s., 11 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Přílohy: Představujeme česká nakladatelství; Zvláštní fondy; Portréty spisovatelů; Představujeme exilová nakladatelství

Poznámka: *Abecední... 1990; resumé rus., něm., angl.*

Redakční rada: Ž. Brozmanová, J. Houšková, M. Hromádka, M. Mráz, I. Nemeškalová, R. Polendová, J. Sodomková, J. Suchý, D. Svatková, M. Velinský, V. Voznička, L. Zoubek (v dalších ročnících RR nebyla uváděna)
— 43

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 43 (1991)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktor a redaktoři: Vladimír Voznička, Václava Melčová (č. 1), Věra Opatrná (č. 1), Hana Jirkalová (od č. 2), Martin Kvítek (od č. 2), technický redaktor Jiří Šíman (do č. 2), sekretářka redakce Vlasta Matějková (č. 1), Claudie Nikolajenková (od č. 2)

Vedoucí redaktorka a redaktoři: Hana Jirkalová (od č. 3), Martin Kvítek, Dana Oujezdská (od č. 12), sekretářka redakce Claudie Nikolajenková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 7 Kčs, dvojčíslo 8–9: 64 s., 14 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Příloha: Představujeme nové nakladatelské podniky; Obrazové přílohy; Kartotéka spisovatelů

Poznámka: *Abecední... 1991; resumé rus., něm., angl.; poprvé Do čísla přispěli*

— 44

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 44 (1992)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Vedoucí redaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Dana Oujezdská, sekretářka redakce Claudie Nikolajenková
Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 7 Kčs, dvojčíslo 8–9: 64 s., 14 Kčs

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Příloha: Představujeme nové nakladatelské podniky; Kartotéka spisovatelů

Poznámka: *Abecední... 1992; resumé rus. (do č. 5), něm., angl.*

— 45

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 45 (1993)

Vydavatel: Ministerstvo kultury ČR v Nakladatelství a vydavatelství Panorama, od čísla 4 SVK Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Panorama

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Dana Oujezdská (do č. 10), sekretářka redakce Claudie Nikolajenková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 8 Kč, dvojčíslo 7–8: 64 s., 16 Kč

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Příloha: Angličtina pro knihovníky; Kartotéka spisovatelů

Poznámka: *Abecední... 1993; resumé něm., angl.*
— 46

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 46 (1994)

Vydavatel: SVK Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Daniela Kučerová

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 8 Kč, dvojčíslo 7–8: 64 s., 16 Kč

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Poznámka: *Abecední... 1994; resumé něm., angl.*
— 47

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 47 (1995)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Daniela Kučerová

Počet čísel / stran / cena: 11, 40 s., 8 Kč, dvojčíslo 7–8: 64 s., 8 Kč

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Poznámka: *Abecední... 1995; resumé angl., něm.*
— 48

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 48 (1996)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Daniela Kučerová

Počet čísel / stran / cena: 11, 40 s., 10 Kč, dvojčíslo 7–8: 64 s., 20 Kč

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Poznámka: *Abecední... 1996; resumé angl., něm.*
— 49

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou
Ročník: 49 (1997)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Daniela Kučerová

Počet čísel / stran / cena: 9, 40 s., 10 Kč, dvojčíslo 7–8: 60 s., 36 Kč, 9–10: 52 s., 36 Kč, 11–12: 52 s., 36 Kč

Grafická úprava: Miloslav Jágr

Poznámka: *Abecední... 1997; resumé angl., něm.*
— 50

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro práci s knihou (od č. 4 ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny)
Ročník: 50 (1998)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Daniela Kučerová (do č. 3)

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 20 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 40 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 1998; resumé angl., něm.*
— 51

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 51 (1999)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 20 Kč, dvojčíslo 7–8: 52 s., 40 Kč
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 1999; resumé angl., něm.*

Redakční rada: J. Bínová, A. Brožek, M. Černá, V. Grycová, J. Helcelet, B. Koubová, L. Kurka, J. Meier, A. Otrubová, J. Pěta, V. Raška, V. Richter, J. Sodomková, M. Svobodová, E. Žáková (RR obnovena od č. 4/1999)

— 52

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny
Ročník: 52 (2000)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 37 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 37 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2000; resumé angl., něm., poprvé uvedeno evidenční číslo časopisu MK ČR E 485*

— 53

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny
Ročník: 53 (2001)

Vydavatel: Státní vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 37 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 37 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2001; resumé angl., něm.*

— 54

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 54 (2002)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 37 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 37 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2002; resumé angl., něm.*

— 55

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 55 (2003)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 37 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 37 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2003; resumé angl., něm.*

— 56

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 56 (2004)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 40 Kč, dvojčíslo 7–8: 56 s., 40 Kč

Grafická úprava: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2004; resumé angl., něm.*

— 57

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 57 (2005)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna Kladno v Nakladatelství a vydavatelství Academia
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 40 Kč, dvojčíslo 7–8: 56 s., 40 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2005; resumé angl., něm.*

— 58

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 58 (2006)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna v Kladně v Nakladatelství a vydavatelství Academia (do č. 11); v nakladatelství AV ČR Academia (č. 12)
Šéfredaktorka a redaktorka: Hana Jirkalová (do č. 11), Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 40 Kč, dvojčíslo 7–8: 56 s., 40 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2006; resumé angl., něm.*

— 59

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 59 (2007)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna v Kladně
Šéfredaktorky a redaktorka: Jana Čermáková-Markusová (č. 1–10), Lenka Šimková (od č. 11), Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 32 s., 40 Kč, dvojčíslo 7–8: 48 s., 40 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2007; resumé angl., něm.*

— 60

Název: ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Ročník: 60 (2008)
Vydavatel: Středočeská vědecká knihovna v Kladně
Šéfredaktorka a redaktorka: Lenka Šimková, Olga Vašková

Počet čísel / stran / cena: 11, 36 s., 40 Kč, dvojčíslo 7–8: 56 s. + 4 s. obr. příloha, 40 Kč

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Poznámka: *Abecední... 2008; resumé angl., něm.*

Stávající redakční rada: J. Kádnerová, A. Brožek, J. Kaňka, Š. Kašpárková, L. Kurka, J. Meier, J. Míka, P. Miturová, A. Otrubová, J. Pěta, V. Raška, V. Richter, V. Švorcová, E. Žáková

☛ změnilo se – přibýlo

o tzv. Velké čtyřce. Pro Clause je ovšem příznačné, že jeho knihy jsou silně vázány na vlámskou kulturní a historickou situaci, zvláště na vlámský venkov. Děj románu *Fámy* je situován na vlámský venkov druhé poloviny 60. let. Do poklidné a poněkud zatuchlé západovlámské vesnice se vrací po hrůzostrašné vojenské službě v Belgickém Kongu dezertér René Catrjisse a s sebou přináší i neznámou nemoc. Když se zanedlouho poté začne po vsi, která je plná svatoušků a klevetníků, šířit smrtelná epidemie, padne vina na Reného i celou jeho rodinu, která už dávno předtím upadla v nemilost. Toto dost ponuré a vážné téma je ovšem vyváženo hravým jazykovým stylem a velkým smyslem pro (černý) humor. Román tak můžeme číst nejen jako obžalobu kolonialismu či lidského pokrytectví, ale i jako tragikomickou kapitolu z vesnické kroniky.

Do skupinky nizozemských písničích klasiků je možné zařadit i jednu ženu – **HELLU S. HAASSE** (*1918). Narodila se a vyrostla v někdejší nizozemské kolonii Nizozemské Indie, dnešní Indonésii.

Vedle knih tematicky spjatých s Indonésií napsala i množství historických románů. Dílo *Páni čajových plantáží* (*Heren van de thee*, 1992; česky 2003, přeložila Petra Schürová) je historickým románem umístěným na přelom 19. a 20. století a zároveň čerpá z holandské koloniální minulosti. Při psaní se autorka opírala o autentické materiály, které dokumentují osudy nizozemských rodáků v Nizozemské Indii. Autorka zpracovala rodinnou korespondenci několika nizozemských rodin, a sepsala tak kroniku kolonistů, jejíž děj se odehrává kolem ústředního manželského páru Rudolfa Kerkhova a Jenny Bisschopové. Na pozadí působivé, tajemné indonéské přírody a tvrdé koloniální politiky sledujeme osudy autoritářského „čajobaronu“ a jeho postupně čím dál víc zahořklé manželky. Autorka celou rodinnou ságu dovádí až do roku 1918.

Mluvíme-li o nizozemských klasikách, pak nechci určitě opomenout **GERARDA REVEHO** (1923–2006), který zaujímá své stálé místo v oné Velké trojce, potažmo čtyřce. Stejně jako

W. F. Hermans tento velikán doposud v češtině až na ukázkou z díla nevyšel. Přitom kontroverzní Reve patří rozhodně ke spisovatelům, kteří v poválečném Nizozemsku způsobili nejvíce rozruchu. Na jedné straně stála jeho otevřená homosexualita a explicitní líčení sexuálních scén, které mohou být považovány za pedofilní, čímž popuzoval všechny puritány, na druhé straně jeho ortodoxní katolicismus, čímž hýbal žlučí všem tzv. tolerantním holandským protestantům.

Jeho debutový a zároveň nejslavnější román *Večery* (*De avond*, 1947) však nese známky ani jednoho. Jde hlavně o stěžejní poválečné dílo, které bývá řazeno k existencialismu, ale může být stejně dobře považováno za psychologický román, za román generační i sociální. Ačkoli v jeho domovině snad není známějšího románu, u nás dosud nevyšel. Na Slovensku se však letos objevil v překladu Adama Bžocha.

Dějová linie tohoto románu je velmi jednoduchá – deset kapitol se přesně kryje s deseti dny, a sice od 22. prosince do Silvestra roku 1946. Protagonistou je mladý úředník Frits van Egters, který žije se stárnoucími rodiči v amsterdamském bytě. Ve volném čase zajde do kina nebo ke kamarádovi, ale většinu času tráví v poněkud klaustrofobním bytě s rodiči, s jejichž zlozvyky se nemůže smířit. Čas románu se vleče, každodenní rituály se opakují a z knihy naprosto dýchá chlad a tíseň Fritsova života. Tón poněkud nadlehčuje jen občasný černý humor, založený na komických situacích a drsných vtípech, které si Frits vypráví s kamarády. Román se často interpretuje jako zobrazení beznaděje mladé poválečné generace. Stejně dobře ho ale můžeme číst jako podobenství o plynutí času nebo jako záznam procesu dozrávání mladého člověka, které je plné deziluzí a nespokojenosti. Právě proto je román nadmíru aktuální i po šedesáti letech a rozhodně ho lze doporučit všem čtenářům, kteří od díla neočekávají napínavý děj, nýbrž hlubší zamyšlení.

LUCIE SEDLÁČKOVÁ

Je profese knihovníka úplně zastaralá?

7.

33 DŮVODŮ PROČ JSOU KNIHOVNY A KNIHOVNÍCI STÁLE MIMOŘÁDNĚ DŮLEŽITÍ

19. Internet není kutílství, žádné „udělej si sám“

Přístup k mnoha informacím a vyhledávací stroje a nástroje zadarmo k brouzdání po internetu někdy zpochybňují potřebu knihovníků, prostředníků či jiných podobných zprostředkovatelů informací; může se zdát, že World Wide Web (WWW) je médium typu „udělej si sám“.

Ale letmý pohled na hybné síly dnešního internetu nám ukazuje něco jiného. Internet je intenzivně sociální a interaktivní, vytváří komunitu uživatelů, často úzce propojených. Slouží lidem jako nástroj k uplatnění přirozených instinktů, které vytvářejí společenství – sdílení, interakce a podnikání.

On-line ekonomika je z větší části založena na filozofii webu 2.0, tzn. lidské interakce, odborných posudků kolegů či jiných odborníků, demokratizace poznání a analýz. Vyhledávací stroje a nástroje radí, resp. hodnotí webové stránky na základě jejich popularity, programy budování sociálních sítí se dostanou denně k milionům návštěvníků a nejpopulárnější internetová encyklopedie je psána lidmi, kterými je zároveň čtena.

Podobně jako Wikipedie, nejpopulárnější internetové zóny k setkávání jsou často nejlépe řízeny a spravovány. Ačkoliv „chátka“ a spammeři jsou nevyhnutelnou součástí každé společnosti (ať už ve fyzickém či virtuálním slova smyslu), kontrola kvality pomáhá přispívat k lepším on-line zkušenostem. Aby bylo možné je rozvíjet, musí být tento typ prostředí nějakým způsobem „moderován“.

Je zajímavé, že role moderátora (nebo průvodce) má mnoho společného s rolí knihovníka – chránit prostředí, v němž mohou být zpřístupňovány poznatky a sdíleny myšlenky.

20. Právě knihovníci jsou nenahraditelní jako partneři moderátorů webových stran

Kvalita webových stránek závisí na radách a poučeních odvozených z akademického modelu knihovny. Ačkoli moderátoři skutečně vytrhávají plevel, aby vyčistili okolí nového a divoce rostoucího kmene kybernetiky, knihovníci byli průkopníky mnoha významných tras na cestě k němu.

Jednotlivci, kteří dobrovolně věnují svůj čas moderování různých on-line fór nebo wiki stránek, hrají podobnou roli jako knihovníci, kteří dohlížejí na fondy a radí těm, kteří jich využívají.

Hlavní rozdíl mezi nimi je ten, že zatímco knihovník „provází“ uživatele sbírkami vysoce autoritativních publikovaných děl, moderátor přebírá kormidlo, jakmile se vytvoří konsensus. I když jsou tyto role odlišné, každá z nich se vyvíjí rychlostí určenou rozvojem internetu a charakterem rozvoje knihoven. Jak moderátoři, tak knihovníci se mohou mnohé jeden od druhého naučit, takže je důležité, aby se vzájemně inspirovali.

21. Moudrost davů je nedůvěryhodná

Vysoký stupeň „viditelnosti“ některých názorů, analýza a dokonce fakta objevená prostřednictvím budování sociálních sítí a wiki-technologie, to vše je – ideálně – výsledkem skupinového konsensu. Algoritmus Googlu také závisí na tomto kolektivním principu: *spíše než interního „experta“ libovolně rozhodujícího, který zdroj je nejautoritativnější, nechte rozhodovat WWW.* U webových stran s vyšší popularitou linků je tendence k vyššímu hodnocení ve vyhledávacích strojích a nástrojích. Algoritmus je založen na principu, že skupinový konsensus provede lepší a přesnější analýzu skutečnosti, než by byla ta, které by byl schopen kterýkoli expert jako jedinec. Spisovatel James Surowiecki nazývá tento jev „moudrostí davů.“

Ve vzduchoprázdnu jsou davy pravděpodobně velmi moudré. Ale příliš časté jsou související námitky Jamese Surowieckého zřetelné v principu „tipping point“ (volně přeloženo „pozice na špičce“) Malcolma Gladwella. Jde o nekritické uznávání těch, kteří jsou na „špičce“ popularity bez ohledu na skutečnou hodnotu jejich práce. Výraz „tipping point“ se vysvětluje v tomto kontextu tak, že skupiny jsou lehce ovlivnitelné těmi, kdo se objeví na špičce, resp. těmi, kteří se chystají udělat něco poprvé a mají automaticky mimořádný vliv, i když to, co dělají, nepatří nezbytně k těm nejlepším nápadům. Vysoce sociální charakter

WWW jej tudíž činí velmi náchylnými například ke zpřístupňování informací, které jsou uveřejňovány pouze ze „senzacečnosti“, informací nízké hodnoty, jejichž jediný význam tkví v tom, že chtějí vzbudit popularitu.

Knihovny naopak nabízí kontrolu kvality. Jedině informace, která je prověřena, je poskytnuta veřejnosti. Knihovny pravděpodobně zůstanou od internetu oddělené, i když mohou být prohledávány on-line. Tudíž je mimořádně důležité, aby fungovaly stále živě a náležitě jako protihlas ke křehkému populismu WWW.

WILLIAM SHERMAN
> přeložil MIROSLAV RESSLER

JAK NA TO

PETRA KOUTNÁ, advokátka > COUNSEL, Koutná&Slušná, advokátní kancelář v.o.s.

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

POVINNÉ ODKLÁDÁNÍ ODĚVŮ A ZAVAZADEL V KNIHOVNÁCH (ŠATNY, SKŘÍNKY) A NÁSLEDNÁ ZODPOVĚDNOST KNIHOVNY ZA TYTO VĚCI POKUD JSOU UKRADENY, PONIČENY.

Provozovatel má dle ustanovení §18, zákona č. 257/2001 Sb., knihovního zákona, tzv. preventivní povinnost – je povinen zajistit ochranu knihovního fondu před odcizením a poškozením. Provozovatel knihovny by měl přijmout technická, organizační a personální opatření nezbytná k naplnění tohoto zákonného požadavku. Pravidla pro vnášení předmětů a šatstva do knihoven by měla být zakotvena především v knihovním (výpůjčním) řádu knihovny, kde by měl provozovatel určit, které předměty, zavazadla, šatstvo apod. je návštěvník knihovny povinen před vstupem do prostor knihovny odložit, ev. které předměty je zakázáno do prostor knihovny vnášet. Způsob a rozsah tohoto vymezení pak budou určovat formu odpovědnosti, kterou provozovatel knihovny bude za odložené věci přebírat.

Není pochyb o tom, že z pohledu obecných právních předpisů je knihovna místem, které je obvykle spojeno s odkládáním věcí. Vyplyvá to již ze zákonného požadavku na provozovatele knihovny zajistit ochranu knihovního fondu, ale také

z obvyklé zavedené praxe knihoven a věcného charakteru veřejné služby, kterou knihovna plní. Odpovědnost provozovatele knihovny za věci odložené se řídí převážně ustanovením § 433 odst. 2 a §434 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Provozovatel knihovny dle tohoto ustanovení odpovídá fyzické osobě za škodu na věcech odložených na místě k tomu určeném, nebo na místě, kam se obvykle odkládají, ledaže by ke škodě došlo i jinak. Této odpovědnosti se nelze zprostit jednostranným prohlášením. Jedná se o tzv. odpovědnost objektivní – neprokazuje se, zda provozovatel knihovny (resp. jeho zaměstnanci) případnou škodu zavinili. Existuje však zákonný liberační důvod pro případ, že by ke zkáze či poškození věci došlo i jinak – tedy především vlivem okolností, které nemají souvislost s provozem knihovny (například znehodnocení rychle se kazících věcí uložených do šatny).

Provozovatel knihovny by měl vyhradit místo, na které návštěvník knihovny může vnesené věci (šatstvo, zavazadla apod.) odkládat. Provozovatel

je také povinen návštěvníka na tuto skutečnost dostatečně a prokazatelně upozornit. Provozovatel může také určit, že cennosti musí být uloženy např. u knihovníka, v trezoru v kanceláři knihovny apod. Takovým určením stanovuje místo k ukládání těchto věcí a nebude odpovídat za takto určené věci uložené jinde.

Pokud provozovatel knihovny žádné místo k odkládání věcí neurčí, bude odpovídat – a to objektivně, tedy bez zjišťování, zda škodu zavinil či nikoli – za věci návštěvníků odložené kdekoli v knihovně, což je zdaleka nejrizikovější varianta.

Provozovatel knihovny může také některé předměty z vnášení do knihovny zcela vyloučit a zakázat je; tuto skutečnost je však nezbytné inkorporovat do knihovního řádu a rozsah těchto požadavků by měl být odůvodnitelný právě ochranou knihovního fondu. Zakáz by měl být stanoven pouze v rozsahu, který neodůvodněně neomezuje návštěvníky – jen stěží by bylo možné obhájit např. požadavek, aby návštěvníci knihovny nevstupovali do prostor knihovny v třeškové zimě v kabátech. Lze však zakázat vnášení zbraní, drog, hořlavin, jídla, nápojů apod. S výjimkou těchto odůvodnitelných požadavků není možné, aby se provozovatel knihovny zprostil jednostranným prohlášením své odpovědnosti za odložené věci. Časté a oblíbené cedulky u věšáků „Za odložené věci neručíme“ jsou naprosto právně irelevantní.

V případě, že vyhrazené místo k odkládání věcí je zajištěno a návštěvník je o něm dostatečně informován (např. informační cedulkou), provozovatel knihovny nebude odpovídat za věci odložené kdekoli jinde v prostorách knihovny. I v tomto případě se však za jistých specifických okolností může stát, že provozovatel odpovídat bude – například tehdy, kdy určí pro odkládání věcí věšák, který bude úplně plný, takže návštěvník si na něj věci nebude moci odložit.

Způsob a druh zařízení resp. prostor k odkládání věcí bude určovat rozsah a formu odpovědnosti provozovatele knihovny za odložené věci, případně věci převzaté do úschovy. Pokud provozovatel určí k odkládání zvláštní místnost, zřídí šatnu bez obsluhy, umístí do prostor knihovny věšák nebo skříňku apod., bude odpovídat za věci odložené dle citovaného ustanovení § 433 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Bude objektivně odpovídat za

věci odložené do těchto prostor, avšak za klenoty, peníze a jiné cennosti bude odpovídat dle nařízení vlády č. 258/1995 Sb., pouze do výše 5000 Kč. Tento limit náhrady škody však nebude platit v případě, že škoda bude způsobena těmi, kdo v knihovně pracují (a není rozhodné, zda na základě pracovní smlouvy či jiného právního titulu).

V případě, že provozovatel zřídí šatnu s obsluhou, zajistí trezor pro ukládání cenností či jiným způsobem převezme věci do úschovy, odpovídá za škodu na těchto věcech v plné výši a bez omezení. Na druhou stranu ale platí, že pokud si návštěvník cenné věci (nebo jakékoli jiné věci), které mohl a měl uložit do úschovy, šatny, trezoru apod., odloží kdekoli jinde, než na takto stanovených místech, nebude provozovatel za případnou škodu na těchto věcech odpovídat vůbec.

Zajímavým právním problémem je pak právní režim uzamykatelných skříněk k odkládání věcí, od nichž si návštěvníci ponechávají klíče. Dle stávající judikatury totiž smlouva, na základě níž organizace (v našem případě provozovatel knihovny) poskytuje službu spočívající v tom, že dává občanu za úhradu do časově omezeného užívání uzamykatelnou skříňku, je smlouvou inomínatní, kdy nedochází k převzetí věci organizací k opatrování. V takovém případě je tedy možné, aby provozovatel knihovny stanovil podmínky a rozsah své odpovědnosti (např. v knihovním řádu, v písemných podmínkách provozu skříněk umístěných ve skříňkách apod.) a návštěvník je může nebo nemusí akceptovat (a to i konkludentně – tedy tím, že si skříňku pronajme). V případě těchto „nájemních“ skříněk by však paralelně měla existovat možnost bezúplatného odložení věcí návštěvníků, které budou do prostor knihovny vneseny.

Provozovatel knihovny by měl zvážit, která forma zajištění prostor k odkládání, resp. uschování věcí, se jeví pro jeho knihovnu s ohledem na návštěvnost, technické a personální možnosti, finanční náročnost apod. jako nejvýhodnější. Jednotlivé způsoby zajištění možnosti odkládat či uschovávat věci vnesené do knihovny mají ve smyslu rozsahu odpovědnosti provozovatele drobné výkladové právní nuance a případná škoda, která na takových věcech může vzniknout, bude posuzována vždy dle konkrétních okolností daného případu.

Knihovníci v boji o „nového člověka“: snahy o řízení četby v literární kultuře 50. let

Soustružníci lidských duší

Ve dnech 4. až 6. března 1949 se v tehdejší budově Národního shromáždění sešel ustavující sjezd Svazu československých spisovatelů. O akci, již český kulturní tisk s odkazem na známý Stalinův výrok označil jako „sněmování inženýrů lidských duší“, referoval na stránkách časopisu *Čtenář* osvětový pracovník Jindřich Flégl. Ve svém článku mimo jiné konstatoval, že jednání postavilo nové úkoly nejen před autory literárních děl, ale i před ty, „kdož s knihou pracují“ – tedy před české knihovníky.¹ Právě oni totiž měli zajistit, aby nové ideje ztvárněné v literárních dílech na čtenáře působily tím správným způsobem. Rozvedeme-li citovaný Stalinův slogan, pak se knihovníci měli stát soustružníky lidských duší, kteří za pomoci knih opracují lidský materiál a vytvoří z něj onoho požadovaného „nového člověka“.

V přítomném textu nás bude zajímat, jakými prostředky měla knihovna, tento tradiční prostředník literární komunikace, který se spolu se školou zásadním způsobem podílí na utváření čtenářských návyků, dosáhnout naznačeného cíle. Půjďme přitom ve stopách Jevgenije Dobrenka, který ve své inspirativní práci *Vytváření sovětského čtenáře* podrobně popsal sovětský knihovnický diskurz dvacátých a třicátých let a na jeho základě analyzoval čtenářský horizont recipienta sovětské literatury.²

Úkoly instituce, jež v průběhu první poloviny 20. století směřovala v souladu s demokratickými trendy od osvětově-výchovného posílání k roli distribučního centra, se na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století radikálně proměnily. Po komunistickém převratu se hlavním úkolem stala především výchova čtenáře v duchu nové státní ideologie. Úspěšné vykonání takového úkolu předpokládalo splnění několika podmínek. Na první místě stálo odstranění knih, jež by podle knihovníků mohly stanovený úkol ohrožovat. Proto došlo k radikální „očistě knižního fondu“, tedy k jeho cenzuře. Ta probíhala několik let a knihovníci sami

se na ní nemalou měrou podíleli (jedním z cenzurních center ostatně po určitou dobu byla Ústřední lidová knihovna v Praze).³ Vedle snahy o potlačení údajně nevhodné četby (hovorelo se o literárním braku)⁴ směřovala většina knihovnických aktivit k tomu, aby si čtenář vybíral ty „vhodné“ knihy a aby je „správným“ způsobem přečetl. Tímto směrem proto upřeli pozornost metodické knihovnické práce.

Plánování četby

Na stránkách časopisu *Čtenář*, jenž byl určen především knihovníkům v menších městech a na venkově, se objevovaly praktické rady a návody, přispěvatelé teoreticky zaměřené revue *Knihovna* se pak soustředili na hledání systémových opatření, jimiž chtěli ovlivnit čtenářskou volbu. Všudypřítomný byl důraz na uvědomělé plánování četby, jež mělo vylučovat moment náhody a vést recipienta k předem stanovenému cíli. Konkrétní podoba tehdejších „čtenářských plánů“ podává informaci o knihovnické variantě kánonu nové socialistické literatury, současně však také ukazuje postavení beletrie v rámci soudobé knižní produkce. Umělecká literatura představovala v plánech četby jen symbolický první krok na dlouhé cestě za novým člověkem; pouhý předstupeň, který učiní čtenáře přístupnějším pro „podstatnější“ problémy. Ty mu měly následně objasnit politické spisy a propagandistické brožury. Až teprve ve chvíli, kdy byl poučen o širším ideologickém kontextu sledovaného tématu, mohl postoupit k odborně zaměřeným textům, aniž by přitom „zbloudil“.

O plánování četby uvažoval v českém prostředí již Jiří Mahen (viz jeho *Knížka o čtení praktickém*). Ovšem v druhé polovině čtyřicátých let měly vliv především radikální názory pouónorového ředitele Ústřední lidové knihovny Jaroslava Freye. Ten v roce 1949 vydal brožuru *Plán historické četby*, kde doporučoval beletristické tituly, jež měly podávat ideově adekvátní obraz národní minulosti (svou kon-

Mně se stále tlačí na nos to vyprodání o vojsku Gedeosů, z nichž někteří, kteří přišli k řece a měli žití, dlouho hledali oddoby, ze kterých by se mohli napít, jiní pili z příbít, jiní sobírali vodu jenom svou prsty, ale byli také takoví, kteří si klekli a pili rosnou z proudu.
Jan Drda na čtení československých spisovatelů

cepci Frey opřel o díla Aloise Jiráska).⁵ Jiný pokus o plánování četby představovala stálá rubrika *Čtenáře*, v níž byla knihovníkům připomínána různá výročí a významné události a doporučovány knihy, které měly podávat „správný“ výklad příslušné historické události. Tuto pravidelnou měsíční rubriku nejdříve autorsky zaštil Frey, později ji převzal Josef Vikárek. Příznačné bylo, že pouze polovinu doporučených titulů tvořila beletrie, přibližně stejně často byly zastoupeny různé politické a hospodářské brožury, mezi nimiž dominovaly práce o nové organizaci zemědělské výroby. Mezi uměleckou literaturou pak měla v podstatě stejné zastoupení nově vydávaná sovětská a česká produkce (překlady z jiných literatur se objevovaly spíše výjimečně). Výběr české literatury vyznačoval zejména velmi úzký rejstřík autorů. Jména několika privilegovaných se velmi často opakovala (dvakrát či vícekrát byla doporučena díla Pavla Bojara, Jana Drdy, Josefa Hory, Julia Fučíka, Aloise Jiráska, Marie Majerové, Boženy Němcové, S. K. Neumannova, Vítězslava Nezvala, Karla Nového, Marie Pujmanové, Václava Řezáče, T. Svatopluka, Jiřího Wolkerova a Antonína Zápotockého), mimo jejich okruh si „plánovači“ trou-

fali spíše výjimečně. Jinou cestou, jíž se snažili ovlivňovat skladbu četby, bylo uveřejňování specializovaných bibliografií k určitému tématu. Jednalo se o výběr titulů, pod jejichž vlivem měli být čtenáři získávání například pro práci v hornictví či v zemědělství. V podstatě stejně fungovaly i takové „náborové“ akce, jako byl například Fučíkův odkaz.⁶

Jak číst

Vedle plošných doporučení, která měla podobu obsáhlých, stručně anotovaných výčtů, se knihovníčtí metodikové postupně zaměřovali i na to, jak by měl čtenář s literaturou adekvátně nakládat (jejich pozornost se tedy přesouvala ke způsobu či přesněji ke „kvalitě“ četby). Na stránkách *Čtenáře* vycházely detailní scénáře, které popisovaly, jak pracovat s konkrétním titulem, případně návody, jak vést debatu nad určitým tématem (viz např. *Čtenářská besídka o zemědělské literatuře*).⁷ Jako kanonická díla budovatelské literární kultury sloužily kritikou ceněné tituly sovětské literatury (zejména Babajevského *Rytíř zlaté hvězdy* a Ažajevovo *Daleko od Moskvy*)⁸ a spolu s nimi i první české budovatelské romány. Společně tak vytvářely dobovou konkretizaci doposud jen teoreticky proklamovaného socialistického realismu. Statut vzorového díla, jež se podle knihovníků mělo stát „středem práce se čtenářem“, si v rámci české literatury získal *Nástup* Václava Řezáče, po něm následovala *Cesta otevřená* Aleny Bernáskové a *Zápotockého Rudá záře nad Kladnem*.

Snahy o řízení četby lze názorně předvést na výkladu Řezáčova *Nástupu*, který ve *Čtenáři* uveřejnili Rudolf Málek a Zdeňka Čermáková.⁹ Text pracovníků Ústřední lidové knihovny, kteří byli autory i dalších podobných návodů, vyšel v rámci rubriky *Na pomoc čtenářským kroužkům* a autoři hned v úvodu upozornili, že nemají ambice literárněkritické či historické, ale že chtějí knihovníkům ukázat, „co vše z této knihy můžeme politicky vytěžit“. Metodický rozbor rozdělili do pěti základních oddílů: vlastní výklad uvedli rekapitulací kritické re-

cepce, po ní následovalo stručné převyprávění děje. Interpreti zvláště ocenili napínavost knihy a to, že jednotlivé postavy zosobňují obecnější typy, jejichž další názorový vývoj podle knihovníků autor naznačuje. Další část představoval krátký umělecký profil Václava Řezáče, z něhož vyplývalo, že jde o předního představitele „staré“ literatury, který dokázal proměnit svou tvorbu a přizpůsobit se novým požadavkům. Třetí část didaktického návodu přinášela rekapitulaci základních motivů románu: autoři vybrali pět základních témat: *osídlování našeho pohraničí, budovatelská práce všech poctivých lidí, vedených Komunistickou stranou, záškodnické pikle reakce domácí i cizí, osvoboditelská úloha Sovětské armády, otázka našeho vztahu k Němcům*. Všechna témata pak upřesnili odkazem na konkrétní scénu (uvedli dokonce i přesné stránky), v níž měla být mimořádně zdařile rozvedena. Největší důraz položili na závěrečné dva oddíly metodického návodu – *Motivy pro získávání čtenářů a náměty k agitáční práci*. V prvním upozornili na ty vlastnosti Řezáčova románu, které měly podle jejich předpokladu přilákat co nejvíce čtenářů. Explicitně proto vyzdvihli motivy dobrodružné a milostné, které navíc opět doplňoval výběr vhodné scény s uvedením konkrétní stránky (např. „Němci vyhánějí dobytek do hor“, „Dejme pomáha řešit dceři milostný problém“ atp. Při obdobném scénáři k četbě *Cesty otevřené* od Aleny Bernáskové byly tímto způsobem vyzdvíženy motivy dobrodružné a dále humorné: „cikáni se hlásí na práci ve Stalinovce“)¹⁰. Upozornění na dobrodružné a milostné prvky (jako na motiviku obvyklou u hlavních typů mužské a ženské meziválečné populární četby) vyzdvihovalo kvality, které široké publikum mělo znát a knihovníci předpokládali, že čtenáře nalákají. Jejich zvýznamnění tedy mělo ovlivnit výběr knihy. Při jejím vracení pak měl knihovník zapřádat hovor, v němž by pozornost přesunul k „podstatnějším“ významům a čtenáře dovedl k tomu, aby knihu četl „správně“. Celý rozhovor měl vrcholit debatou o současných politických problémech. V souvislosti s *Nástupem* se jako jedno z vhodných témat jevila například „situace v současném západním Německu“. Pro celý metodický rozbor bylo příznačné takřka výhradní zaměření na obsahovou stránku románu. Knihovníci čtenáře učili, jak postupovat od epických, citových a dějových struktur k ideovému jádru knihy a k jejímu aktuálnímu politickému významu.

Snahy programovat proces recepce obnažovaly podstatu tehdejšího utilitaristického postoje k literárnímu dílu. Smysl měly pouze ty jeho složky, které aktivizovaly obyvatelstvo k budování nové společnosti a názorně ilustrovaly všeobecné ideologické teze. Ovšem vlastní akt četby, svou podstatou činnost individuální a intimní, nebylo možné vystavit totální kontrole. Podobné návody, vyznívající na první pohled jako utopický experiment, proto bude třeba konfrontovat s dalšími prameny vypovídajícími o soudobé recepci, pokud možno z různých okruhů čtenářské veřejnosti. Přitom bude nutné neomezit se jen na soudobou literární a kulturní publicistiku, ale podniknout podrobnější průzkum soudobého čtenářství, jež zahrne i ty adresáty, k nimž se pracovníci lidových knihoven obraceli. V této souvislosti je třeba současně upozornit na to, že k statistickým přehledům o výpůjčkách ve sledovaném období je nutné přistupovat s kritickým odstupem. Knihovníci (zejména v menších obcích, kde byla kontrola obtížnější) s největší pravděpodobností předpokládali, jaké výkazy se setkají s pozitivním ohlasem, a mohli reálný stav upravovat.

Volný výběr a katalog

Vedle procesu čtení se knihovníčtí metodikové snažili ovlivňovat i samotnou čtenářovu volbu. Hledali způsoby, jak mu vtisknout do ruky právě tu knihu, kterou pokládali za vhodnou, a to pokud možno tak, aby si neuvědomoval, že je objektem manipulace. Pozornost se nejčas-

tějí upírala ke dvěma prvkům knihovnického systému, které mají na volbu knihy bezprostřední vliv. První představoval tzv. volný výběr, tedy knihy umístěné v regálech volně přístupných čtenářům, druhou čtenářské katalogy.

Zavedení volného výběru mělo delší historii. Realizace tohoto demokratizačního opatření stála mezi hlavními požadavky brněnského sjezdu a v Ústřední lidové knihovně se symbolicky uskutečnila v nejbližším možném termínu po únorovém převratu – o prázdninách 1948. Ovšem původní představy o zpřístupnění co největšího množství knih začaly být záhy „upřesňovány“. Již v roce 1949 vysvětloval Jaroslav Kuba na stránkách *Knihovny*, že do volného výběru je třeba primárně umístit „spisy, na jejichž četbě nám hlavně záleží: socialistickou beletrii, budovatelská díla, aktuální četbu, státně politickou literaturu.“ Vzhledem k tomu, že každý volný výběr byl prostorově limitován, nebylo podle knihovníka třeba dávat na regály knihy, „na jejichž četbě nemáme ideový zájem, např. Jaroslava Durycha, J. F. Karase, Čechetku a jiné“.¹¹ Tím se však problém neuzavřel, spíše naopak – když v roce 1950 Rudolf Málek referoval o tom, jak probíhalo zavedení volného výběru v Ústřední lidové knihovně, výslovně zdůraznil, že tímto demokratizačním prvkem sice knihovna vychází vstříc potřebám čtenáře, ale jeho nutným předpokladem je „očista knižních zásob od braku a ostatní škodlivé literatury“. Další nezbytnou podmínku pak musel splnit knihovník. Neměl již být pouhým „ochráncem svěřených knih“, ale měl se aktivněji pohybovat mezi návštěvníky a systematicky vstupovat do aktu čtenářské volby. Měl se stát „čtenářovým rádcem, vychovatelem a tvůrčím pracovníkem“.¹² Podobně uvažoval i Jaroslav Frey, který dokonce označil otázku vhodnosti knihy pro volný výběr za kritérium pro hodnotovou diferenciaci veškeré literatury obsažené v knižním fondu.¹³ Rozlišil přitom tři skupiny: na první místo postavil „literaturu vědeckého socialismu a socialistického realismu, dále všeobecnou literaturu naukovou, napsanou z marxistického hlediska, a knihy hodnotných klasických autorů“. Pouze tato kategorie knih podle něj mohla být umístěna do volného výběru, aniž by bylo nutné dohlížet na to, zda neohrožuje nekompetentního

čtenáře. Zbylé knihy již do volného výběru neměly být umísťovány a navíc neměly být ani převazovány. Část z nich se měla půjčovat jenom na žádanku, aby knihovník mohl posoudit, zda je čtenář k jejich četbě dostatečně způsobilý. V budoucnu měla tuto skupinu knih, Freyem charakterizovaných jako „sice neškodné, ale také neužitečné, neutrální pozůstatky buržoazní kultury“, nahradit literatura marxisticko-leninská. Knihy v této přechodné kategorii měly být postupně přerazovány do skupiny třetí – tzv. literatura závadná, která se v lidových knihovnách neměla vyskytovat vůbec. Volný výběr navíc podle Freye byl tím pravým technickým prostředkem, jímž bude možné realizovat čtení podle plánu. Navrhoval dokonce, aby do knih byly přidávány tzv. odkazové charakteristiky. Mělo se jednat o list vlepý na první stranu předšedky, na němž by bylo stručně charakterizováno téma knihy a navržen plán navazující četby, který by čtenáře vedl „od lehčího k těžšímu, od užšího námětu ke knihám hlubším [...] tak, aby čtenář měl správný a ucelený názor na celou otázku“.

Avšak proměny volného výběru nekončily ani těmito úpravami. Ačkoli bylo jeho zavedení po několik let podmínkou pro účast v soutěži *Budujeme vzornou knihovnu*, postupem času začali někteří knihovníci zpochybňovat i původní označení. Tak se volný výběr stal nakonec tím, čím byl v představách části z nich od počátku – výběrem selektivním.

Posledním „aktivním pomocníkem knihovnickovy práce“, k němuž zaměříme pozornost, bude katalog. Poúnorové představy o využití čtenářských či doporučujících katalogů se odvozovaly ze sovětských zkušeností. Zásadní význam pro českou debatu o jejich podobě měl aktuální článek Z. Ambarcumjana *O vysokou úroveň katalogů v knihovnách*, který krátce po jeho vydání v sovětském časopise *Bibliotekar* přeložila Iluše Cejpková.¹⁴ K výchozí tezi sovětského metodika, podle níž je katalog „nástrojem propagace knih a řízení četby za účelem komunistické výchovy čtenářů“, se přihlásil i Miroslav Nádorník ve stati *K otázce ideovosti katalogů*.¹⁵ V pojednání věnovaném z větší části katalogizaci odborné literatury se nejdříve vymezil vůči „objektivismu“ předválečných katalogů, které podle něj byly „v nejlepším pří-

padě objektivním obrazem neobjektivně vybrané literatury“. Jejich zkruslování mělo spočívat v tom, že se hodnotné (rozuměj marxistické) tituly dostávaly do knihoven pouze náhodně a zde stejně zanikly v záplavě „literatury měšťácké“. V další části svého textu autor hledal možnosti, jak překonat pozůstatky tohoto období. První nezbytný krok spatřoval v „očistě“ katalogů, tedy v jejich důkladné cenzuře. Ta měla na prvním místě postihnout katalogy lidových knihoven, kde předpokládal méně kompetentní čtenáře, a poté čtenářské katalogy studijních knihoven. Nejmenší pozornost Nádorník věnoval jmenným katalogům, neboť ty prý dávají pro řízení četby jen malý prostor. Proto se omezil na konstatování, že zde lze ponechat větší množství lístků a vyřadit pouze „brak politický, vědecký nebo umělecký“. Avšak i tak našel možnost, jak jmenný katalog zapojit do propagace vhodných titulů: některé katalogizační lístky měly být obohaceny o doplňující informace (například o tom, že dílo dostalo státní cenu) a o hodnotící anotace, které měly vyzdvihovat jeho kvality. Jinou možností představovala propagace preferovaných autorů a knih zmnožováním odkazových lístků – měla tak stoupnout možnost, že čtenář při prohlížení katalogu na preferovanou knihu narazí.

Tuchlovické hnutí

Snahy o plánování četby, metodické návody pro práci s konkrétní knihou i pokusy o manipulativní ovlivnění čtenářské volby měly jedno společné – zůstávaly uzavřeny v prostoru, jenž svým způsobem knihovníkovi patřil a jehož správu měl v popisu práce. Tím se však snahy o získání čtenářů nutně omezovaly pouze na ty občany, kteří knihovnu navštívili. Pro kulturní model, který je předmětem našeho zájmu, je příznačné, že se nakonec objevil pokus o prolomení této hranice a vykročení mimo prostor knihovny. Bylo jím tzv. tuchlovické hnutí.

Podle zpráv v soudobém tisku započal tento knihovnický experiment na konci roku 1948.¹⁶ Po uspořádání výstavy knih, již každoročně pořádala místní lidová knihovna v Tuchlovicích u Kladna, se členové tamní knihovny rady údajně shodli na tom, že mezi čtenáři je o knihy značný zájem, ale knihovnu přitom navštěvuje jen málokdo. Proto navázali spolupráci se Sva-

zem české mládeže a místní střední školou a požádali mladé lidi, aby obcházeli domy, jejichž obyvatelé knihovnu nenavštěvují, a nabízel jim knihy. Aktivitě se záhy dostalo rozsáhlé mediální propagace (zvláště v *Zemědělských novinách*) a tuchlovicetí mládežníci začali být napodobováni i v dalších regionech. Ovšem zdůrazňovaná spontánnost tuchlovického hnutí, jak začala být celá akce označována, měla své meze. Již v únoru 1949 totiž vyzýval Jaroslav Lipovský k masovému rozšíření tohoto „snad nejučinnějšího způsobu pro získávání nových čtenářů pro četbu dobré knihy“ a současně se objevil i výnos ministerstva informací, jenž vyzýval k následování tuchlovického příkladu. Iniciativy se pak chopily okresní národní výbory a následně osvětoví a knihovničtí inspektori, kteří měli dbát na další rozšíření akce.

Za příklad byla dávána práce tzv. agitačních skupin (tak byly dvojice roznašečů knih označovány) ve Vesci na Liberecku, kde se o knihovnu staral místní učitel Vladimír Arnold. Ten si dokonce opatřil katastrální mapu své domovské obce a jednotlivá obydlí barevně rozlišil podle toho, zda jeho obyvatelé pravidelně navštěvují místní knihovnu (domy se stálými čtenáři byly červené). Cílem bylo získat co nejvíce čtenářů a „začervenit“ celou obec. Mapa tak představovala aktuální obraz bitvy o českého čtenáře, na níž se každodenně promítaly dílčí úspěchy na jednotlivých frontách.

Nešlo však jen o získání nových čtenářů, tento způsob distribuce představoval další možnost, jak ovlivnit výběr knih, respektive řídit proces čtení (viz námi zvýrazněné pasáže následujícího textu):

Každá skupina dostane před první návštěvou nové rodiny vždy několik knih s **pestrým obsahem, s dějově bohatými knihami** například Londona, Travena, Beka, Ažajeva, z knih vhodných pro ženy Karolinu Světlovu, Olbrachtovu Annu proletářku, z knih klasiků Jiráska, Háalka a knihy pro děti. Takto vybavení mají usměrnit čtenářův zájem. **Druhý soubor je již zaměřen plně podle zájmu čtenářů.** Ve Vesci chtějí zpočátku co nejvíce vyhovět čtenářovu přání, ale jsou si vědomi, že **až jej získají za stálého čtenáře, povedou ho ke knize stále hodnotnější.** Do prvního souboru se jim osvědčilo dávat knihy o méně stránkách a pokud možno ilustrované. Do druhého a třetího

souboru již dávají i první díl vícesvazkového díla, jeho dokončení obdrží čtenář případně již v knihovně, kam ho agitační skupina pozve. Vychází v této věci ze **zkušenosti s romány na pokračování**.¹⁷

Získání nových čtenářů tedy opět bylo jen první krokem, hlavním (skrytým) cílem bylo dovést jej ke knize „stále hodnotnější“, jež měla být prostředkem k tomu, aby i nový čtenář „prozřel“ a zapojil se do společného budo-
vatelského díla.

Tuchlovické hnutí představuje krajní mez, která ukazuje, jak radikálně se posunulo chá-

pání smyslu knihovnické práce. Domníváme se, že podstata veškerých změn spočívá v proměně knihovny coby symbolického centra kulturní paměti, které uchovává hodnoty nejrůznější povahy a dává je čtenářům k dispozici, v instituci, jež se chce podstatně větší měrou podílet na prosazování určitého politického i uměleckého programu. Všechny tyto momenty jsou v knihovnické práci do jisté míry přítomny vždy, ovšem míra, jíž dosáhly na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století, byla opravdu výjimečná...

PETR ŠÁMAL > samal@ucl.cas.cz

ODKAZY:

- 1 Flégl, Jindřich: „Sjezd československých spisovatelů“; *Čtenář* I, 1949, č. 4 s. 68.
- 2 Dobrenko, Jevgenij: *Formovka sovětskogo čitatelja: socialnyje i estetičeskije predposylky recepcii sovětkoj literatury*, Sankt Petěrburg, Akademičeskij projekt, 1997.
- 3 Šámal, Petr: „Pro dobro českého čtenáře. Cenzurní praktiky v literární kultuře padesátých let 20. století“; *Dějiny a současnost* 29, 2007, č. 6, s. 24–29.
- 4 Podrobně viz Janáček, Pavel: *Literární brak. Operace vyloučení, operace nehrazení*, 1938–1951, Brno, Host 2004.
- 5 Frey, Jaroslav: *Plán historické četby*, Praha, Masarykův lidový ústav 1949.
- 6 Bauer, Michal: *Ideologie a paměť. Literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*, Praha, H&H 2003.
- 7 „Čtenářská besídka o zemědělské literatuře“; *Čtenář* 2, 1950, č. 10, s. 260–264.
- 8 Viz např. Málek, Rudolf – Čermáková, Zdeňka: „Jak pracovat s Ažajevovým románem Daleko od Moskvy“; *Knihovna* 3, 1951, s. 286–288.
- 9 Málek, Rudolf – Čermáková, Zdeňka: „Řezáčův *Nástup*“; *Čtenář* 3, 1951, č. 7, s. 172–174.
- 10 Málek, Rudolf – Čermáková, Zdeňka: „Jak pracovat s románem A. Bernáškové *Cesta otevřená*“; *Čtenář* 3, č. 8–9, s. 227–228.
- 11 Kuba, Jaroslav: „Volný výběr v lidových knihovnách“; *Knihovna* 4, 1949/1950, č. 1, s. 8–12.
- 12 Málek, Rudolf: „Vývoj volného výběru v Ústřední lidové knihovny“; *Knihovna* 4, 1949/1950, č. 2–3–4, s. 108–113.
- 13 Frey, Jaroslav: „Odkazové charakteristiky ve volném výběru“; *Čtenář* 3, 1951, č. 1, s. 39–41.
- 14 Ambarcumjan, Z.: „O vysokou úroveň katalogů v knihovnách“; *Knihovna* 4, 1949–1950, č. 2, s. 72–74.
- 15 Nádvorník, Miroslav: „K otázce ideovosti katalogů“; *Knihovna* 6, 1953, č. 6, s. 218–225.
- 16 Většinu informací o tzv. tuchlovickém hnutí čerpáme z propagační brožury Oldřicha Kapsy *Práce knihovnických agitačních skupin*, Praha, Orbis 1953.
- 17 Tamtéž, s. 12.

ZE ZAHRANIČÍ

MARIAN KOREN

KNIHOVNY NA INTERNETU V HOLANDSKU

Pro knihovny současné změny nespočívají jen v úspěšném aplikování, ale rovněž v integrování nových technologií do svých služeb. Jde o systémové služby, které mohou mít různou formu, odvíjející se od přání a potřeb uživatelů. Může to představovat tendenci upínat pozornost na nové služby v digitalizaci. Je to pochopitelné, protože

tyto služby potřebují mnoho investic a uvažuje se o nové informační infrastruktuře. Neznamená to však, že jsou digitální knihovny rozvíjeny v samostatných koncepcích. Můžeme doufat, že rozvoj a podpora digitálních služeb modernizuje a rozšíří model knihoven v 21. století a využije přitom zkušeností, znalostí a dobrých profesionálních tradic.

Pouze tímto způsobem mohou knihovny pokračovat v tom, aby byly spolehlivé a měly „dobrou značku“ v inspirativní, demokratické znalostní společnosti.

Jak jsme daleko v Holandsku podle těchto nových trendů rozvoje? V článku shrnuji údaje o virtuální knihovně a několika souvisejících webových portálech. Tento proces není dokončen a přivítáme vaše komentáře a otázky.

Vereniging van Openbare Bibliotheken (dále VOB) je Asociací holandských veřejných knihoven, která se stará o ochranu a rozvoj jejich služeb. Stejně jako Národní knihovnická asociace je pověřena národními úkoly (jako instituční sektor), týkajícími se budování sítě a rozvoje služeb založených na informačních technologiích. Balancujeme mezi místními iniciativami a praxí a potřebou realizovat a financovat digitální infrastrukturu, spolupráci a služby v národním měřítku. Máme rovněž tradici v efektivní činnosti na základě spolupráce, vytváření sítě a vyhýbáme se vynalézat objevené a platit tak dvakrát.

BIBLIOTHEEK.NL

je národní portál zpřístupňující virtuální holandskou knihovnu, která je výsledkem společného úsilí holandských veřejných knihoven a koordinovaná VOB. Internetová stránka www.bibliotheek.nl poskytuje uživatelsky přívětivý přístup ke sbírkám digitální knihovny.

Virtuální veřejná knihovna je vyvíjena jako běžná knihovna, ale tradiční knihovnické činnosti – jako jsou referenční služby, rady čtenářům, řešerše a meziknihovní výpůjční služby – jsou prezentovány novým způsobem. Uživatelsky efektivní a přívětivý software nabízí širokou škálu informací v integrovaném modelu nezávisle na prostoru a čase. Kromě toho mohou být informace poskytovány na základě individuálních požadavků podle profilu uživatelů (*my library*). Tímto způsobem [bibliotheek.nl](http://www.bibliotheek.nl) kombinuje nejen know-how a zkušenosti z mnoha holandských knihoven, ale rovněž vybraných partnerů.

Holandské veřejné knihovny také spojily síly k financování nákupu digitálních zdrojů, jako jsou noviny, historický archivní materiál, informace pro zákazníky, literární databáze. [Bibliotheek.nl](http://www.bibliotheek.nl) je národní platformou tvořenou sítí knihoven. Tato virtuální síť pracuje ve skupinách a týmech, které

předkládají, navrhuji, plánují a vybírají digitální zdroje na základě perspektivních požadavků a asistují při úpravě dat. Síť tvoří domény, oblasti a skupiny specialistů zaměřené na společné formování a silnou koalici pro odstraňování bariér a poskytování veřejných informačních služeb přístupných 24 hodin denně. Stále častěji jsou služby využívány z domova. Koncové uživatele tvoří holandská veřejnost, nicméně některé služby jsou určeny pouze pro členy veřejných knihoven. Hlavní část stránek tvoří **všeobecný portál** včetně hlavních služeb, **digitální školní knihovna**, **virtuální dětská knihovna**. Související webové stránky byly rozvíjeny dříve, částečně nezávisle, a jsou postupně integrovány do koncepce a struktury *Bibliotheek.nl*.

DIGITÁLNÍ KNIHOVNA

obsahuje digitální zdroje určené uživatelům knihovny. Komise odborných pracovníků vybírá a proplácí informační zdroje pro digitální knihovnu, které jsou nabízeny veřejným knihovnám ve dvou balíčcích – základním a speciálním. Knihovny mají zpoplatněno členství v Asociaci. Nové informační zdroje digitální knihovny, jako jsou např. články z časopisů, jsou ověřovány v pilotních projektech.

Aquabrowser je speciálně navržený vyhledávací software pro digitální knihovnu. Je založen na asociativním spojení a frekvenci hledaných termínů. Stále více místních knihoven jej kupuje pro prohlížení svých vlastních sbírek.

Katalog pracuje s meta-indexováním a umožňuje přístup k digitálním a sdíleným fyzickým sbírkám souběžně. Nabízí spojení kamenné a digitální knihovny.

AL@DIN

je národní knihovnická referenční služba pro děti a dospělé, která je zpřístupněna od roku 2003 a připojit se k ní dá prostřednictvím www.aladin.bibliotheek.nl nebo z webových stránek místní knihovny. Služba byla vytvořena na domovské stránce <http://www.bibliotheek.nl> v režimu <http://aladin.bibliotheek.nl/imode>.

Personální referenční služba je poskytována prostřednictvím národní sítě knihovníků, expertů z různých oblastí, jako je např. zdravotnictví, historie, literatura, ekonomika, Evropa. Všechny od-

pořadí obsahují odkazy na knihy, webové stránky, časopisy, články, včetně bibliografických údajů. Na digitální službu je možné pohlížet jako na nadstandardní – podle profilu místní knihovny.

Dotazy mohou být zodpověděny prostřednictvím webmailu. Po testování je navíc od 1. července 2007 nabízen chat během víkendů a dvou večerů. Tato přímá a interaktivní služba byla přijata s velkým zájmem. *Chatfone* je program, který byl hodnocen uživateli a knihovníky koncem roku 2007.

Propagace služby *Al@din* byla zacílena na mladé lidi prostřednictvím reklamy v televizi a rovněž na různých velkých akcích. Příkladem může být kampaň zaměřená na propagaci čtení – *Holandsko čte*.

Milión kopií vybraného titulu knihovny rozšířily a umožnily o něm diskusi. *Al@din* uskutečnil soutěž *Máš znalosti?* a Asociace projekt různými způsoby propagovala.

ZOEK&BOEK

VOB vytvořila národní on-line rezervační službu *zoek&boek* (vyhledej knihu) v dubnu 2007. Služba uživatelům umožňuje objednat si on-line dokumenty ze sbírek ve svých knihovnách a z ústřední hudební knihovny v Rotterdamu, a to 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Zdokonalená meziknihovní výpůjční služba respektuje tradiční rozdělení mezi sbírkami. Uživatelé knihoven, kteří nenaleznou to, co potřebují v knihovním katalogu své knihovny, mohou využít dalších katalogů na regionální, oblastní nebo národní úrovni. Jestliže je požadovaný dokument dostupný, může být doručen prostřednictvím *zoek&boek*. Služba spojuje místní knihovny se systémy OCLC PICA, VDX a národní sítí NCC/ILL. Tento národní systém funguje pro veřejné knihovny. Systémy se vybírají a v současnosti je jich kolem dvou set propojeno s VDX. Nyní je do systému zapojeno 750 knihoven a připojují se další. Do září 2007 bylo přijato od koncových uživatelů celkem 30 000 žádostí. Služba je vysoce hodnocena a připravuje se další verze, která bude nabízet více funkcí knihovnám a koncovým uživatelům.

DIGITÁLNÍ ŠKOLNÍ KNIHOVNA

Veřejné knihovny během posledního desetiletí rozvíjely přidané služby školám, protože ne na všech školách jsou zřízeny knihovny. A i když škola

knihovnu má, její sbírky jsou limitovány. Žáci vyhledávají stále více zdrojů na internetu, ale vědí, které zdroje jsou hodnotné a spolehlivé? Proto je mediální výchova jedním z nových úkolů pro veřejné knihovny, dalším je podpora při studiu a vypracovávání domácích úkolů.

Digitální školní knihovna je součástí *bibliotheek.nl*. Je službou veřejných knihoven žákům, učitelům, školním knihovníkům všech typů škol a vzdělávacích institucí. Tým knihovníků a učitelů vybírá a připravuje texty a filmy. Všechny dokumenty mohou být zpřístupněny pro různé cílové skupiny roztrženy podle typu školy, úrovně, předmětu. Tímto způsobem dokonce i ti nejmladší naleznou zdroje pro přípravu, prezentaci, psaní úkolů s celou škálou ilustračních materiálů. Bylo přijato rozhodnutí, že veřejné knihovny budou doručovat do škol další informační zdroje.

VIRTUÁLNÍ DĚTSKÁ KNIHOVNA

Dětská knihovna není jen školní knihovnou, měla by být veselá, zajímavá, podnětná. Jak prezentovat dětskou knihovnu na internetu a zároveň podporovat čtenářství? Dětská knihovna je založena na místních iniciativách a rozvíjí se pro děti ve věku 7–14 let. Děje se tak s limitovanými prostředky a využívají se existující technologie a služby. Jsou nabízeny digitální služby a pozornost je zaměřena na interaktivitu. Portál obsahuje novinky, zprávy, otázky (*Al@din*), audioknihy a dětský prohlížeč (aplikovaný *aquabrowser*). Záměrem výzkumného projektu bylo získat větší porozumění dětským zkušenostem s vyhledáváním a očekáváním. Výsledek bude aplikován ve zdokonaleném rozhraní a softwaru pro vyhledávání.

VYČLENĚNÉ STRÁNKY

S pomocí místních iniciativ a externích partnerů vytvořily veřejné knihovny pod záštitou Asociace několik speciálních portálů, které se shodují se směřováním větších knihoven. Jedná se o celoživotní vzdělávání, kulturní rozmanitost, sociální inkluzi, služby pro handicapované uživatele nebo o další oblasti – např. zdraví, hudbu.

Hlavní myšlenkou je, že lidé z různých skupin budou moci nalézt informace a služby na webech propojených s hodnověrnými zdroji a službami veřejných knihoven. Následuje několik příkladů.

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Tak jako v sedmdesátých letech i nyní podporují veřejné knihovny iniciativu EU o celoživotním vzdělávání (2002) a spolupracují se vzdělávacími centry. Vytvářejí tak atraktivní vzdělávací nabídky. Na národní úrovni Asociace pracuje společně se vzdělávacím programem televize na jeho nových formách.

Vzdělávání začíná se schopností číst a psát. V Holandsku je 1,5 mil. lidí pologramotných, což znamená, že jejich dovednosti psaní a čtení jsou nedostatečné k vykonávání obyčejných činností, jako je čtení dětem, poštovní styk, čtení informačních letáků, novin, užívání internetu ad.

Při národní kampani v boji proti negramotnosti spolupracuje VOB s velkým množstvím partnerů a podporuje místní zaměstnance ve speciálních školeních. Vzrostlo rovněž uvědomění veřejnosti a Asociace spolupracuje s různými nadacemi, nabízí rovněž putovní expozici *Taal Centraal* (zaměřenou na jazyk). Vytvářejí se taktéž speciální informační zdroje.

► *Netnieuws*

Knihovny si mohou vyžádat předplatné *Netnieuws*, což jsou on-line noviny pro nové čtenáře, kteří chtějí uplatnit své získané jazykové znalosti a dovednosti ve čtení.

► *Ik wil iets leren*

Webová stránka *Chci se něco naučit* slouží jako digitální letáková prezentace všech forem vzdělávání, rozšiřující kompetence uživatelů. Vzdělávání může být uskutečněno pomocí kurzů psaní, televize, počítače, v některém institutu nebo v knihovně. Webová stránka je propojena se službou *Al@din* a je vyhrazena současným dokumentům a tématům. Různé knihovny experimentují se vzdělávacími koutky v knihovnách.

► *Werkzat*

Ve spolupráci s profesionálními vzdělávacími institucemi knihovny organizují informační podporu pro lidi hledající práci nebo měnící zaměstnání. Mohou být opět podporovány televizí a poskytovat rady prostřednictvím instruktora, školení a speciálního informačního místa (*WerkPlek, Work-place*) v knihovně. Služby lze najít na uvedené webové stránce.

► *E-learning*

Protože mnoho moderních kurzů využívá digitální programy, lidé mohou testovat a zlepšovat své kompetence ve speciálních veřejných e-learningových kurzech, které nabízejí veřejné knihovny.

Ukázka jedné demo verze je k dispozici na <http://www.debibliotheeken.nl/content.jsp?objectid=9497>.

IMIGRAČNÍ SLUŽBY

Přistěhovalci jsou v Holandsku podporováni vyhrazenými programy a službami. Jejich povinností je naučit se holandsky a poznat kulturu. V tom jim pomáhají a podporují je veřejné knihovny. Knihovny mají pro tuto činnost vyhrazen speciální prostor jak v kamenných, tak v digitálních knihovnách.

► *Virtueel inburgeringsloket*

Virtuální pult pro všechny druhy dotazů zaměřených na Holandsko je spravován ve spolupráci s vládou. Knihovny mají speciální edici přístupnou pro konzultace. Demo je na <http://www.inburgeringsloket.nl/demo/>.

► *Anderstaligen Informatiepunt (AINP)*

Pro imigranty, kteří ještě nejsou schopni číst holandsky, jsou určeny knihovní služby v šesti jazycích. Originální pilotní projekt funguje nyní jako národní služba, která poskytuje praktické informace z mnoha oblastí, s nimiž jsou imigranti konfrontováni – tj. bydlení, finance, vzdělávání, zdraví, legislativa atd.

ABECEDNÍ PŘEHLED ZMIŇOVANÝCH STRÁNEK A PROJEKTŮ

► *Anderstaligen Informatiepunt*

www.ainp.nl

Knihovní stránka pro přistěhovalce s informacemi o praktických záležitostech v různých jazycích.

► *Bibliotheek.nl*

www.bibliotheek.nl

Portál veřejných knihoven v Holandsku.

► *FOBID Netherlands Library Forum*

www.fobid.nl

Zastřešující organizace pro všechny typy knihoven, informace, dokumentační služba.

► *Koninklijke Bibliotheek*

www.kb.nl

Národní knihovna.

► *Muziekweb*

<http://www.muziekweb.nl>

Hudební knihovna.

► *Vereniging van Openbare Bibliotheken in Nederland*

www.debibliotheeken.nl

Asociace holandských veřejných knihoven.

► **Virtueel Inburgeringsloket** (producent)

Virtuální informační pult pro imigranty.

► **Virtuele jeugdbibliotheek**

<http://www.jeugdbibliotheek.nl>

Dětský knihovní portál.

► **Virtuele schoolmediatheek**

<http://www.schoolbieb.nl>

Virtuální školní knihovna pro děti, studenty, rodiče a učitele.

Třídění Kongresové knihovny

Mezi klasifikační systémy, které je možné použít pro stavění volně přístupného fondu, patří Třídění Kongresové knihovny (Library of Congress Classification – LCC). Na rozdíl od jiných klasifikačních systémů, které se snaží pojmut veškeré lidské vědě jako abstraktní celek z filozofického hlediska, bylo LCC vytvořeno s čistě praktickým záměrem. Mělo sloužit především k efektivní organizaci sbírek Kongresové knihovny.

Práce na klasifikačním systému začaly v Kongresové knihovně na konci 19. století pod vedením Charlese A. Cuttera. První stručná tabulka základního rozdělení tříd byla zveřejněna v roce 1904 a v roce 1948 byla klasifikace kompletní.

Přestože LCC bylo považováno za úplně před více než padesáti lety, je to systém otevřený a stále přístupný změnám. V případě potřeby není problém do soustavy zakomponovat nové heslo nebo dokonce celou kategorii. Číselné řady, které označují jednotlivá hesla, mají mnoho volných čísel, která je možno obsadit novými hesly. Pokud volná čísla nejsou k dispozici, je možné stávající čísla rozšířit desetinně.

LCC vznikalo podle konkrétního fondu Kongresové knihovny, a proto jsou některé třídy rozvinutější a jdou do větší hloubky než třídy jiné. Znamená to ale také, že všechna hesla odrážejí terminologii skutečně v literatuře používanou. Fond Kongresové knihovny je v současné době velmi rozsáhlý a různorodý takže LCC, které ho reprezentuje, může vyhovovat i jiným knihovnám. LCC se stává univerzálním systémem i díky projektům sdílené katalogizace, kdy

► **Werkzat**

www.werkzat.nl

Speciální poradní a informační stránka pro vyhledávání zaměstnání, která je podporována televizními programy, školeními a informačními místy v knihovnách.

► **Zoek&boek service**

<http://sitegenerator.bibliotheek.nl/landelijklenen/home/>

Vyhledávací a doručovací služba veřejných knihoven.

Z angličtiny přeložila **EVA MARVANOVÁ**

si knihovny po celém světě z katalogu Kongresové knihovny bibliografické záznamy včetně LCC nejen stahují, ale také do něj přispívají. Populární je především v akademických knihovnách v USA, ale můžeme se s ním setkat i v Evropě, např. v britských knihovnách nebo ve Varšavské univerzitní knihovně.

Podobně jako jiné systémy se i LCC dělí do hlavních tříd, kterých je 21. Každá ze tříd se označuje jedním velkým písmenem. Hlavní třídy se dělí do podtříd označených dvěma až třemi velkými písmeny a uvnitř každé podtřídy jsou další podhesla, která jdou do takové podrobnosti, jak je potřeba. Pro označení podhesel se používají čísla 1-9999 s možností desetinného rozšíření.

Q	PŘÍRODNÍ VĚDY
QD	Chemie
QD1-65	Chemie všeobecně
QD71-142	Analytická chemie
QD146-197	Anorganická chemie
QD241-441	Organická chemie

Na rozdíl od jiných systémů LCC nevyužívá rozsáhlého aparátu pomocných tabulek, ale v každé hlavní třídě, podtřídě nebo i na nižších úrovních jsou hesla uspořádána podle určitého schématu, které se dodržuje v celém systému. Některá hesla a podhesla se tak mohou na mnoha místech opakovat. V rámci každé třídy nebo podtřídy jsou vždy nejprve explicitně vyjmenovány možné formy dokumentu (časopisy, sborníky, slovníky...), dále to jsou díla filosofická, historická, biografie, všeobecnosti, a teprve poté přichází na řadu logické členění vědního oboru. Posloupnost v rámci podhesel jde od všeobecného ke konkrétnímu a tvoří tak hierarchické zobrazení lidského vědění. Toto schéma může být v každé třídě jinak rozsáhlé a podrobné, podle toho kolik doku-

mentů na dané téma má ve svém katalogu Kongresová knihovna.

QE	GEOLOGIE
QE1	Časopisy, společnosti, konference
QE3	Cesty a expedice
QE5	Slovníky a encyklopedie
QE6	Filozofie
QE351	Mineralogie
QE420	Petrologie
QE701	Paleontologie

Signatura, která slouží pro stavění dokumentů na regály, se v systému LCC skládá ze dvou částí. První část tvoří označení třídy, které je alfanumerické a vyjadřuje obsah dokumentu. Druhou část tvoří číslo jednotky, které slouží k rozlišení exemplářů stejné třídy. Číslo jednotky se skládá z části, která vyjadřuje hlavní záhlaví, tzv. katerizačního čísla, roku vydání a označení multiplikátu. Katerizační číslo se skládá z jednoho velkého písmena, kterému předchází desetinná tečka a arabských číslic. Slouží především k tomu, aby v rámci jednoho tématu mohly být dokumenty na regále seřazeny abecedně podle autora či názvu. Rok vydání pak umožňuje díla na stejné téma od stejného autora seřadit chronologicky.

POUŽITÁ LITERATURA:

- CHAN, Luis Mai. *A Guide to the Library of Congress Classification*. 5th edition. Englewood (Colorado): Libraries Unlimited, 1999. 551 s. ISBN 1-56308-500-3.
- BATLEY, Sue. *Classification in Theory and Practice*. Oxford: Chandos, c2005. 181 s. ISBN 1-84334-083-6.
- SAPON-WHITE, Richard. *Subject Analysis course presentations* [online]. Oregon State University, 18-Apr-2006 [cit. 2007-01-03]. Dostupný z [www: http://hdl.handle.net/1957/1678](http://hdl.handle.net/1957/1678).

Štítky se signaturou se na knihy lepí tak, aby signatura byla čitelná po řádcích – nejprve písmena reprezentující hlavní třídu a podtřídu, dále číslo odpovídající podtřídě, katerizační číslo představující hlavní záhlaví a nakonec rok vydání.

Díky tomuto systému je možné na regály vedle sebe řadit tematicky příbuzné dokumenty a přitom je stále možné zohlednit také abecední stavění podle autorů a stavění chronologické. Z uživatelského hlediska jde o velmi propracovaný systém, který umožňuje v prostoru volně přístupného fondu snadno se orientovat.

Přestože jde o klasifikační systém, který je poplatný americkému pohledu na svět a je silný zejména v oblasti historie, práva a sociálních věd, byl vybrán jako prostředek pro stavění volně přístupného fondu v budoucí Národní technické knihovně. Je to téměř jediný systém, který byl primárně vytvořen pro fyzické uspořádání volně přístupného fondu. Je dostatečně pružný a přizpůsobivý, stojí za ním silná instituce, jež je zárukou jeho podpory a rozvoje a v neposlední řadě je kladně přijímán uživateli.

TEREZA MACHÁČKOVÁ

Počínaje říjnem 2008 se bude každoročně slavit Mezinárodní měsíc školních knihoven (MMŠK). Školy si mohou vybrat pro své oslavy, které mají ukázat potřebnost školní knihovny pro celé školní společenství žáků, studentů, pedagogických pracovníků i rodičů, jeden den nebo týden v říjnu a mohou pro prezentaci své školní knihovny využít i celý měsíc.

Pro letošní Měsíc školních knihoven vyhlásila Mezinárodní asociace školních knihoven (International Association of School Librarianship – IASL) **téma Literacy and Learning at your School Library – Čteme a učíme se ve školní knihovně.**

Více informací na <http://www.npkk.cz/csk/>.

Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v květnu 2008

Již rok se setkáváte s přehledy obhájených diplomových prací Ústavu informačních studií a knihovnictví Univerzity Karlovy v rámci seriálu, který seznamuje širší knihovnickou veřejnost se zdroji aktuálních informací z našeho oboru a přispívá k větší využitelnosti diplomových prací našich studentů.

V pořadí čtvrtý přehled obhájených diplomových prací ÚISK FF UK je z květnového termínu státních závěrečných zkoušek. V tomto termínu ukončilo na ÚISK FF UK magisterské studium 9 studentů. Současně bylo také obhájeno devět diplomových prací.

Pokud vás některá práce zaujme a budete se o ní chtít dozvědět více, neváhejte kontaktovat nás nebo přímo redakci časopisu Čtenář. My na vaši žádost oslovíme autora příslušné práce, zda by nechtěl z ní uveřejnit výtah ve Čtenáři, a zároveň ji tak přiblížit mnoha čtenářům tohoto časopisu.

Pro doplnění ještě dodejme, že informace o zadáních, odevzdaných a obhájených bakalářských, diplomových, rigorózních a disertačních pracích na Ústavu informačních studií a knihovnictví je možné vyhledávat pomocí systému ISDP (Informační systém diplomových prací) na <http://isdp.alstanet.cz/Find.aspx?MenuID=15>. V ISDP najdete také další informace o pracích z našeho přehledu, například kdo byl vedoucím a oponentem práce, překlad názvu práce do angličtiny, autorský abstrakt, rozsah práce, klíčová slova.

Obhájené práce jsou fyzicky uloženy v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, U Kříže 8, Praha 5 – Jinonice.

Seznam názvů a autorů obhájených diplomových prací:

- *Portály v oboru Informační a knihovní vědy (analýza a hodnocení významných systémů doma a ve světě)* (Bc. Martin Ledinský)
- *Henriette D. Avramová (1919–2006), její dílo a význam pro obor knihovní a informační vědy* (Bc. Klára Ehrlichová)
- *Přehled a analýza informačních zdrojů pro konkurenční zpravodajství* (Bc. Adéla Rauchová)
- *Koncepce Kooperativního systému knihoven v resortu Ministerstva zemědělství ČR* (Bc. Věra Vondrášková)
- *Web 2.0 a blogy a jejich význam pro rozvoj internetové komunikace* (Nikola Pleska)
- *Informační systémy ochranných známek v ČR a ve světě* (Bohdana Průchová)
- *Organizace práce v knihovnách: analýza organizační struktury a organizace práce v Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem* (Martin Osif)
- *Optimalizace webových stránek pro vyhledávače se zaměřením na Google* (Jan Vrátný)
- *Soubor národních věcných autorit a jeho aplikace ve specializovaných knihovnách na příkladu Knihovny Vojenského historického ústavu* (Bc. Veronika Janků)

PETRA MYŠKOVÁ > Petra.Myskova@ff.cuni.cz
VĚRA PILECKÁ > Vera.Pilecka@ff.cuni.cz

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

- PhDr. Jaroslav Císař – Vydavatelství Grand Princ v Praze
- Mgr. Zdeňka Daňková – Městská knihovna Šumperk
- Ing. Daniela Divínová – Masarykova veřejná knihovna Vsetín
- Ing. Libuše Hrdá – Knihovna města Hradce Králové
- Mgr. Václav Kapsa – NK ČR
- Marian Koren, Ph.D. – Sdružení holandských veřejných knihoven
- Mgr. Petra Koutná – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s.
- Yvona Kozubková – Regionální knihovna Karviná
- Tomasz Kruszewski – Univerzita Mikuláše Koperníka, Toruň
- Mgr. Tereza Macháčková – Výpočetní a informační centrum ČVUT, Praha
- Mgr. Petra Myšková – ÚISK UK v Praze
- Mgr. Věra Pilecká – ÚISK UK v Praze
- Mgr. Lucie Sedláčková – Ústav germánských studií FF UK, Praha
- Mgr. Zoja Seyčková – Institut Bohuslava Martinů, o.p.s., Praha
- William Sherman
- PhDr. Petr Šámal, Ph.D. – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha
- Daniela Wimmerová – Jihočeská regionální organizace SKIP

Perličky (nejen) z besedy pro mateřské školy

Děti, proč doma chovají lidé slepičky?

Protože prdákují po dvoře a dává vajíčka.

x x x

Z BESEDY K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ A TŘÍDĚNÍ ODPADŮ

Lektor: Odpad odvážíme za poplatek na skládku...

Jožko: Ne, ne, tak to není, my dovezeme a oni nám ještě zaplatí... No třeba za roury jsme dostali dva tisíce. (Teď jen, kde chybí?)

x x x

Z PET lahví se vyrábí třeba i tkanina pro ušití vaší mikiny...

Ne, ne, prosím, to není pravda, moje mikina je z burzy.

x x x

ODPOVĚDI NA KVIZOVÉ A SOUTĚŽNÍ KLÁNÍ KNIHOMOLÍKŮ

V koleně máme co?

Jablko? Hrušku?

No, já paní knihovnice vodu.

x x x

28. září má svátek patron české země.

Kdopak to je?

Prosím, prosím Vašek Klaus!

x x x

Kdy slavíme Vánoce?

No, když napadne sníh a když máme peníze na dárky.

x x x

Co je to pýchavka?

Pýchavka, no přeče pyšná princezna se zlatou hvězdou na čele.

x x x

Kdybys měl kouzelné sluchátko, co by sis přál?

No třeba takový stroj, který by dělal za mne úkoly.

Ale Kryštofe, to bys pak byl hloupý!

To nevdá, až vyrostu povedu zastavárnu jako tatka...

x x x

Jak se jmenuje zvíře, které bylo na území severní Ameriky skoro vyhubeno a je podobné turu?

Prosím, prosím tarantule.

x x x

Kdo to byli Vikingové?

To byli námořníci s parohama.

Co je to krkavice?

To je fenka od krkavce.

x x x

Kdo bydlel v Pařezové chaloupce?

Sněhurka a sedm trpaslíků.

x x x

Jak říkáme knížce – skládance z tvrdých desek a třeba s vykrajovanými stránkami?

Salát.

x x x

Jaké známe druhy teploměrů?

No venkovní a taky jeden na chřipku.

Dneska si milé děti budeme povídat o domácích mazlíčcích. Tak mi povězte, kdo má doma jaké zvířátko pro radost.

Pes!

Kočka!

Morče!

Paní knihovnice, můj brácha...

A proč?

Protože maminka říká, že je prase.

x x x

Čím se hraje na housle?

No tím, no tím dlouhým... svlačcem.

x x x

Jak se jmenuje tajná přezdívka-jméno, s kterým se přihlašujete k síti?

Paní knihovnice, já mám J.E.R.R.Y.

x x x

Kdo byli Měsíčník, Slunečník a Větrník?

Kámen, deštník a zákusek...

x x x

Jaký vzácný předmět můžete najít ve škeblí ústřice?

MP4

x x x

Který živočich má nejdříve jazyk?

Náš tatka, on si špičkou jazyka došáhne na nos a čistí si ho...

???????????????

Zaznamenala YVONA KOZUBKOVÁ
Regionální knihovna Karviná

Z KNIHOVEN...

Slavnostní setkání knihovníků v Městské knihovně v Čelákovicích

Foto Eva Šerňáková

U příležitosti 25. výročí otevření nové budovy čelákovické městské knihovny se začátkem dubna letošního roku uskutečnilo setkání knihovníků Středočeského kraje. Přítomní hosté si prohlédli výstavu amatérských tvůrců na téma *Knihovny a jejich svět aneb Jak mě kniha inspirovala*. Bylo tak možné zhlédnout obraz namalovaný podle fotografií z průvodce, šité historické kostýmy, různé techniky na látkách apod.

Vlastní program zahájil starosta města Čelákovice ing. Bohumil Klicpera, kterému bylo možné tak pěknou knihovnu s podnikavými knihovnicemi jen závidět. PhDr. Vít Richter,

ředitel Knihovnického institutu NK ČR, upozornil na současné problémy v knihovnictví a zodpověděl otázky přítomných knihovnic.

Kniha v proměně času – to bylo téma besedy s dlouholetým ředitelem Knihovny Národního muzea v Praze PhDr. Jaroslavem Vrchtou, CSc. Beseda byla doplněna řadou ukázek a neformálně pokračovala i po skončení oficiální části.

Při pohoštění, které vlastnoručně připravily knihovnice čelákovické knihovny, se diskutovalo o problémech, které knihovnice trápí, jako například nedostatek skladovacích prostor a finanční záležitosti. Vzájemně se také informovaly o akcích, které pořádají ve svých knihovnách, a kdo měl zájem, mohl si prohlédnout celou knihovnu. Při odchodu jsme všichni dostali květinu a slibovali jsme si, že se rádi opět sejdem.

LADISLAVA CUKROVÁ

Literární soutěž *Dlouhá cesta*

Městská knihovna v Čelákovicích vyhlásila již 6. ročník literární soutěže na téma *Dlouhá cesta*. Autoři mohli soutěžit ve třech kategoriích: poezie, próza (povídka, pohádka, divadelní hra ad.) a publicistika (reportáž, fejeton, črta). Věkové kategorie byly stanoveny takto: děti do 15 let, mládež 15–18 let a dospělí. Všechny práce, jejichž rozsah nesmí překročit 10 stran a musí být původní, dosud nezveřejněné, posoudí odborná porota. Slavnostní vyhodnocení soutěže proběhne 9. října 2008 v rámci Týdne knihoven. Vítězné práce pak budou vystaveny v prostorách knihovny a také mohou být otištěny ve sborníku.

Více informací i fotografií najdete na adrese: <http://www.celakovice-mesto.cz/knihovna/>

Knihovnice dětem aneb Hry bez hranic

V sobotu 17. května 2008 byl zahájen již druhý ročník soutěží, které pořádá SKIP – Klub dětských knihoven Karlovarského kraje pod názvem *Knihovnice dětem aneb Hry bez hranic*. Hlavním tématem v letošním roce se stal *Pravěk*. Pořádající knihovnou byla Nová Role, městečko nedaleko Karlových Varů. Do soutěže se zapojila šestičlenná družstva dětí od 8 do 14 let.

Přípravy začaly již v zimních měsících, protože první úkol děti plnily ve svých knihovnách – připravovaly si oděv, vymýšlely název své „tlupy“, šily prapor, vyráběly maskota a vzni-

Foto archiv knihovny

kal také pokřik tlupy. Do těchto příprav byly zahrnuty také dvě přednášky Mgr. Jiřího Klsáka, archeologa Karlovarského muzea, *O pravěku a pravěkých nalezištích na Karlovarsku*, které se konaly v Sokolově a Karlových Varech. Z těchto přednášek připravil

J. Klsák dvacet otázek na jedno stanoviště naší pravěké stezky.

Ráno na prezentaci se sešlo 14 družstev s doprovodem knihovnic z celého kraje (Chebsko – Cheb, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Sokolovsko – Chodov, Kraslice, Habartov, Královské Poříčí, Loket, Lomnice a Karlovarsko – Nejdek, Nová Role, Ostrov, Božičany a Toužim).

Po slavnostním zahájení na zahradě knihovny se družstva představila svým pokřikem, oděvem, praporem a ukázala nám své maskoty. Dalším úkolem bylo vyplnění křížovky s tajenkou (CORYTHOSAURUS). Po

jejím vyplnění dostala družstva svého průvodce (vedoucí skautů z Nové Role, pracovnice Domu dětí a mládeže, členky kulturní komise, knihovnicka z Chodova a Božičan) a mapku, podle níž se vydala na trasu dlouhou 1,5 km, která vedla pěknou přírodou – lesem a kolem řeky Rolavy. Tady na soutěžící čekala stanoviště s dalšími úkoly, např. malování obydlí (pravěcí lovci malovali výjevy z lovu zvěře), šití mošničky, otázky z knihy Eduarda Štorcha *Lovci mamutů*, skládání obrázku Věstonické Venuše nebo pravěkého zvířete z archeologického nálezu. Na dalším stanovišti musela družstva správně seřadit vývojová stadia člověka, ulovit mamuta (trefování šiškami do obrázku mamuta), poznávala pravěká zvířata a odhadovala množství soli. Celé dvě hodinky na trase doprovázel soutěžící dešť. Sluníčko vysvitlo až na poslední dva úkoly, které na ně čekaly opět na zahradě u knihovny – modelování pravěkých zvířat z kaolí-

nové hmoty a bojová disciplína – přetahování lanem. Zde je přivítala svými písničkami hudební skupina DSM.

Po ukončení soutěží se družstva se svým doprovodem přemístila k místní porcelánce, po které je provedl ing. Jaroslav Šimek.

A to už se blížil čas vyhodnocení soutěže. Všichni netrpělivě očekávali výsledky. Na prvním místě se umístili soutěžící z knihovny v Chebu, druhou příčku obsadilo družstvo z toužimské knihovny a třetí místo získali soutěžící z knihovny ve Františkově Lázních. Ceny předávala předsedkyně Klubu dětských knihoven paní Eva Novotná z Chebu a Marcela Toužimská z knihovny Nová Role.

Dostalo se na všechny, každý účastník získal pamětní listinu, talíř s obrázkem mamuta a navíc ještě mamuta z památku. Největší problém nastal pro „chebany“, protože nevěděli, jak svůj náklad cen dopravit do místa svého bydliště.

Poděkování patří všem knihovnicím, které se podílely na přípravách soutěže, všem průvodcům, kteří doprovázeli děti po pravěké stezce, členům kulturní komise za postavení hangárů na zahradě u knihovny a Domu dětí a mládeže za poskytnutí místnosti.

Acce proběhla za finanční podpory MK ČR, SKIP Karlovarského kraje a města Nová Role. Ovšem bez sponzorů by se taková soutěž neobešla. Za ceny do soutěže si zaslouží poděkování Thun, Karlovarský porcelán, závod Nová Role a Sítotisk Stará Role, Obec Božičany, KB Cheb, Kili – etnické suvenýry, Josef Pobiš – výroba svíček, hračky Ostrov, ZPA Nejdek a Hrad Loket.

Letošní pravěké *Hry bez hranic* v Nové Roli skončily, příští rok se sejdeme v Královském Poříčí, kam nás pozvala knihovnice Andrea Šneberková.

LADISLAVA NEMČICOVÁ

Strážci Modré planety v RK Karviná-Nové Město

Již od roku 1990 je 22. duben uznáván jako mezinárodní svátek životního prostředí. Je pro každého z nás vhodnou příležitostí, abychom se zamysleli nad tím, jak naší krásné planetě ubližujeme, ale hlavně, abychom si promysleli, co můžeme udělat pro to, aby se nám na Zemi lépe žilo. Tuto otázku jsme řešili také my v oddělení pro děti a mládež Regionální knihovny Karviná-Nové Město.

Jak může knihovna přispět ke zlepšení životního prostředí? Nejlepší propagací a přiblížením problematiky široké veřejnosti. Proto jsme celý duben zasvětili právě této problematice a uskutečnili jsme několik zajímavých akcí.

Naši Knihomolci mohli celý měsíc odpovídat na záladné otázky v testíku, který prověřil jejich znalosti z ob-

lasti ekologie. Dokážete odpovědět na to, co je recyklace, fotosyntéza, dezinfekce či co je obsahem Kjotského protokolu? Naši malí čtenáři si s otázkami poradili hravě. Pravdou ovšem zůstává, že jméno pana ministra životního prostředí bylo docela tvrdým oříškem pro většinu z nich.

Pro ty mladší byla připravena výtvarná soutěž, v níž mohli namalovat, jak by měla vypadat naše příroda, okolí školy či domova, popřípadě mohli ztvárnit ohrožené druhy zvířat.

Pro třetí až pátý ročník základních škol ve spolupráci s Environmentálním poradenským a informačním centrem, které působí pod Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě, naše knihovna zprostředkovala besedy o problematice tří-

Foto archiv knihovny

dění odpadů. Zábavnou formou se děti dozvěděly, proč třídit odpad, jak jej třídit, co se s odpadem dále děje, co je to recyklace. Pochopily rozdíl mezi tříděním papíru čistého a mastného, mezi sklem a zrcadlem, sklenicí a porcelánem. Formou hry si na konci besedy žáci vyzkoušeli třídění odpadů přímo do barevných kontejnerů. Jedna perlička za všechny: „Do kterého kontejneru patří posmrkaný kapesník?“ „No přece do nebezpečného odpadu, ne?“

Zajímavé bylo povídání o pet láhvi. Lektor dětem ukázal „miminko“ pet láhve ještě před tím, než jej nafouknou a je z něj taková láhev, kterou známe z obchodu. Děti byly překvapené, když se dozvěděly, že třeba flísová bunda nebo koberec jsou vyrobeny právě z pet lahvi a klouzačky z jejich víček. Pokud někdo na začátku besedy váhal, zda odpad třídit, či ne, pak v závěru již o tom nikdo nepochyboval a každý věděl, jak na to.

Jak se dá odpad využít pro to, aby nám sloužil dál jako estetický dopl-

něk, to se mohli všichni přesvědčit díky výstavě prací naší přední karvinské výtvarnice paní Renáty Filipové v prostorách naší knihovny. Za svou práci získala nejedno ocenění. Zajímavé obrazy, postavičky, poháry či skulptury z pet lahvi inspirovaly po celý měsíc návštěvníky knihovny. Díky této výtvarnici vznikl nový obor výtvarného umění nazvaný „pet-art“.

Na Mezinárodní den Země, tedy 22. dubna, se sešlo na třicet dětí a rodičů ke společnému čtení v rámci projektu *Celé Česko čte dětem*. Náš host, lektor Jaroslav Uhlářík, četl

ukázky z knih o ohrožených druhích zvířat. Hodinku čtení provázela příjemná atmosféra a neradi jsme se spolu loučili.

Na první pohled by se mohlo zdát, že problematika ekologie, životního prostředí a třídění odpadů je celkem nezajímavá. Podle reakcí našich malých čtenářů, učitelů i rodičů jsme ovšem došli k závěru, že stačí jen zajímavě a nově dané informace podat. V obdobných akcích bude určitě naše knihovna díky příznivé odezvě pokračovat.

SVĚTLANA STOKLASOVÁ

Dvakrát z Klatovské knihovny

V RÁJI REALISTICKÉM

Ve dnech 24. a 25. dubna 2008 uspořádala Městská knihovna v Klatovech spolu s katedrou českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Zápodočeské univerzity v Plzni sympóziu s názvem *V ráji realistickém* věnované Karlu Klostermannovi a realismu v české literatuře.

Pozvání přijali a úvodní slovo pronesl prodávka PF ŽČU v Plzni doc. PhDr. Jana Miňhová, CSc., radní KÚ Plzeňského kraje pro oblast kultury a památkové péče Mgr. Martin Baxa a starosta Klatov Mgr. Rudolf Salvetr.

Během dvou dnů se uskutečnilo 17 přednášek na nejrůznější literární a jazyková témata. Za všechny můžeme zmínit například prof. PhDr. Viktora Viktora, CSc., který se zamýšlel nad škodlivými vlivy v umění, téma pronikání popisu přírody do zobrazení člověka podrobně přiblížila prof. PhDr. Hana Voisin-Jechová, CSc., odraz lidové kultury a jazyka v románu *Mlhy na Blatech* rozebral PhDr. PaedDr. Zbyněk Holub a doc. PaedDr. Ladislava Lederbuchová, CSc., se věnovala Klostermannovi a jeho dílu z hlediska didaktického. Kromě toho se v předvečer sympózia konala beseda, při

níž PhDr. Marie Majtánová, CSc., představila svou knihu *Volba profesora Klostermanna*.

Přednášky i přes jejich vysokou odbornost navštívil velký počet lidí z řad veřejnosti i středoškolských studentů. Klatovská knihovna se tak připojila k oslavám 160. výročí narození a 85. výročí úmrtí Karla Klostermanna, spisovatele Šumavy. Po konferenci „Balbínovská miscellanea“ a „Perla v hrubé kazajce“ to byla už v pořadí třetí vědecká konference s mezinárodním dosahem.

STANISLAV REISER

BAROKNÍ JEZUITSKÉ KLATOVY

V přednáškovém sále Městské knihovny Klatovy se 26. 4. 2008 konal už druhý ročník projektu *Barokní jezuitské Klatovy*, pořádaného občanským sdružením Klatovské katedromby. Na letošním sympoziu s názvem „Moderní člověk a víra“ přednášeli a diskutovali profesori Univerzity Karlovy prof. PhDr. Jan

Sokol, Ph.D., CSc., a prof. PhDr. Tomáš Halík, ThD. Na sympoziu vystoupili i zástupci jezuitského řádu P. Ing. František Hylmar a P. Václav Umlauf, Ph.D.

Většina lidí nezná správná slova pro vyjádření své víry či nevíry v Boha. Podle profesora Sokola náboženství vyjadřuje obavu o nejcnější věci, ale i poděkování za ně. Označil naši současnost jako postkřesťanskou, tedy jako křesťanství, které zapomnělo svoji víru. Profesor Tomáš Halík problém víry a nevíry nevidí jako spor mezi dvěma vyhraněnými skupinami lidí, ale jako dialog, který musí začít v srdci každého z nás. Víra je vztahem k poslednímu tajemství života.

Barokní jezuitské Klatovy se stávají tradicí a organizátoři už nyní přemýšlejí o náplni dalšího ročníku. V roce 2009 by se měla konference opět vrátit k historickým tématům, tak jak tomu bylo v loňském roce.

ZDEŇKA BURŠÍKOVÁ

Foto archiv knihovny

ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA

DOTAZ: Jaký je stav školních knihoven ve Švédsku?

ODPOVĚĎ: Školní knihovny měly v 80. a 90. letech minulého století poměrně velké možnosti a nemusely tolik bojovat s rozpočtem. Byly organizovány do velkých a poměrně mocných „Skobibliotekscentralen“ (Center pro školní knihovny), kde dostávaly podporu a pomoc při výběru knih a jiných médií, pořádaly kurzy, konference a podobně.

Během posledních deseti let se všechno změnilo především z ekonomických důvodů, ale i z důvodů decentralizace, a proto mnoho těchto center úplně zmizelo. Řada školních knihoven byla uzavřena nebo se integrovala s městskými pobočkami. Nyní se tento negativní trend obrací a pro rozvoj školních knihoven se otevírají nové možnosti, protože vláda uvolnila fondy na podporu čtenářské gramotnosti. Podle všech výzkumů se totiž ve Švédsku u žáků základních škol a gymnázií čtenářská gramotnost stále snižuje. Doufám, že školní knihovny budou hodně aktivní v nabídce svých možností a schopností přispět k nápravě tohoto trendu, protože právě školní knihovny jsou nutným předpokladem úspěšného vzdělávání žáků. Nejsem si ale jistá, jestli ředitelé a učitelé ve školách tuto nutnost vidí a chápou.

Role školního knihovníka ve Švédsku je podle různých anket poměrně nevýrazná a v mnoha knihovnách neexistuje knihovnický vzdělání, tuto práci tady zastávají učitelé. Úroveň knihoven je tedy různorodá a přestože máme knihovní zákon z roku 1997, je postavení školních knihoven dosti nejasně formulováno.

Proto, aby se školní knihovny rozvíjely, existuje ve Švédsku dokonce samostatné Národní sdružení školních knihoven (Nationella Skolbiblioteksgruppen). Má podobné cíle jako Klub školních knihoven v České republice, například rozvíjení čtenářských dovedností či podporu čtenářství. Právě nyní – v informační společnosti – by se také školní knihovny měly stát moderním informačním centrem školy a využívat moderní technologie.

Národní sdružení školních knihoven vyzdvihuje nutnost zaměstnávat školené knihovníky jako pomocníky pro učitele a vedení školy. Knihovníci ve školních knihovnách začínají, stejně jako všichni knihovníci na ostatních pracovištích, počítovat větší potřebu marketingu.

Několik kurzu marketingu jsem pro školní knihovny měla a největší potíž vidím v tom, jak přesvědčit vedení škol a některé učitele o možnostech školní knihovny jako studijního a informačního centra, jak mnoho znamená knihovna a knihovníci pro význam a krásu čteného slova a také, jak školní knihovna zvyšuje prestiž školy a zlepšuje studijní výsledky žáků. Výzkumy ve Švédsku i v ostatních zemích ukazují, že žáci kteří hodně čtou, snadněji porozumí jiným předmětům – například matematice, fyzice a chemii. Tento fakt se musí stále zdůrazňovat. Školní knihovny mohou také poukázat na šetření finančními prostředky, vybuduje-li se jedna knihovna, nemusí každý učitel nakupovat knihy pro svůj předmět.

Problém je, že vedení škol vidí často školní knihovnu jen jako extra výdaj. Je to ale výborná investice. Školy s dobrou knihovnou dosahují lepších výsledků. Také je nutno zdůraznit, že školní knihovny a pobočky městských knihoven mají různá poslání. Školní knihovny jsou skladbou knihovnických jednotek zaměřených mnohem více na studijní obory školy, jsou také důležité pro žáky, kteří mají z různých důvodů menší předpoklady ke zvládnutí učiva.

Mám dojem a doufám, že po letech úsporu a reorganizací dochází k jisté renesanci školních knihoven a že si i vedení škol a švédští politici uvědomují, že „školní knihovny hrají nezastupitelnou roli ve vzdělávacím procesu na školách všech úrovní“ (citace SKIP). Podle článků a diskusí na <http://www.iasl-online.org/about/> International Association of School Librarians; <http://www.ensil.eu/> European Network for School Libraries and Information Literacy se také zdá, že tento pozitivní trend je patrný i v ostatních zemích Evropy.

ČTENÁŘ informuje

Milí čtenáři, na stránkách časopisu Čtenář <http://ctenar.svkk1.cz> jsme pro vás doplnili volně přístupný archiv čísel časopisu z roku 2005–2007.

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BOBINSKI, George S. : Libraries and Librarianship : sixty years of challenge and change, 1945–2005. /Knihovny a knihovnictví. 60 let výzev a změn./ – Lanham: Scarecrow Press, 2007. – xii, 205 s.

Kfe 37.173

BROPHY, Peter : The Library in the Twenty-First Century. – 2nd ed. /Knihovna v 21. století./ – London: Facet, 2007. – 248 s.

Kea 37.307

COIGNET, Béatrice. [et al.] : Mémento du bibliothécaire : guide pratique. /Zápisník knihovníka. Praktická příručka./ – Paris: ABF, 2006. – 159 s. – (Médiathemes; 8)

Kf 37.195

DIVNOGORCEV, Aleksandr Lvovič : Mezdunarodnyje svjazy rossijskich bibliotek v kontekste vnešnej i vnutrennej politiki sovetskogo gosudarstva (oktjabr' 1917–maj 1945). /Mezinárodní vztahy ruských knihoven v kontextu vnější a vnitřní politiky sovětského státu (říjen 1917–květen 1945)./ – Moskva: Paškov dom, 2007. – 262 s. – (Otečestvennaja istorija bibliotečnogo dela)

Kdb 37.281

Du PLESSIS, Marina : The Impact of Organisational Culture on Knowledge Management. /Dopad organizování kultury na znalostní management./ – Oxford: Chandos, 2006. – 170 s. – (Chandos Knowledge Management Series)

Kfa 36.638

EICHHORN, Martin : Konflikt- und Gefahrensituationen in Bibliotheken : ein Leitfaden für die Praxis.– 2., völlig überarbeitete und erweiterte Aufl. /Konfliktní a nebezpečné situace v knihovnách. Příručka pro praxi./ – Bad Honnef: Bock+Herchen, 2007. – 164 s.

OI 37.188

EVANS, G. Edward – LAYZELL, Patricia : Leadership Basics for Librarians and Information Professionals. /Základy vedení pro knihovníky a informační pracovníky./ – Lanham: Scarecrow Press, 2007. – x, 246 s.

Kf 37.106

FIRCÁKOVÁ, Kamila – ECKER, Juraj – FRATRIČOVÁ, Marta : personálna bibliografia. – Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2007. – 89 s. : il. – (Bibliografie)

Krb 8.603/B

IFLA Annual Report 2005 / comp. and ed. by IFLA Headquarters. /Výroční zpráva IFLA za rok 2005./ – Hague: IFLA Headquarters, 2007. – 23 s.

Kpb 8.569/B

IFLA Annual Report 2006 / comp. and ed. by IFLA Headquarters. /Výroční zpráva IFLA za rok 2006./ – Hague: IFLA Headquarters, 2007. – 23 s.

Kpb 8.570/B

IFLA Directory 2007–2009 / comp. and ed. by IFLA Headquarters Staff. /Adresář IFLA 2007–2009./ – Hague: IFLA Headquarters, 2007. – 179 s.

Kpb 37.305

JOCHUM, Uwe : Kleine Bibliotheksgeschichte. – 3., verbesserte und erweiterte Aufl. /Malé dějiny knihoven./ – Stuttgart: Reclam, 2007. – 280 s. – (Reclam Universal-Bibliothek; Nr. 17667)

Kdb 37.298

Knižničná a informačná veda XXI : zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského /zodpovedná red. Anna Čabrunová. – Bratislava: Univerzita Komenského, 2007. – 139 s. : il.

Ka 37.288

Sdružení knihoven České republiky : rok 2008 /odpovědný red. Jaromír Kubiček. – Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2008. – 127 s.

Kpo 8.625/B

Automatizace knihovnické a informační činnosti

Biblioteki cyfrowe : projekty, realizacje, technologie / praca zbiorowa pod red. Jadwigi Woźniak-Kasperek i Jerzego Franke. /Digitální knihovny : projekty, realizace, technologie./ – Warszawa: Wydawn. SBP, 2007. – 212 s. : il., grafy – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; nr. 87)

Ts 37.253

BIELEFIELD, Arlene – CHEESEMAN, Lawrence : Technology and Copyright Law : a guidebook for the library research, and teaching profession. – 2nd ed. /Technologie a autorské právo. Příručka pro výukovou profesi vědecké knihovny./ – New York: Neal-Schuman, 2007. – xi, 263 s.

Xd 37.079

FOULONNEAU, Muriel – RILEY, Jenn : Metadata for digital resources : implementation, systems design and interoperability. /Metadata pro digitální zdroje : realizace, návrh systémů a interoperabilita./ – Oxford: Chandos, 2008. – 203 s. – (Chandos Information Professional Series)

Abdf 37.297

RONAN, Jana Smith : Chat Reference : a guide to live virtual reference services. /Referenční povídání. Průvodce živými virtuálními referenčními službami./ – Westport: Libraries Unlimited, 2003. – xiii, 225 s.

Sdg 37.109

STEPHENS, Michael : Web 2.0 & Libraries : best practices for social software. /Web 2.0 a knihovny : nejlepší postupy pro společenské programové vybavení ./ – Chicago: ALA TechSource, 2006. – 68 s. : il. – (Library Technology Reports; vol. 42, no. 4)

Ife 37.108

Usage Statistics of e-serials / ed. David C. Fowler. /Využívání statistik elektronických seriálů./ – Binghamton: Haworth, 2007. – xxi, 297 s.

Abdf 36.917

Architektura knihoven

Duch v kameni : [Župný dom – Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici] / Olga Lauková ... [et al.]. – Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica, 2007. – [66] s. : barev. il.

Aac 37.294

Knihovna a architektura 2007 : vnitřní prostředí. – Praha: Státní technická knihovna, 2007. – 98 s. : il.

Aa 37.304

Die schönsten Bibliotheken der Welt 2008 / Fotografien: Guillaume de Laubier. /Nejkrásnější knihovny světa 2008 : [kalendář]./ – München: Knesebeck, 2007. – 1 kalendář (20 s.) : barev.

Aaaa 37.226

Organizace knihovnických fondů

CAPLAN, Priscilla : The Preservation of Digital Materials. /Ochrana digitálních materiálů./ – Chicago: ALA TechSource, 2008. – 56 s. – (Library Technology Reports; vol. 44, no. 2)

OI 37.275

EDEN, Brad : Functional Requirements of Bibliographic Records. /Funkční požadavky na bibliografické záznamy./ – Chicago: ALA TechSource, 2006. – 52 s. – (Library Technology Reports; vol. 42, no. 6)

Od 37.276

Katalogisierung mittelalterlicher Handschriften in internationaler Perspektive : Vorträge der internationaler Perspektive : Vorträge der Handschriftenbearbeitertagung vom 24. bis 27. Oktober 2005 in München / herausgegeben von der Bayerischen Staatsbibliothek. /Katalogizace středověkých rukopisů v mezinárodní perspektivě. Materiály z odborné konference 24.–27. 10. 2005 v Mnichově./ – Wiesbaden: Harrassowitz, 2007. – 221 s. – (Beiträge zum Buch- und Bibliothekswesen; Bd. 53)

Xaa 37.384

UMLAUF, Konrad – SARNOWSKI, Daniella : Medienkunde. – 2., aktualisierte und neu gefasste Aufl. /Mediální nauka./ – Wiesbaden: Harrassowitz, 2006. – 350 s. – (Bibliotheksbearbeitung; 8)

Oaag 36.779

UNIMARC & Friends : charting the new landscape of library standards : proceedings of the International Conference held in Lisbon, 20–21 March 2006 / ed. by Marie-France Plassard. /UNIMARC a přátelé : mapování nového prostředí knihovnických standardů : materiály z mezinárodní konference konané 20.–21. 3. 2006 v Lisabonu./ – München: Saur, 2007. – 133 s. (IFLA Series on Bibliographic Control; vol. 30)

Odab 36.784

Sítě knihoven

Bibliotheca Strahoviensis. 8–9 / red. Jan Pařez. – Praha: Strahovská knihovna, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, 2007. – 256 s. : il.

Tr 37.272

ČÍSAŘ, Jaroslav : Základní kameny pro novou budovu Národní knihovny ČR a jejich dárci aneb Národ sobě II. – Ústí nad Orlicí: Oftis, 2008. – 112 s. : il.

Tab 37.393

Zemědělská a potravinářská knihovna : brána do světa informací. – Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2008. – 1 CD-ROM

Tdb 420/CD-ROM

Služby knihoven

Čtenáři a čtení v České republice 2007 : první reprezentativní průzkum mezi obyvateli České republiky zaměřený na čtení knih : výsledky průzkumu, jejich popis a utřídění / Jiří Trávníček, Vít Richter. – Brno: Host, 2008. – 39 s. : il. (tabulky, grafy)

Sf 8.630/B

HIGGINS, Susan E. : Youth Services and Public Libraries. /Služby mládeži a veřejné knihovny./ – Oxford: Chandos, 2007. – 153 s.

Sbc 36.910

IMHOFF, Kathleen R. T. – MASLIN, Ruthie : Library Contests : a how-to-do-it manual. /Soutěže knihoven : příručka./ – New York: Neal-Schuman, 2007. – xvii, 182 s. : il. – (How-to-do-it manuals; no. 152)

Se 36.762

Marketing and Managing Electronic Reserves / ed. by Trevor A. Dawes. /Marketing a řízení elektronických rezervací./ – New York: Haworth, 2006. – xv, 151 s.

Sdg 36.915

INFORMATIKA

BALÍKOVÁ, Marie – STROSSA, Petr – VŘEŠŤÁLOVÁ, Dana : Dotazování v přirozeném jazyce : zkušenosti s aplikací prototypu systému M-CAST v českém prostředí. – Praha: Národní knihovna České republiky, 2007. – 78 s.

Ie 37.391

INFOS 2007 : 34. mezinárodní informatické sympózium : Knižnice – piliere vedomostnej spoločnosti : prínos pamätových inštitúcií k budovaniu vedomostnej spoločnosti : 16.–19. apríl 2007, Stará Lesná, Slovenská republika. – Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov a Albertina icome Bratislava, 2007. – 1 elektronický optický disk (CD-ROM)

Id 388/CD-ROM

INSPO 2008 – Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami : 8. března 2008, Kongresové centrum Praha. – [S.l. : s.n.], 2008. – [64] s. : il.

Sbd 8.623/B

KIMLIČKA, Štefan : Informačné systémy : teoretické východiská, princípy, metódy projektovania. – Martin: Slovenská národná knižnica, 2006. – 240 s. : il.

If 37. 238

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Slovenská pedagogická knižnica pravidelně organizuje soutěž o nejzajímavější akci, kterou připravila školní knihovna. Vyhláší ji ke Dni školních knihoven, který se slaví 22. října. V loňském roce se soutěže účastnilo 270 školních knihoven s akcemi, které připravily na téma „Vzdělávání podporované školní knihovnou“. Absolutním vítězem se stala Základní škola v Polnom Kesove, která soutěžila s akcí *Hledáme v knihách sedm divů Slovenska*. V pořadí jsou děti vedeny k tomu, aby vyhledávaly informace v různých oborech, jako je příroda, zvířata, rostliny, historie, osobnosti, pohádky, pověsti, kulturní a historické památky. V pořadí druhá škola, která uspěla, nabídla osm aktivit, mj. Zahrajme si na sci-fi, Jak vznikla kniha, Zahrajme si na spisovatele apod., které spojila pod názvem *Co nám zanechal Gutenberg*. V pořadí třetí škola zorganizovala několik aktivit, např. Tvorba pohádkového leporela, Člověk vynálezce, Postavme člověka na nohy nebo Naše kniha do školní knihovny. Řada knihoven organizovala literární a vědomostní kvízy, čtenářské maratony, prezentaci vlastní tvorby žáků, dramatizace pohádek, literární relace do školních rozhlasů, exkurze do tiskáren. Informace o soutěži lze najít na URL <http://www.spgk.sk/kniznice/sutaz.html>.

(Knižnica – Roč. 9, č. 2 (2008), s. 39–40)

Pod názvem SLAINTE najdeme WWW portál, vytvořený pro potřeby knihovníků a informačních pracovníků ve Skotsku. Spojuje WWW stránky dvou organizací, CILIPS (Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland) a SLIC (Scottish Library and Information Council). Portál přináší aktuality, kalendář vzdělávacích akcí nebo digitální knihovnu plných textů. Zastřešuje také řadu dalších informačních služeb pro knihovny ve Skotsku. Pod záložkou Digitální knihovna je k dispozici databáze bibliografických záznamů internetových dokumentů obsahujících odkazy k plným textům na WWW. Nedávno byla přidána sekce Právo duševního vlastnictví a copyright. Tato stránka přináší přehled problematiky autorského práva zaměřený speciálně na potřeby knihovníků a informačních pracovníků. Jak autoři

upozorňují v úvodu, jedná se pouze o orientaci v problematice a nikoliv o právní rady. Stránky tedy nemohou nahradit konzultaci s právníkem. Na stránkách lze nalézt terminologické informace, přehledy zákonů.

(<http://www.slainte.org.uk/copyright/copyrightindex.htm>, <http://www.slainte.org.uk/>)

WWW stránky Národní knihovny Walesu upoutávají zajímavým pojetím komunikace s veřejností. Složka Elektronická učebna je určena uživatelům, kteří se chtějí dozvědět víc o knihovně a jejích službách. Služba je, stejně jako ostatní stránky Národní knihovny, vedena dvojjazyčně: anglicky a welšsky. Elektronická učebna obsahuje informace pro návštěvníky stejně jako tipy pro učitele a rodiče a hry pro dospívající. Tomuto zaměření odpovídá design stránek, dosti svěží až rozverný. Příkladem je představení ředitele Národní knihovny Walesu: návštěvník vidí jeho fotografii s popiskem Kdo to je? Klikněte zde, abyste se to dozvěděli. I když je odpověď poměrně předvídatelná, nelze popřít, že takto podaná informace zaujme. Tutorial k vyhledávání v fondu knihovny je řešen jako digitální hra s hrdinou Nanw a jeho přáteli, kterým je třeba pomoci vyhledat knihu. Podobně neortodoxně je řešen i prodej suvenýrů a dárků, a to formou elektronického obchodu.

(<http://dysgle.llgc.org.uk/>)

NCSU libraries (Knihovna North Carolina State University) připravila program Honor with Books, který je jednou z variací na to, jak motivovat k dávání sponzorských darů knihovně. Za sponzorský dar 100 dolarů určených na akvizici může dárcé pořídit speciální exlibris na počest kterékoliv blízké osoby. Tato osoba (nebo její rodina) dostane kopii exlibris, stejně jako donátor sám, navíc bude dar zaznamenán v seznamu dárců a v katalogu. Exlibris mají jednotný design a dárcé si může vybrat ze čtyř vzorů, také nápisy jsou standardizované. Pocta bývá využívána jako dárek např. k promoci, při odchodu do důchodu, k narozeninám, ale může být také zaměřena k uctění památky již nežijící osoby.

(*NCSU Libraries Focus*. – Vol. 28, č. 3 (2008), s. 15, <http://www.lib.ncsu.edu/honorwithbooks/>)

ZÁKLADNÍ KAMENY

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY

19. část

aneb Národ sobě II

text JAROSLAV CÍSAŘ ▶ foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN DVACÁTÝ PRVNÍ („zdvojený“) / Knihovna Geologického ústavu AV ČR

Jako jedni z posledních i jako poslední knihovnická instituce předávali svůj základní kámen pro novou budovu Národní knihovny ČR zástupci Knihovny Geologického ústavu AV ČR. Vlastně by mělo být správně uvedeno zástupkyně. V knihovně v současnosti pracují tři knihovnice na 2,5 úvazku. A protože se jednalo i o zastoupení tak specifické instituce, jejímž předmětem zkoumání je stavba zemské kůry včetně hornin, dalo se předpokládat, že i její vklad do základů nové národní knihovny bude velmi specifický. Jenže on byl spíše dramatický, použijeme-li trochu nadsázky.

Profesní zaměření pracovníků knihovny se totiž začalo svářit s odborností jejich uživatelů, ale nakonec dospěli ke svéráznému kompromisu. Dejme však slovo Václavě Škvorové z výše zmiňované knihovny, abychom zaznamenali autentické svědectví: „Musíme přiznat, že výběr základního kamene pro novou národní knihovnu vyvolal historicky první vážnou roztržku mezi námi, knihovnicemi, a čtenáři naší knihovny. Zatímco my neustupně trváme na tom, že základním kamenem každé knihovny je kniha, naši čtenáři-geologové prosazovali kámen přírodní. Nedohodli jsme se, takže na Letnou od nás nakonec putovaly základní kameny dva!“

Dodejme, že oba stejně hodnotné a zajímavé, i když ze zcela jiného těsta. Prvním „kamenem“ bylo druhé vydání knihy věrného čtenáře této knihovny Václava Cílka *Krajiny vnitřní a vnější* s autorovým věnováním Národní knihovně ČR. Pracovnice knihovny samozřejmě zajímalo, na které z Václavových toulek vnitřními či vnějšími krajinami se nápad napsat právě tuto knížku zrodil. Prozradil jim, že poprvé se přihlásila o slovo nad soutokem Moravy a Dunaje na hradě Děvině na Slovensku. Tohle návrší bylo podle archeologických vykopávek osídleno již od neolitu. V době Velkomoravské říše patřilo k jednomu z nejdůležitějších fortifikačních pohraničních center. Studenti vedení Ludovítem Štúrem zde roku 1836 zahájili tradici národních poutí. Z Děvina se tak postupně stalo přirozené centrum slovenského kulturního života. Tento dar tak v sobě nese i stále přetrvávající vzájemnost Čechů a Slováků.

Pazourek bezesporu provází lidstvo už od pradávna. Dokazují to i četné archeologické nálezy. Z mineralo-

gického hlediska je to odrůda opálu, která již částečně přešla v chalcedon, což je odrůda křemene. Zpravidla jde o těsnou směs obou nerostů nebo o pouhý chalcedon. Někdy bývá považován také za jaspis prosycený opálem. Vyskytuje se často v křídě a v podobných vápencových usazeninách. Je nepravidelně hlízovitěho tvaru, černě smolně lesklé barvy a na povrchu má bílou kůru, tzv. patinu. Právě na pazourku si třibíli naši prapředkové své první znalosti a technické dovednosti. Používalo se ho jako křesacího kamene a v paleolitu sloužil rovněž k výrobě nástrojů. „Ačkoli cesta od prvních kamenných nástrojů přes dokumenty kamenné, hlíněné či pergamenové ke knihám, natož k internetu, byla dlouhá, trnitá a klikatá, tušíme zde přímou souvislost,“ zdůvodnila paní Škvorová volbu pazourku pro základ nové budovy Národní knihovny ČR.

Jejich pazourek pochází z Rynoltic u Ještědu. Je třeba zdůraznit, že je tuzemského původu, protože na naše území připutoval přírodní cestou, nikoliv jako pravěký obchodní artikl. Knihovně Geologického ústavu AV ČR, veřejně výzkumné instituci, jej před časem věnoval kamarád a bývalý spolupracovník Miroslav Karlík, který na výše uvedené geologické lokalitě pomáhal při terénním výzkumu. Vzhledem k velmi malému pracovnímu kolektivu knihovny se na slavnost pochopitelně nemohly dostavit všechny pracovnice najednou. Čestný úkol zúčastnit se tak ojedinělé historické události tedy připadl knihovnici Václavě Škvorové.

A tak mohla od srdce a upřímně za sebe i za své kolegyně popřát do vínku nové budově Národní knihovny ČR následující: „Příznivého genia loci, stále větší množství spokojených čtenářů, kteří tu vždy najdou nejen volné a útulné místo, ale také vše, co hledají a potřebují, tedy dostatek knih, časopisů a elektronických informačních zdrojů. Rozhodně jí přejeme, aby nikdy netrpěla nedostatkem ochotných, obětavých knihovníků ani spolupracovníků dalších potřebných profesí, pro něž je jejich práce koníčkem a posláním.“

(Poděkování za pomoc a spolupráci Václavě Škvorové)

Příště: Koš vajeck z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně

Katalog starých ruských tisků z fondů Slovanské knihovny tištěných azbukou.

Díl II. 1776–1787

Sestavila Františka Sokolová

(Bibliografie Slovanské knihovny; 71)

Druhý svazek katalogu starých ruských tisků tištěných azbukou z fondů Slovanské knihovny zahrnuje tituly vydané v letech 1776–1787. Podobně jako první svazek těží především z knihovny petrohradského knihkupce a nakladatele Alexandra F. Smirdina, která je součástí sbírek Slovanské knihovny. Bibliografie obsahuje záznamy 480 titulů. Přílohou knihy je reprint práce V. O. Ključevského „Vospominanije o N. N. Novikove i jego vremeni“ a řada obrazových dokumentů.

- Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna. 1. vydání, Praha 2008, náklad 300 výtisků, 441 s., 100 Kč
- 978-80-7050-542-7

Výroční zpráva 2007

Národní knihovna České republiky

Výroční zpráva instituce informuje o podstatných událostech, meznících a oblastech působení v roce 2007. Shrnuje vývoj událostí spojených s novostavbou Národní knihovny v loňském roce, předkládá plány revitalizace Klementina, významné akvizice v roce 2007 a představuje unikátní výstavu Ďáblový bible, která se setkala s velkým ohlasem. Výroční zpráva obsahuje rovněž shrnutí aktivit Slovanské knihovny a Knihovnického institutu, seznamuje s programy a projekty, kterých se Národní knihovna účastní nebo je zaštiťuje, kalendárium významných akcí i přehled

publikační činnosti Národní knihovny. Nechybí ani statistické přehledy a ukazatele týkající se doplňování, zpracování a ochrany knihovních fondů a finančního hospodaření.

Výroční zpráva vyjde brzy také v angličtině.

- Národní knihovna ČR, 1. vydání, Praha 2008, náklad 1000 výtisků, 114 s., brož., publikace zdarma
- ISBN 978-80-7050-544-1, ISSN 1211-8699

